

Strategier för höjd utbildningsnivå

En studie bland unga i Åstorps kommun

Sara Högdin, Åsa Wulff, Helena Eriksson, Anna Isaksson
och Anders Urbas

Förord

Under våren 2012 har studien *Strategier för höjd utbildningsnivå* i Åstorp kommun genomförts av forskare vid Högskolan i Halmstad. Tidigare har en mer omfattande studie med samma syfte genomförts i Falkenbergs kommun. I Åstorps kommun såväl som i Falkenbergs kommun har utgångspunkten varit att en låg utbildningsnivå har identifierats och avsikten har varit att fördjupa kunskapen kring detta för att kunna arbeta med att höja utbildningsnivån. Denna studie har finansierats av Åstorps kommun. En mängd personer har på olika sätt bidragit till studien och vi vill här passa på att tacka dessa.

Först och främst vill vi rikta ett stort tack till alla de ungdomar som deltagit i studien genom att svara på enkäter och delta i intervjuer, utan er hade studien inte varit möjlig att genomföra. Ett stort tack vill vi också rikta till professor Anders Persson, Lunds universitet, som förmedlade kontakten med Åstorps kommun. Flera personer i Åstorps kommun har på olika sätt varit behjälpliga under studiens gång. Främst vill vi tacka Annika Hoppe, förvaltningschef vid bildningsförvaltningen, som initierade studien och som med en positiv energi deltagit i diskussioner kring studiens upplägg och resultat. Praktisk hjälp och kloka synpunkter har vi också fått av Rose-Marie Schüller Lindahl, biträdande rektor Rågenområdet och projektets kontaktperson i Åstorp. Vi vill även tacka alla de rektorer på gymnasieskolorna i Klippan och Helsingborg, rektorerna för grundskolorna i Åstorp samt föreståndare för Vuxenutbildningscentrum i Åstorp som har hjälpt oss genomföra studien. Ett stort tack till er!

Resultatet av studien finns i denna rapport och vi avsultar med en förhoppning om att Åstorps kommun genom studien får stöd i att arbeta vidare utifrån sina visioner kring att höja utbildningsnivån.

Halmstad september 2014

Sara Högdin, Åsa Wulff, Helena Eriksson, Anna Isaksson & Anders Urbas

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	5
Studiens upplägg och rapportens disposition	6
Om Åstorps kommun.....	7
Utbildningsnivån i kommunen.....	7
TIDIGARE FORSKNING	9
Att välja utbildning.....	9
Studieengagemang, motivation och prestationer	11
De vuxnas roll i motivationsarbetet	12
Vem vägleder de unga och hur?	13
Strategier för höjd utbildningsnivå i Falkenbergs kommun.....	14
TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER.....	16
Det fria valet i det individualiserade samhället – möjlighet eller myt?	16
Pierre Bourdieus utbildningssociologi.....	17
Teorier om kön i relation till utbildningssystemet.....	19
METOD	21
Urval	21
Enkätstudien	22
Intervjustudierna	24
Utformande av handlingsplan.....	25
RESULTAT	26
Enkätundersökningen.....	26
Bakgrundsfaktorer	26
Inställning till studier	28
Nuvarande studiesituation	29
Studiestöd från omgivningen.....	32
Framtida yrkesliv och utbildning.....	35
Det framgångsrika livet.....	37
Stöd från omgivningen i framtidsval.....	39
Sammanfattning av enkätstudien.....	43
Intervjustudien	44
Upplevelse av högstadiestudier.....	44
Upplevelsen av gymnasiestudier.....	47
Tankar om högre utbildning	51

Tankar om framtiden	53
Sammanfattning av intervjuer.....	56
Fokusgruppintervju	58
Osäkerhet kring framtida arbetsliv.....	58
Osäkerhet inför gymnasievalet.....	60
Inställning till högre utbildning.....	61
Att leva i Åstorps kommun som vuxna	62
Möjlighet att tala om framtidsval.....	62
Andra aktiviteter inför framtidsval.....	63
Vad de unga vill ha för stöd i sina framtidsval.....	65
Sammanfattning av fokusgrupp	66
SAMMANFATTANDE ANALYS	67
Samband med de ungas engagemang i sina gymnasiestudier	67
Betydelsen av att trivas i skolan och med sina skolkamrater	68
Betydelsen av vuxnas stöd i de ungas studier.....	68
Betydelsen av vuxnas stöd inför val av utbildning och framtida yrkeskarriär	69
Avsaknad av samband med kön och föräldrars utbildningsnivå.....	70
Samband med de ungas motivation till högre studier.....	71
Betydelsen av kulturellt kapital	71
Betydelsen av kön.....	72
Betydelsen av att utbildningen leder till ett adekvat arbete.....	72
Betydelsen av stöd från studie- och yrkesvägledare/vuxna talar om högre utbildning...	73
Det goda livet.....	74
Gymnasieutbildningens betydelse för framtiden	74
Framtida kulturellt och socialt kapital.....	75
Det goda livet utanför Åstorp	76
FÖRSLAG TILL HANDLINGSPLAN	77
Utmaning 1: Att stötta de unga i sina studier och val av utbildning och möjliga karriärvägar i framtiden	77
Utmaning 2: Att utvidga synen på betydelsen av utbildning och att motverka den sociala snedrekryteringen i utbildningssystemet	78
Utmaning 3: Att förändra de ungas syn på att bo och leva i Åstorps kommun i framtiden	79
REFERENSER	81

INLEDNING

Flera tidigare studier visar att utbildningstraditionen i samhället har förändrats. Idag utbildar sig fler på gymnasiet och fler läser vidare på högre utbildningar vilket innebär att utbildningsnivån i vårt samhälle ökat (Abrahamsson & Ottoson 2007; Olofsson 2007). Utbildningssystemet beskrivs ofta som ett "självreproducerande system", där benägenhet att välja en viss utbildning i hög grad är beroende av utbildningstradition, framför allt i familjen, men också i samhället runt individen (se exempel Bourdieu & Passeron 2008; Hilding 2011; Holzer 2009; SOU 1993:85).

Tidigare forskning visar att elevers lärande och skolframgång förutsätter engagemang och motivation i skolarbetet. Engagerade elever beskrivs som mer aktiva i sina studier, vilket leder till att de uppnår högre betygsresultat och i större utsträckning fortsätter till eftergymnasiala studier. Bristande engagemang är även en förklaring till att elever inte klarar skolans mål och inte uppnår fullständiga betyg (se exempelvis Johnson, Crosnoe & Elder 2001; National Research Council 2004; Skinner & Belmont 1993; Skolverket 2001; Turner, Thorpe & Meyer 1998). Flera nationella studier visar att elever från hem med högre utbildningstradition oftast är mer motiverade i sina studier än elever från hem utan en sådan tradition, vilka oftast inte har ambitionen att studera vidare (Andersson, Fürth & Holmberg 1997; Jönson, Trondman, Arnman & Palme 1993). På senare tid har forskningen främst kommit att fokusera på flickors ökade skolframgångar och att pojkarna halkar efter. En större andel pojkar än flickor går ut grundskolan utan fullständiga betyg i alla ämnen och uppnår inte behörighet för gymnasiestudier (Tallberg Broman 2002; Utbildningsdepartementet 2014). Könsskillnaderna när det gäller studieprestationer är ungefär lika stora oavsett socioekonomisk bakgrund (Björnsson 2005).

Även förhållningssättet till högre utbildning är relaterat till social bakgrund och kön. De som vuxit upp i ett hem med föräldrar med högre utbildning har uppfostrats med högre studier som en naturlig del av vuxenblivandet och ser det ofta inte som en fråga *om*, utan *när* man ska läsa vidare (se exempelvis Epstein & Sanders 2000; Högdin 2006; 2007 a; b; Lareau 2000; Smith 1990). I hem utan utbildningstradition är föräldrastödet snarare inriktat på att skaffa sig ett bra liv och utbildning är ett alternativ bland många andra. Studier visar att barn från hem utan utbildningstradition ofta påbörjar högre studier senare i livet. Emellertid kan högre utbildning idag i större utsträckning än tidigare betraktas som fullvärdigt alternativ till arbete även i hem utan utbildningstradition. Företeelsen att utbildning i högre grad blivit en "normalitet" har kommit att genomsyra samhället, både genom politiska signaler, till exempel etableringen av nya högskolor eller målet i budgetpropositionen 2000 att hälften av landets unga ska ha påbörjat en universitetsutbildning före 24 års ålder, och genom att fler och fler yrken som tidigare inte krävt någon speciell utbildning nu kräver gymnasie- eller högskoleutbildning (Hilding 2011; SOU 2000:47). Holzer (2009) har visat att högskoleetableringen under 1990-talet inneburit att man även på orter i de nya högskolornas närområde visar en ökad benägenhet att söka sig till högre studier, men fortfarande är det socioekonomisk bakgrund som har störst betydelse för om man väljer att studera vidare eller inte (Wikhall 2001). Sedan högskolereformen i slutet av 1970-talet har kvinnor i större utsträckning än män gått vidare till högre utbildning. De senaste decennierna har också flickor uppvisat högre genomsnittsbetyg än pojkar i grund- och gymnasieskolan. De högre

betygsnivåerna har stärkt unga kvinnors ställning inom högskolesfären och lett till att allt fler kvinnor väljer andra utbildnings- och yrkesvägar än de som betraktas som traditionellt kvinnliga (SOU 2011:1; SOU 2010:51; SOU 2004:43). Pojkars förhållandevis låga genomsnittsbetyg i grund- och gymnasieskolan, liksom unga mäns obenägenhet att gå vidare till högre studier, kan förklarats med hänvisning till bland annat genusteoretiska resonemang om hämmande konstruktioner av maskulinitet. Flera genusorienterade studier visar att det inte anses förenligt med en viss typ av konstruktion av maskulinitet att anstränga sig i skolan och intressera sig för vidare studier (SOU 2009:64).

I Åstorps kommun har en låg utbildningstradition uppmärksamats. Det är inte ovanligt med avhopp från gymnasiet och ett flertal gymnasieelever slutför inte sin gymnasieutbildning inom de avsedda tre åren. När det gäller högre studier vid högskola eller universitet ligger utbildningsnivån i Åstorps kommun lägre än riksgenomsnittet. Med anledning av detta beslutade Åstorps kommun att följa upp gymnasieeleverna genom en studie. Studiens syfte är att tillvara erfarenheter av utbildning bland ungdomar i Åstorps kommun samt öka kunskapen om hur ungdomarna ser på framtida utbildnings- och karriärmöjligheter. Studiens frågeställningar är:

- Hur definierar de unga ett framgångsrikt liv?
- Vilka framkomliga vägar ser de unga för att nå ett framgångsrikt liv?
- Vilka erfarenheter har de unga av sin grundskole- och gymnasieutbildning?
- Vilken syn har de unga på högre utbildning?

Studiens upplägg och rapportens disposition

För att fånga studiens syfte riktas fokus mot unga i gymnasieåldern som är folkbokförda i Åstorps kommun. Studien består av en enkätundersökning samt en intervjustudie som genomfördes våren 2014. Under början av hösten 2014 genomfördes även en kompletterande fokusgruppintervju med ungdomar i nionde klass från Åstorps två grundskolor.

Efterföljande avsnitt i föreliggande rapport presenterar förhållandena när det gäller utbildningsnivåer i Åstorps kommun i jämförelse med rikstäckande statistik. Därefter följer ett kapitel med en sammanställning av tidigare studier som är relevant för denna studie och ett kapitel med studiens teoretiska utgångspunkter. I den första delen av resultatkapitlet presenteras statistiska analyser av svaren från enkätstudien och i den andra delen presenteras resultaten från intervjustudierna under olika centrala teman. Avslutningsvis diskuteras hur resultaten i studien kan förstås utifrån tidigare studier och teori. Sist i rapporten återfinns en handlingsplan med tre utmaningar som har identifierats som viktiga utifrån resultaten i föreliggande studie och som kan användas i arbetet med att höja utbildningsnivån i Åstorps kommun.

Om Åstorps kommun

Åstorp är en kommun belägen i nordvästra Skåne. Kommunen består av tre socknar: Västra Broby, Björnekulla samt Kvidinge. Ungefär 20 km nordost om Åstorp ligger Helsingborg. Angränsande kommuner är, förutom Helsingborgs kommun, Ängelholms kommun, Klippans kommun, Bjuvs kommun och Svalövs kommun. År 2013 hade Åstorps kommun en folkmängd på 14 927 invånare, varav 1 940 mellan 15- 24 år. Under år 2013 ökade den totala befolkningen med 121 personer, vilket är den högsta ökningen sedan 2009. Detta ledde till en sätteplats sett utifrån Skånes kommuner gällande procentuell ökning av invånarantalet. Arbetslösheten i Åstorps kommun har minskat med 1,8 procent från 2011 till 2013. Detta medför att Åstorps kommun ligger under den genomsnittliga arbetslösheten i länet med 0,1 procent. Ungdomsarbetslösheten är stor trots att 2013 medförde en förbättring. Av de skånska kommunerna har Åstorps kommun den största öppna arbetslösheten bland ungdomar, 10,3 procent i åldern 18-24 år (Åstorps årsredovisning 2013).

Utbildningsnivån i kommunen

I årsredovisningen 2013 uttrycks en oro för att en låg andel unga i Åstorps kommun fullföljer sin gymnasieutbildning. Emellertid går det att utläsa av redovisningen att andelen unga som fullföljer gymnasieutbildningen har ökat från 56 procent år 2012 till 63 procent år 2013. Andelen elever som är behöriga till gymnasieprogram, har däremot minskat med 1 procentenhet, från 88 till 87 procent, mellan åren 2012 och 2013 (Årsredovisning 2013).

Utbildningsnivån när det gäller högre studier i Skåne län ligger totalt något högre än i riket i stort. I Åstorps kommun ligger utbildningsnivån emellertid lägre, både i jämförelse med genomsnittet i Skånes län samt riksgenomsnittet. I tabell 1 nedan, görs en jämförelse mellan Åstorps kommun, riket, länet och de geografiskt angränsande kommunerna utifrån hur många som påbörjat högre utbildning vid 19 respektive 24 års ålder fördelat på kön.

Tabell 1. Andel kvinnor respektive män i Åstorp jämfört med hela riket och närliggande kommuner i Skåne Län som år 2012 påbörjat högskolestudier vid 19 års ålder (födda 1993) respektive vid 24 års ålder (födda 1988). Visat i procent (%). Källa: Universitetskanslersämbetet (Nilsson, 2013).

	Påbörjade högskolestudier vid 19 års ålder (födda 1993)			Påbörjade högskolestudier vid 24 års ålder (födda 1988)		
	Totalt	Kvinnor	Män	Totalt	Kvinnor	Män
<i>Riket</i>	15,2	16,9	13,6	43,7	51,5	36,4
Skåne Län	17,4	19,2	15,6	44,9	52,7	37,4
Åstorp	12,9	17,4	8,7	36,3	43,3	29,0
Helsingborg	15,5	18,8	12,5	43,6	50,0	37,8
Ängelholm	17,2	19,3	14,9	46,6	53,8	39,6
Klippan	11,7	17,1	6,2	31,2	43,9	20,5
Bjuv	15,0	16,4	13,3	26,6	35,6	17,5
Svalöv	14,8	15,9	13,6	33,0	38,8	25,0

Av tabellen framgår att utbildningsnivån i flera angränsade kommuner också ligger lägre än genomsnittet i riket och i Skånes län. Åstorps kommun ligger avsevärt mycket lägre än de flesta andra kommuner, undantaget Klippans kommun, när det gäller andel 19-åringar som har påbörjat högre studier. Både kvinnor och män som påbörjat högre utbildning vid 19 års

ålder ligger lägre än genomsnittet, men det gäller i synnerhet män som ligger sju procentenheter lägre än genomsnittet i Skånes län. Även 24-åringarna har påbörjat högre utbildning i lägre utsträckning än genomsnittet i riket och Skånes län. Emellertid ligger utbildningsnivån bland 24-åringarna i Svalövs, Klippans och Bjuvs kommuner ändå lägre än i Åstorps kommun. När det gäller 24-åringarna är utbildningsnivån lägre både när det gäller kvinnorna och männen. Det skiljer över nio procentenheter mellan kvinnornas och cirka åttaprocentenheter mellan männens utbildningsnivå i Åstorps kommun i jämförelse med genomsnittet i Skånes län.

TIDIGARE FORSKNING¹

Tidigare forskning visar på såväl samhälleliga som individuella effekter av en hög utbildningsnivå. Bland annat visar studier på ett samband mellan utbildningsnivå och hälsa där invånare med högre utbildning har bättre hälsa än de med lägre utbildningsnivå (Statens folkhälsoinstitut 2009). Varför detta samband råder finns det dock få nyare studier kring (Folkhälsomyndigheten 2014). Utifrån äldre studier beskrivs orsakerna till exempel vara faktorer så som att de med högre utbildning har en högre inkomst, lättare att få ett arbete, mer tillfredsställande arbetsuppgifter, en hälsosammare livsstil samt en större känsla av kontroll över sitt liv och mer socialt stöd (se exempelvis Ross & Wu 1995). En annan aspekt kring betydelsen av högre utbildning som många gånger lyfts fram är hur betydelsen av ekonomisk tillväxt har ersatt bildningsidealet (exempelvis Larsson 2009). Syftet med detta kapitel är att ge en överblick över nationell och internationell forskning som rör ungas utbildningsval samt vilken betydelse omgivningen har för dessa val. Kapitlet fokuserar också på den vuxna omgivningens betydelse när det gäller att skapa engagemang och motivation för skolarbetet. Inga anspråk görs på att ge en heltäckande bild av den forskning som finns på dessa områden utan kapitlet ger endast en inblick i tidigare forskning som är relevant att förhålla sig till utifrån de frågeställningar som föreliggande studie berör. Det vill säga hur ungas utbildningsval kan förstås och vilken betydelse omgivningen har för de unga.

Att välja utbildning

I takt med det moderna samhällets utveckling har utbildningsväsendet förändrats och utvecklats. Detta har inneburit att utbildningsnivån i samhället ökar då allt fler utbildar sig såväl på gymnasiet som på högskolan och andra typer av utbildningar (Abrahamsson & Ottoson 2007; Olofsson, 2007). Rudolphi (2014:151) visar i sin studie av unga i Sverige mellan 12 och 18 år att ”övergången mellan högstadiet och gymnasiet är en betydelsefull vattendelare i utbildningssystemet”. Detta omfattar inte enbart vilken gymnasieutbildning de unga väljer utan även synen på utbildning längre fram.

En stor majoritet av alla unga påbörjar idag en gymnasieutbildning (Skolverket 2008). Valet av gymnasieprogram grundas många gånger på yttlig kunskap av vad utbildningen innebär. Faktorer som har betydelse för de ungas gymnasieval är vilken skola man vill gå på, om man kommer in på programmet samt vad kompisar väljer (Skolverket 2012).

I rapporten *Börja om på nytt program i gymnasieskolan* konstaterar Skolverket (2012) att var tjugonde nybörjarelev på gymnasiet i Sverige har bytt program efter ett år. De konstaterar även att denna andel har varit relativt konstant under senare år, även om en sjunkande tendens kan skönjas. I rapporten visas även att elever som börjar på yrkesförberedande program byter program i något högre utsträckning än de som börjar på studieförberedande program. Vid ett byte av program är det vanligast att eleven byter till ett yrkesförberedande program, oavsett om de startade på ett studieförberedande eller yrkesförberedande program.

¹ Eftersom studien av Åstorps kommun tar sin utgångspunkt i en liknande studie som genomfördes i Falkenbergs kommun har stora delar av avsnitten med tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter hämtats ur Falkenbergsrapporten *Strategier för höjd utbildningsnivå* (Eriksson, Högdin, Isaksson & Urbas 2014).

Det är ungefär en tredjedel av alla elever som går gymnasiet i Sverige som antingen behöver mer än tre år för att klara gymnasiet eller hoppar av gymnasiet. Kvinnor avbryter sina gymnasiestudier i lägre utsträckning än män och elever på studieförberedande program avbryter sina studier i lägre utsträckning än elever på yrkesförberedande program. De flesta som avbryter sina gymnasiestudier gör det i årskurs tre (Sveriges kommuner och landsting, 2012). En annan faktor som har betydelse för gymnasieavbrott är föräldrars utbildningsnivå där elever med föräldrar som har låg utbildningsnivå är överrepresenterade när det gäller avbrott från gymnasiet. En anledning till detta är att dessa elever inte får tillräckligt med stöd och uppmuntran att fullfölja sina gymnasiestudier (Skolverket 2008).

Studier visar att elever upplever att kraven och tempot ökar i gymnasieskolan, vilket är en anledning till avhopp. Att eleverna inte hänger med i sina studier uppmärksammas många gånger så sent att eleven kommit långt efter, vilket kan leda till avhopp (Skolverket 2008; Skolverket 2007; Ungdomsstyrelsen 2013). Dessutom kan personal i skolan uppmuntra elevers planer på att hoppa av stian gymnasiestudier (Skolverket 2008). Andra aspekter som leder till avhopp är sociala faktorer i skolan så som mobbning och socialt utanförskap liksom sociala förhållanden utanför skolan så som hemförhållanden (Skolverket 2008; Skolverket 2007; Ungdomsstyrelsen 2013).

Forskning visar att valet att studera på högre utbildning påverkas av en mängd faktorer, som Berggren (2007:55) poängterar är valet att studera på högskola ”sällan ett individuellt val”. Både svensk och internationell forskning har visat hur social bakgrund, kön och etnicitet har en stor betydelse för ungas val av utbildning (se till exempel Berggren, 2006, Breen & Jonsson 2005; Dresch & Lovén 2010; Stanfors 2007). Även den lokala miljön och geografisk plats spelar roll för hur unga väljer (Sandell 2007). Studier visar att en ökad geografisk tillgänglighet har minskat den geografiska snedrekryteringen och höjt utbildningsnivån i regionerna (Holtzer 2009; Wikhall 2001). Den sociala bakgrunden är dock mer avgörande än till exempel närhet till högre utbildning (Wikhall 2001).

En annan faktor som är betydelsefull för att välja eller välja bort högre utbildning är individens uppfattningar om och erfarenhet av vad som är möjligt, vilket omfattar hur man som person tidigare klarat sina studier och egna erfarenheter av att lyckas och misslyckas i skolan (Berggren 2007). Studier (Härnqvist 1998 i Berggren 2006) visar att elever med arbetarklassbakgrund behöver stöd i form av höga betyg i högre utsträckning än elever med medelklassbakgrund för att ta första steget mot utbildning. Skillnader mellan kvinnor och män i benägenhet att utbilda sig har visats i studier där män i högre utsträckning än kvinnor behöver prestera bättre för att ta första steget mot högre utbildning. ”Men seem to be more guided by their level of achievement than by pure interest” (Berggren 2006:125). Detta kan relateras till att Rudolphi (2014) visar på att de önsknings som unga personer på högstadiet och gymnasiet har stämmer väl överens med de förväntningar som de unga har. Det är alltså få som upplever begränsningar i bemärkelsen att de önskar studera på högskola eller universitet men inte tror att de kommer att göra det. Studien visar dock att det finns sociala skillnader och att unga personer som har högutbildade föräldrar har en högre överensstämmelse mellan önsknings och förväntningar än de med lågutbildade föräldrar. De sociala skillnaderna är mer framträdande bland pojkar än bland flickor. Flickor har överlag höga utbildningsambitioner oavsett social bakgrund (även om det finns vissa skillnader).

Sett till när i sitt liv som högre studier påbörjas visar tidigare studier att det är vanligare att äldre kvinnor påbörjar högskolestudier än äldre män. De som kommer från hem med föräldrar som enbart har grundskola påbörjar sina högskole-/universitetsstudier senare än de som har föräldrar med hög utbildning (Blake 2002 i Berggren 2006; Hilding 2011).

Studieengagemang, motivation och prestationer

Tidigare forskning visar att elevers lärande och skolframgång förutsätter engagemang och motivation i skolarbetet. Engagerade elever är mer aktiva i sina studier vilket leder till att de lär sig mer, trivs bättre i skolan, uppnår högre betygsresultat och i större utsträckning fortsätter till eftergymnasiala studier (se exempelvis Johnson, Crosnoe & Elder 2001; Skinner & Belmont 1993; Turner, Thorpe & Meyer 1998). Sjöberg (1997) definierar engagemang och motivation som en mental energi, vilken är en grundförutsättning för elevers lärande. Bristande engagemang är en förklaring till att elever inte klarar skolans mål och inte uppnår fullständiga betyg (se exempelvis Johnson, Crosnoe & Elder 2001; National Research Council 2004; Skinner & Belmont 1993; Skolverket 2001; Turner, Thorpe & Meyer 1998). Avsaknad av engagemang leder till koncentrationssvårigheter, sämre prestationer, tidigare avbrott i studierna och skolk. Flera nationella studier visar att elever från medelklassen oftast är motiverade att studera och betraktar framtida studier som något självklart medan färre elever i arbetarklassen är studieengagerade eftersom de inte har ambitionen att studera vidare (Andersson, Fürth & Holmberg 1997; Jönson, Trondman, Arnman & Palme 1993).

På senare tid har forskningen alltmer kommit att rikta fokus mot flickors ökade skolframgångar. Flickor har numera högre betyg i alla skolämnen, även i de logiska ämnena som traditionellt har betraktas som ”pojklämmen”, så som matematik, fysik och kemi. En större andel pojkar än flickor går ut grundskolan utan fullständiga betyg i alla ämnen och uppnår inte behörighet för gymnasiestudier (Tallberg Broman 2002; Utbildningsdepartementet 2004). Könsskillnaderna när det gäller studieprestationer är ungefär lika stora oavsett socioekonomisk bakgrund (Björnsson 2005). Därmed har kön en egen inverkan på elevers studieresultat, fritt från elevernas socioekonomiska bakgrund. Tallberg Broman, Rubstein Reich och Hägerström (2002) menar att en av anledningarna till att flickor överlag klarar skolan bättre än pojkar är att de i större utsträckning anser att grundskolan är viktig för framtiden och fortsatta studier. Det höga engagemanget kan även bero på skillnader mellan flickor och pojkar vad det gäller lärandestrategi, vilket har uppmärksamats i flera studier. Flickor beskrivs vilja se sammanhang och mening i sina studier och strävar efter att uppnå en djupare förståelse. De betraktas även ha lättare för att snappa upp den skolkod som gäller för att de ska uppfattas som flitiga och duktiga (Staberg 1992). Flickor har ofta mycket höga krav på sig själva och på sina prestationer. Prestationskraven kan leda till oro, ängslan och inställningen att ingenting i omgivningen får störa deras studieambitioner. Det leder i sin tur till att flickor redovisar en högre grad av hälsoproblem i jämförelse med pojkar och uppger att de oftare har huvudvärk, magont och stressrelaterade problem (Tallberg Broman 2002). I vissa studier beskrivs hur det från början manligt dominerade skolsystemet under senare tid ha bytt skepnad och omvandlats till en feminiserad arena. Förutom att flickor presterar bättre än pojkar relateras feminiseringen till att majoriteten lärare numera är kvinnor. Björnsson skriver att skolvärlden numera ofta kritiserar för att den har blivit allt för kvinnligt dominerad (Björnsson 2005).

De vuxnas roll i motivationsarbetet

Engagemang och motivation är grundläggande för lärandet oavsett elevernas ålder. I ett flertal studier lyfts föräldrar och lärare fram som de mest centrala personerna i de ungas liv. Genom stöd och pedagogiska metoder kan de bidra till att uppmuntra de ungas studiemotivation. Forskare understryker i synnerhet betydelsen av föräldrars stöd i barns studier. Resultat från flera studier visar att föräldrars stöd har positiva effekter på barnens studiemotivation, skolprestationer och välmående i skolan (se exempelvis Epstein & Sanders 2000; Högdin 2006; 2007a; b; Lareau 2000; Smith 1990). I en undersökning av Miller (1971) är föräldrarnas intresse och attityder gentemot barnens skolgång de faktorer som har avgörande betydelse för hur barnet lyckas i skolan. Miller menar att det är viktigt att tidigt väcka föräldrarnas intresse för sina barns skolgång och medvetandegöra betydelsen av deras engagemang. Nelson och Bloom (1973) betonar att föräldrars engagemang i skolan bör stärkas eftersom föräldrarna är primärfaktorer i barnens värld och därför kan stärka barnens självkänsla. Resultaten i de tidigare studierna visar även att en lägre andel föräldrar i arbetarklassen ger sina barn stöd i jämförelse med medelklassföräldrar. I studier av Lareau (2003; 2000) beskrivs föräldrar från arbetarklassen ofta vara rädda för att lära barnen fel saker och instruera dem felaktigt. Därför lämnar de över barnens utbildning till lärarna, vilka de betraktar som auktoritetspersoner. Studierna visar att arbetarklassföräldrarna betraktar skolan och hemmet som två separata sfärer medan medelklassföräldrarna ser skolan och hemmet som en del av samma projekt, att utbilda barnen. Kristjansson (1995) menar att föräldrar med högre utbildning ställer högre krav på sina barns prestationer. Föräldrarna förväntar sig att barnen ska studera vidare, vilket påverkar barnens inställning till studier positivt. Studier visar dock att majoriteten föräldrar, oavsett bakgrund, är intresserade av sina barns skolgång och betraktar utbildning som viktigt (Nordahl 2000; Skolverket 2005). Emellertid delar inte alla föräldrar nödvändigtvis synen på vilken utbildning barnen ska välja, hur många år de bör studera, vilken nivå utbildningen ska ligga på eller hur mycket tid som ska spenderas på hemläxor (Goldenberg 2004; Lareau 2003; 2000).

Även lärarens stöd och kompetens lyfts i tidigare studier fram som viktigt för elevers studiemotivation, engagemang och skolprestationer (se exempelvis Darling-Hammond 2000; Hanushek 2003; Högdin 2006; 2007a; b; Sjöberg 1997). Gustafsson och Myrberg (2002) beskriver att en kompetent lärare är bra på att skapa goda relationer med eleverna och kan stötta dem i deras studiearbete, vilket ökar möjligheterna för eleverna att prestera i skolan. Författarna diskuterar att begreppet lärarkompetens är mångtydigt. Lärarkompetens inrymmer förmåga att anpassa undervisningen efter olika elevers behov, att kunna presentera information på ett begripligt sätt, att ha ett brett spektrum av undervisningsstrategier, men också att motivera och stimulera eleverna till fortsatt lärande.

I elevernas egna omdömen om vad som är viktigt i skolan framhålls god kontakt med lärarna. Enligt eleverna innebär god kontakt att de blir sedda av läraren samt att läraren stöttar och uppmuntrar dem, lyssnar och har tilltro till deras förmåga samt ger dem stöd att utvecklas. Studier visar att en förklaring till att elever lämnar skolan med ofullständiga betyg är brister i relationen till lärare. Eleverna beskriver att de har känt sig osynliga, saknat stöd av lärare och upplevt sig utelämnade åt sig själva och sina tillkortakommanden. Regelrätta

konflikter mellan lärare och elever förefaller leda till extra svårigheter för eleven, när det gäller att uppfylla målen (Gustafsson & Myrberg 2002; Skolverket 2001).

Vem vägleder de unga och hur?

Föräldrars utbildningsnivå och klasstillhörighet spelar, som framgått ovan, en av de mest framträdande rollerna för barnens utbildningsval. Välutbildade föräldrar har inte bara bättre möjligheter att kunna hjälpa sina barn med skolarbetet, de förmedlar också ett kulturellt kapital (jämför Bourdieu & Passeron 2008) till sina barn, vilket gör att barnen i sin tur har lättare att tillgodogöra sig ett eget kulturellt kapital och lyckas i skolan. Därmed skapas förutsättningar för att också kunna gå vidare till högre studier. Det finns, utöver familjebakgrund, även en rad andra institutionella faktorer som inverkar på de ungas utbildningsval. Tidigare studier har pekat på att gymnasievalet infaller under en tid i de ungas liv där de egentligen inte är mogna för att göra val. Vägledare, exempelvis studie- och yrkesvägledare, spelar därför en viktig roll då de i vägledningssituationen måste ha strategier för att hantera de ungas (o)mognad (Akos, Konold & Niles 2004). Vägledare har lyft fram att de upplever att elever i grundskolan som alltmer omogna än tidigare generationers elever. Bland annat kommer detta till uttryck i att elever vänder sig till vägledare med frågor som de enkelt hade kunnat få svar på genom en sökning på internet (Dresch & Lovén 2003).

Skolverket (2012) visar i sin rapport att unga inte är nöjda med den studie- och yrkesvägledning som de får under grundskoletiden. De saknar att få en fördjupad bild av vilka möjligheter olika utbildningar ger på arbetsmarknaden. Det studie- och yrkesvägledningen brister i är att utveckla elevers perspektiv kring frågor som har att göra med vad de vill välja inför framtiden och varför de vill välja det. De unga upplever att informationen om olika utbildningar är bristfällig eftersom de inte vet vad de ska fråga om när de till exempel besöker en gymnasieskola. Samtidigt varierar det stöd som unga har hemifrån i sina gymnasieval stort. Dessa innebär sammantaget att elevernas bakgrund får stor betydelse för vad de uppfattar som möjliga utbildningsalternativ (Skolverket 2012).

En enkätundersökning som innefattade elever i årskurs 9 i södra Sverige visade att elever ofta anser att det är viktigt att få tid för att prata om sin situation med studie- och yrkesvägledare. Det handlar både om att få diskutera sina egna egenskaper – starka och svaga sidor – och om att samtala om utbildningar, antagningskrav och yrken. Dock upplevde eleverna i studien överlag att fokus i vägledningssamtalen mer låg på information än att de fick stöd i att reda ut vilka typer av utbildningar som skulle vara lämpliga för dem. De önskade att studie- och yrkesvägledarna skulle lagt fram flera olika alternativ för dem och att de hjälpt dem med att identifiera vem de själva ”är” och vad de vill. Utbildningsmässor och studiebesök på gymnasieskolor bedöms vidare vara viktiga informationskällor i valet av gymnasieutbildning. Samtidigt tillskrev eleverna informationsbroschyrer, tidningar och internet mindre betydelse för hur de resonerar kring sitt gymnasieval. Flickor uttryckte i högre grad än pojkar att de har svårt att göra sitt gymnasieval och att de ser vägledning som mer centralt för att kunna göra sina val (Dresch & Lovén 2010).

Internationella studier bekräftar att flickor/kvinnor är mer positiva än pojkar/män till att söka olika former av vägledningssöd (se till exempel Fox & Butler 2007; McCarthy &

Holliday 2004). Internationell forskning visar även att elever från arbetarhem i lägre grad än elever från medelklasshem tenderar att uppsöka studie- och yrkesvägledare (Oliver, Reed, Katz & Haugh 1999). En svensk studie, med fokus på elever på gymnasieskolan utifrån både ett klass- och könsperspektiv, har visat att flickor från medelklassen tillhör dem som framförallt besöker studie- och yrkesvägledare. Oavsett social bakgrund är pojkar mer underrepresenterade bland dem som besöker studie- och yrkesvägledare ju längre in i utbildningen de kommit. I årskurs tre är det särskilt flickor med bakgrund i medelklassen som är överrepresenterade (Gruffman & Schedin 2010). Att pojkar söker vägledning i lägre grad än flickor har tolkats som ett uttryck för att de socialiserats in i en traditionell mansroll. Denna mansroll inbegriper normer och värderingar om vad det betyder att vara en man. Bland annat handlar rollen om att inte uppvisa svaghet och obeslutsamhet (Rochlen & O'Brien 2001; Timlin-Scalera, Ponterotto, Blumberg & Jackson 2003 i Gruffman & Schedin 2010). Att söka stöd och vägledning från omgivningen betyder i ett sådant perspektiv att underordna sig och just visa sig svag och beroende av andras hjälp.

Strategier för höjd utbildningsnivå i Falkenbergs kommun

Mellan åren 2011 och 2014 genomfördes en studie av strategier kring höjd utbildningsnivå i Falkenbergs kommun (se Eriksson, Högdin, Isaksson & Urbas 2014). Studien, som var avsevärt mer omfattande än den i Åstorps kommun, bestod av fyra delstudier där ett flertal olika aktörer fick möjlighet komma till tals, så som unga, skolpersonal, arbetsförmedlare och företrädare för arbetslivet. Resultaten från studien visar att den dominerande synen på högre utbildning i Falkenbergs kommun är som ett medel för att få ett arbete, även om det också i viss utsträckning framkommer perspektiv på högre utbildning som något som leder till personlig utveckling och mer kunskap. Den sammantagna bilden som ges är att Falkenberg är en kommun där högre utbildning inte värderas så högt och att Falkenberg inte är en kommun där högre utbildning är särskilt betydelsefullt för det goda livet. Studien visar, liksom tidigare forskning, att socioekonomiska faktorer och kön påverkar motivation och benägenheten att studera på högskola eller universitet. De unga som har föräldrar som har högre utbildning är mer benägna att själva skaffa sig en högre utbildning och kvinnor studerar i större utsträckning på högskola eller universitet än män. De som är motiverade till högre studier vill i stor utsträckning flytta från Falkenberg och de som växt upp i Falkenberg men som har flyttat därifrån har högre utbildningsnivå än de som bor kvar i kommunen.

Studien visar även att unga som är engagerade i sina studier i grund- och gymnasieskolan också uppger att de är motiverade till högre studier. De sammantagna resultaten synliggör att studiestödet från vuxna, speciellt föräldrar och lärare, har avgörande betydelse för de ungas engagemang i sina studier. Föräldrar med högre utbildning stöttar oftare sina barn i deras skolarbete än föräldrar utan sådan utbildning. Om föräldrarna inte har tillräckliga kunskaper för att stötta sina barn blir stödet från vuxna i skolan avgörande för de ungas studiemotivation. Resultaten visar att flickor inte är lika beroende av stödet i hemmet eftersom de i högre utsträckning än pojkarna svarar att de får stöd av lärare. Det framgår att lärarna känner till att flickorna få mer stöd men upplever en avsaknad av strategier för stötta pojkar att bli mer engagerade i sina studier.

Studien visar även att en övervägande majoritet av grundskole- och gymnasieeleverna är osäkra på sitt val av framtida utbildning och yrke. Valet att studera på högskola eller

universitet görs många gånger redan vid valet av gymnasieprogram, även om det i vissa fall har gjorts senare. Många unga uttrycker en påtaglig avsaknad av stöd från omgivningen, i synnerhet från vuxna i skolan, när det gäller val av yrke och utbildning. Lärarna och studie- och yrkesvägledarna beskriver hur de bör vara aktiva i förhållande till att få eleverna att tänka på framtiden samtidigt som de anser att de ska vara passiva i förhållande till att påverka och styra eleverna, exempelvis till att gå vidare till högre studier. Lärarna uppger att frågor som rör framtidsval berörs utanför ordinarie undervisning eftersom de inte anser att de har stöd i det styrande regelverket för att ta upp frågan om framtiden (inkluderat högre studier) inom ramen för undervisningen. De beskriver att det saknas strategier kring att belysa frågor som rör arbetsliv och högre studier. Samtidigt framhåller studie- och yrkesvägledarna att de saknar strategier för att möta dagens unga som de beskriver som okunniga om arbetsliv och utbildning och därmed allt för omogna för att göra några framtidsval. Sammanfattningsvis åläggs de unga ett stort eget ansvar för sina utbildnings- och framtidsval parallellt med att vuxenvärlden saknar strategier för att öka de ungas kunskaper om deras framtida möjligheter och abdikerar på grund av sin rädsla för att påverka.

Högre utbildning ses inte av unga i Falkenberg som så betydelsefullt för att skapa sig vad man själv anser vara ett bra och framgångsrikt liv. De unga värderar främst fritid, vänner och trygghet i form av till exempel arbete med stabil inkomst som viktigt för ett gott liv i framtiden. Detta förefaller vara möjligt att uppnå utan högre utbildning för dem som bor i Falkenberg. Särskilt gäller detta för männen, vilka prioriterar att bygga upp ett kontaktnät för att erhålla ett arbete i Falkenberg. Denna strategi är gångbar då den del av näringslivet som inte värderar högre utbildning bland sin personal tenderar att rekrytera män i sitt eget kontaktnät. Kvinnor däremot ser i högre utsträckning vikten av att vidareutbilda sig, men har då svårt att se möjlighet till karriär i Falkenberg (Eriksson, Högdin, Isaksson & Urbas 2014).

TEORETISKA UTGÅNGSPUNKTER²

I detta kapitel presenteras de teoretiska utgångspunkterna som föreliggande studie utgår ifrån. Kapitlet inleds med en övergripande diskussion om individers möjlighet och ansvar att i samtiden själva utforma sina liv och skapa sin framtid. Hur *fri* är egentligen individen när det gäller att göra sina framtidsval? I detta avseende råder det oenighet bland olika teoretiker då vissa menar att individen idag inte påverkas och styrs av faktorer som klass, kön och etnicitet medan andra hävdar att sådana faktorer i högsta grad inverkar på de val (till exempel utbildningsval) som individen gör och framförallt har möjlighet att göra. Detta anknyter till den sista delen i kapitlet som grundas i sociologen Pierre Bourdieus teorier om utbildningssystemets reproduktion av kulturella kapital. De centrala teorierna i detta utbildningssociologiska perspektiv riktar fokus mot hur gynnade grupper i samhället upprätthåller och reproducerar status genom utbildningssystemets alla nivåer med hjälp av ett hegemoniskt kulturellt kapital. Bourdieus vetenskapliga produktion kan inte betraktas som en enhetlig teori utan består snarare av en uppsättning teorier eller teoretiska begrepp, som förutom reproduktion och kulturellt kapital, även innefattar begrepp som symboliskt våld, habitus och fält. Det finns flera teoretiska utgångspunkter som är centrala för denna analys men ett viktigt bidrag är sociologen Beverly Skeggs studier som består av en utveckling av Bourdieus teorier med ett särskilt fokus på arbetarklasskvinnors situation. Skeggs har utvecklat teorier kring en kombination av femininitet, kultur och klass.

Det fria valet i det individualiserade samhället – möjlighet eller myt?

En inte ovanlig föreställning i såväl media, politik som i vardagssamtal är att de vägval som individen gör i livet är mer frikopplade från kollektiva identiteter som klass, kön och etnicitet än tidigare. Individen beskrivs annorlunda uttryckt som autonom och inte längre lika styrd av traditioner, trossystem och social och kulturell bakgrund (Giddens 1991; Beck 1992; Lundahl 2010). Detta får som konsekvens att individen också ses som mer ansvarig för sina vägval och för skapandet av sin livssituation. När individer upplever ojämlikhet söker hon eller han därför inte svar i kollektiva orsaker utan i biografiska förklaringar (Beck & Beck-Gernsheim 2002).

Inom forskningen råder det dock en viss ambivalens kring hur ”fria” individerna egentligen är i dagens samhälle. Teorier om denna så kallade individualiseringsprocess pekar å ena sidan på möjligheter för människor att göra fria val och forma sina egna liv på ett annat sätt än tidigare. När individualiseringsprocessen exempelvis antas bryta ner klasstrukturer så ökar människors möjligheter till att välja och konstruera sina identiteter (Beck 1992; Giddens 1991). För den samtida människan blir självet ett reflexivt projekt: “(...) vi är inte det vi är, vi är det vi gör oss till” (Giddens 1991:95). Därför kan varje ögonblick och händelse resultera i nya möjligheter för individen att ställa sig frågan: ”Vad vill jag själv?” Å andra sidan poängterar forskare också att det faktum att individer måste göra val är inte detsamma som att alla individer kan göra samma val (Beck & Beck-Gernsheim 2002).

² Eftersom studien av Åstorps kommun tar sin utgångspunkt i en liknande studie som genomfördes i Falkenbergs kommun har stora delar av avsnitten med tidigare forskning och teoretiska utgångspunkter hämtats ur Falkenbergsrapporten *Strategier för höjd utbildningsnivå* (Eriksson, Högdin, Isaksson & Urbas 2014).

[N]ew space and new options have thereby opened up for individuals. Now men and women can and should, may and must, decide for themselves how to shape their lives – within certain limits, at least. (Beck & Beck-Gernsheim 2002:ix)

Det finns alltså, enligt vissa forskare, faktorer som kan begränsa individers förutsättningar att vara reflexiva och skapa sina liv. Enligt Beverlys Skeggs (2002) är reflexivitet ett fenomen som är starkt kopplat till klass. Det är i huvudsak människor tillhörande medelklassen som har tillgång till de kulturella resurser som krävs för att skapa ett reflexivt jag. Även om individualiseringen bryter ner kollektiva klassidentiteter så är klass fortfarande något som starkt påverkar människors liv och möjligheter att göra val. När teoretiker beskriver reflexiviteten som en slags universell process så argumenterar Skeggs för att detta bara reflekterar deras egna erfarenheter av att tillhöra medelklassen.

Med referens i annan forskning (Furlong & Cartmel 2006; Roberts, Clark & Wallace 1994) menar Lundahl (2010) att det är befogat att tala om en ”strukturerad individualisering”. Hon pekar, delvis i linje med Skeggs (2002), på att vägval och karriärer fortfarande är starkt sammankopplat med den kontext individen befinner sig i. Faktorer som kön, ålder, social och kulturell bakgrund spelar fortfarande en stor roll i dagens samhälle. Detta trots att individen själv många gånger framhåller sitt fria val. Som nästa avsnitt visar så är inte minst utbildningsval i hög utsträckning tätt sammanbundet med den socioekonomiska kontext som individen befinner sig i.

Pierre Bourdieus utbildningssociologi

Pierre Bourdieu har tillsammans med Jean-Claude Passeron utvecklat sin utbildningssociologiska teoribildning i boken *Reproduktionen. Bidrag till en teori om utbildningssystemet* (Bourdieu & Passeron 2008). Även om studien tar sin utgångspunkt i det franska utbildningssystemet på 1960-talet finns det flera teoretiska perspektiv som är överförbara på dagens svenska utbildningssystem. Teorin visar hur utbildningssystemet består av en pedagogik, ett pedagogiskt handlande och en pedagogisk auktoritet, som utgår från ett överordnat kulturellt kapital, vilket leder till en reproduktion av klasssamhällets sociala hierarkier. För att förtydliga innebörden av teorin krävs inledningsvis en definition av det kanske mest centrala begreppet, kulturellt kapital.

Bourdieu (1984) beskriver att makt och status i samhället fördelas utifrån olika former av kapital. Sådana symboliska kapitalformer kan beskrivas i termer av allt som ger värde och status i en grupp av människor. Individers position i gruppen definieras utifrån deras tillgång på symboliskt kapital. Det symboliska kapitalet kan exempelvis, vid sidan av ekonomiskt kapital, bestå av heder, utbildning eller klädsmak men både kapitalformen i sig och vad som värderas högt inom en kapitalform varierar mellan olika grupper i samhället. Kulturellt kapital beskrivs som det kapital som ger status i ett samhälle utifrån en rådande hegemonisk samhällsnorm och befästs av de dominerande samhällsgrupperna. Det kulturella kapitalet handlar således om en förtrogenhet med den i samhället dominerande kulturen och kan innefatta utbildning, språkanvändning eller förmåga att uttrycka sig i tal och skrift, men även kunskap om hur utbildningssystemet fungerar och hur det kan användas för att nå olika mål i livet. När Bourdieu utvecklade sin teori benämnde han denna kapitalform inledningsvis för kulturellt eller socialt arv eftersom det kan betraktas som något som går i arv inom en familj.

Han frångick dock detta begrepp eftersom det ger sken av att vara något fast och oföränderligt. Kulturellt kapital är något som kan förändras i samband med att en person kommer i kontakt med nya miljöer och utvecklar sin förmåga att behärska olika situationer. Därmed kan skolan och utbildningssystemet betraktas som den miljö där elever kan få möjlighet att öka sitt kulturella kapital och därmed sin status i samhället. Bourdieus studier visar dock på motsatsen, nämligen att utbildningssystemet i Frankrike istället premierar dem som redan har ett visst kulturellt kapital, och på så vis reproduceras både de redan gynnade gruppernas makt i samhället och de missgynnade gruppernas frånvaro av makt och status. Även studier av det svenska utbildningssystemet visar att skolan kan betraktas vila på värden som ger större skolframgångar för de elever som redan besitter ett visst kulturellt kapital. Elever som kommer från en välutbildad familj med ett högt kulturellt kapital har i hemmet socialiserats in i de värden som premieras inom skolan och i utbildningssammanhang i stort.

Sociologen Donald Broady (1998), som belyser Bourdieus teorier ur ett skandinaviskt perspektiv, förtydligar att det innebär att samhällets eliter utnyttjar utbildningssystemet för att befästa sin egen ställning. Bourdieu benämner denna reproduktion av klassamhällets sociala orättvisor som utbildningssystemet upprätthåller för ett symboliskt våld. Symboliskt våld är ett begrepp som används för att beskriva maktförhållanden på olika arenor i samhället, inte endast inom utbildningssystemet, och kan enkelt uttryckt beskrivas som ”relationer präglade av dominans och underordning /.../” (Bourdieu 1995:15) vilka ytterst grundas på erkännandet av symboliskt kapital och den ”världsbild” som detta kapital står eller ger uttryck för (Bourdieu 1995:154). Om ambitionen är att frigöra sig från detta dominansförhållande räcker det inte att endast bli medveten om dominansrelationen. Vad som krävs är ”en radikal omvandling av de sociala villkoren för produktionen av dispositionerna” (Bourdieu 1999:55) eftersom det är först då ”man kan vänta sig ett brott med den delaktighet som vidlåder det symboliska våldets offer” (Bourdieu 1999:55).

Ur teorierna kring olika kapitalformer utvecklade Bourdieu begreppen habitus och fält. Bourdieu beskriver habitus som den individuella manifestationen av kulturellt kapital som är inristade i individers kroppar och sinnen. Det betyder att habitus är det kulturella kapital som en människa bär med sig, som har formats av hennes erfarenheter och som har betydelse för hur hon tänker och handlar i olika situationer (Bourdieu 1984; 1994). Broady beskriver att Bourdieu utgår från att människors habitus formas av det liv de dittills levt, styr deras föreställningar och praktiker och bidrar därmed till att den sociala världen återskapas eller ibland - nämligen i händelse av bristande överensstämmelse mellan människors habitus och den sociala världen - förändras (Broady 1998:16). I utbildningssystemet har således elevers habitus betydelse för hur de hanterar olika situationer i skolan och blir därmed avgörande för deras lärande och skolprestationer men även för deras utbildningsval i stort. Det faktum att det finns möjlighet att en individ modifierar sitt habitus i relation till omgivningen innebär att skolan och utbildningssystemet skulle kunna utgöra en arena för att utjämna ojämlika förhållanden mellan olika samhällsklasser istället för att verka reproducerande och ge elever möjlighet att göra andra val än de annars skulle ha gjort. Enligt Broady (1998) hade Bourdieu tidigt i sin karriär vissa förhoppningar om att utbildningssystemet skulle kunna vara ett sådant utjämnande redskap men övergav dessa efter sina studier av det franska utbildningssystemet.

Ett fält kan beskrivas som ett system av föränderliga relationer mellan individer på olika positioner, där det ständigt pågår konkurrenssituationer samt strider om kapital och om vilka former av kapital som ska ges ett gemensamt värde. Ett sådant fält är delvis en sluten värld med sin egen logik och sina egna kapitalformer. Ett fält kan således beskrivas som en arena där det pågår en ständig kamp om kapital mellan olika agenter som kan studeras vetenskapligt (Bourdieu 1984). De olika fälten som kan överlappa och även innesluta varandra, struktureras upp runt en specifik sorts kapital och kapitalfördelning som det alltid är strid om mellan de agenterna och som bestämmer dessas makt- eller dominanspositioner inom fältet (Bourdieu 1995). Detta eftersom det specifika kapitalet är grunden till makten eller till den specifika auktoritet som är karakteristisk för ett fält (Bourdieu 1992:133). Genom studier av rådande fält inom det svenska utbildningssystemet kan de kapitalformer som värdesätts i relation till skola och utbildning synliggöras, diskuteras och om möjligtvis förändras.

Broady (1998) höjer ett varningens finger när det gäller att rakt av använda Bourdieus teoretiska begrepp på nordiska förhållanden och anser att de kan behöva modifieras något för att anpassas till det svenska utbildningssystemet. Han lyfter möjligheten att istället för att utgå från ett nationellt kulturellt kapital som har visat sig vara användbart i Frankrike där det kulturella och vetenskapliga livet är extremt centraliserat, kan studier av Svenska förhållanden vinna på att avgränsas till flera mindre regionala fält snarare än att begränsas till en dominerande, auktoriserad, legitim svensk kultur. Därtill finns det en avsevärt större tradition av socialt uppåtstigande (läs klassresa) inom det svenska utbildningssystemet som saknar motsvarighet i Frankrike och som kan finna sina rötter i svensk folkrörelse. Slutligen beskriver Broady betydelsen av att ta hänsyn till att det svenska utbildningssystemet snarare utgår från medelklassens kulturella kapital, än överklassens som är fallet i det franska systemet.

Teorier om kön i relation till utbildningssystemet

Bourdieus teorier behöver kompletteras med teorier om kön i relation till utbildningssystemet. Ett stort antal studier beskriver hur könsidentiteter och relationer mellan flickor och pojkar utvecklas tidigt, redan i grundskoleåldern eller tidigare än så. Utgångspunkten är att kön inte endast betraktas som en biologiskt betingad variabel utan också som en social konstruktion. Konstruktionen innefattar förståelsen av vad som uppfattas som typiskt kvinnligt och typiskt manligt och att maktrelationen mellan könen har betydelse för hur kvinnligt och manligt skapas. Hanne Haavind (1993) beskriver hur innebörden av att vara kvinna respektive man utgår från ett identitetsskapande i ett ständigt samspel med omgivningen där den kvinnliga och manliga identiteten utgör varandras motpoler; att vara man innebär en motsats till att vara kvinna. Haavind betonar att så länge män är maskulina och kvinnor feminina döljs, reproduceras och legitimeras den manliga dominansen. Det pågår med andra ord en ständig reproduktion av könsroller och maktförhållanden mellan könen, vid sidan av reproduktionen av samhällsklasser. Harriet Holter (1962) introducerade på 1960-talet teorier om kön som fördelningsprincip i samhället och hur denna princip ofta tränger undan andra som exempelvis klass, ålder, släktband och kompetens, eftersom kön är lätt att definiera och konstant över tid. Holters studier visar, precis som många senare genomförda studier, hur en individ på grund av

könstillhörighet förväntas ha vissa egenskaper eller beteenden och att dessa könsbundna förväntningar varierar beroende på situationer, miljöer, kultur och samhällsklass. Genusvetaren Anna Wahl (1996) beskriver hur det utövas en social kontroll av könsrollerna från den omgivande gruppen som kan innebära sanktionering eller utfrysning av den som bryter mot normen. Hon beskriver vidare hur en sådan socialisation utgör grunden för hur flickor och pojkar kommer att behandlas och agera senare i livet samt hur de gör sina val på den könssegregerade arbetsmarknaden. Det leder till att kvinnor generation efter generation fortsätter att välja kvinnodominerade yrken medan män väljer mansdominerade sådana. Wahl poängterar att denna socialisering ger kvinnor sämre villkor eftersom kvinnliga arbeten har lägre status än manliga samt att den kvinnliga underordningen kommer till uttryck främst genom att mannen utgör normen och att kvinnan betraktas som olik mannen.

Sociologen Beverly Skeggs (2006) betonar hur begreppen klass och kön måste kombineras för att förstå kvinnors och mäns framtidval och positioner inom olika fält. Hon beskriver hur varken klass eller kön är kapital i sig men de ligger till grund för de relationer genom vilka kapital kan organiseras och värderas. Skeggs belyser hur den könade reproduktionen betyder att flickor och kvinnor endast kan erövra ett begränsat kulturellt kapital. Skeggs studie av arbetarklasskvinnor visar att kvinnorna är väl medvetna om sin underordnade position i samhället men vägrar inlemmas i den bild av arbetarklasskvinnan som omgivningen (läs medelklassen) har konstruerat, och som exempelvis kopplas till dålig smak och social problematik. De förhåller sig istället ständigt till betydelsen av att vara respektabel och omvårdande. Det föreligger en diskussion om skam och misslyckade i relation till att ha ett kvinnodominerat arbetarklassyrke inom vård och omsorg, med svåra arbetsförhållanden, låg status och förhållandet att tvingas prioritera andras behov före sina egna.

För män finns det större vinster i att vara arbetarklass, både ekonomiskt och utifrån andra former av symboliskt kapital som ger dem status inom arbetarklassen. Flera studier (SOU 2014:6; Trondman 1991; Willis 1983) visar att bristande engagemang och låga ambitioner i skolarbetet är vanligt förekommande bland pojkar från arbetarklassen, vilket kopplas till en negativ inställning och ett motstånd mot skolans rådande medelklassnorm. Pojkarnas låga studieambitioner leder till sämre studieresultat, vilket leder till att pojkarna reproducerar arbetarklassen genom att begränsa sitt framtida arbetsliv till traditionella arbetaryrken. Ann Phoenix (2003) beskriver emellertid hur de sämre skolprestationerna sprider sig även till medelklassens pojkar. Det beskrivs bero på att pojkar inte kan välja att engagera sig i skolarbetet eftersom det strider mot en hegemonisk syn på maskulinitet, då studieambitioner är förknippat med femininitet. Studien visar att pojkar ständigt måste förhandla om sin position och status i relation till andra pojkar och att studiemotiverade pojkar tilldelas en sämre position i den hierarkiska ordningen.

METOD

Den tidigare genomförda studien i Falkenbergs kommun (Eriksson, Högdin, Isaksson & Urbas 2014) som beskrevs i avsnittet om tidigare studier har på många sätt varit utgångspunkt för föreliggande studie i Åstorps kommun. De forskare vid Högskolan i Halmstad som genomförde Falkenbergsstudien har även genomfört Åstorpsstudien. Intervjufrågor och enkäter som använts i Åstorpsstudien har utgått från de frågor som användes i Falkenbergsstudien, även om flera frågor har modifierats och lagts till utifrån resultatet i den studien. Falkenbergsstudien var mer omfattande och byggde på ett flertal delstudier med olika aktörer i Falkenberg. Studien som har genomförts i Åstorps kommun är begränsad till att undersöka ungdomars attityder och erfarenheter när det gäller skola och utbildning.

Den aktuella studien om utbildningstraditionen bland folkbokförda ungdomar i Åstorps kommun består av en kvantitativ studie och en kvalitativ studie. Den kvantitativa undersökningen är genomförd i form av en enkätstudie bland ungdomar i gymnasieåldern. Som komplement till enkätstudien har det genomförts en kvalitativ studie som består av enskilda intervjuer med ett urval av de unga som besvarade enkäten. Intervjustudien avser att fördjupa kunskapen om utbildningsfrågor genom gymnasieungdomarnas berättelser om erfarenheter och upplevelser av grundskola och gymnasieskola samt synen på framtid och utbildning. Det har även genomförts en fokusgruppintervju med ungdomar i årskurs nio från Åstorps båda kommunala grundskolor.

Urval

Det var på förhand bestämt att studien skulle genomföras bland ungdomar i gymnasieåldern (16-19 år) som var folkbokförda i Åstorps kommun. Eftersom det inte finns några gymnasieskolor i Åstorps kommun måste ungdomarna pendla till gymnasieskolor i närliggande kommuner alternativt flytta till en annan kommun för att läsa sin gymnasieutbildning. Vid genomförandet av studien under våren 2014 var sammanlagt 582 ungdomar i gymnasieåldern folkbokförda i Åstorps kommun och majoriteten var inskrivna vid gymnasieskolor på närliggande kommuner, främst i Helsingborgs kommun och Klippans kommun. I denna studie har de elva kommunala och fristående gymnasieskolor i dessa båda kommuner som har en hög andel elever som är folkbokförda i Åstorps kommun valts ut. Undersökningen omfattar elever från både studieförberedande och yrkesförberedande program. Förutom eleverna vid de utvalda gymnasieskolorna inkluderas de ungdomar som av olika anledningar inte går på något gymnasieprogram och som är inskrivna vid Vuxenutbildningscentrum i Åstorp. Under våren var de 32 stycken. Totalt var det 491 ungdomar som gick på de elva utvalda gymnasieskolorna samt på Vuxenutbildningscentrum som därmed utgör studiens urval. Studien har även kompletterats med en fokusgruppintervju med åtta ungdomar som vid tiden för studien gick i nionde klass vid någon av Åstorps två grundskolor. På den ena grundskolan hade samtliga niondeklassare fått frågan om att delta i studien och två valde att delta. På den andra grundskolan hade lärarna valt ut vissa elever som tillfrågades om de vill delta i studien. Från den skolan deltog sex elever.

Enkätstudien

Enkätformuläret utgick från den enkät som tidigare genomförts i Falkenbergs kommun. Flera frågor har dock modifierats för att passa för ungdomarna i Åstorps kommun och en del förändringar har tillkommit efter att resultaten i Falkenbergsstudien sammanställts. Den enkätversion som besvarades av ungdomarna vid Vuxenutbildningscentrum hade delvis andra frågor än den enkät som besvarades av ungdomarna som var inskrivna på gymnasieskolorna. Detta för att kunna fånga upp relevanta och värdefulla åsikter rörande aktuell sysselsättning och hur de ungas inställning till studier såg ut i den specifika gruppen.

För att förankra studien kontaktades rektorerna på samtliga utvalda skolor av projektets kontaktperson i Åstorp. Syftet med studien framfördes tillsammans med en önskan om skolornas behjälplighet gällande enkäter och intervjuer. Därefter kontaktades rektorerna av forskare vid Högskolan i Halmstad, där syftet med studien återigen förklarades. Samtliga av de kontaktade skolorna valde att medverka i studien. Då folkbokförda elever från Åstorp befann sig i olika klasser på de olika skolorna, krävdes det en samordning som skedde med hjälp av rektor eller annan personal på skolan. De elever som hade tillgång till bärbara datorer fyllde i enkäterna på webben. De elever som hade inte tillgång till datorer fyllde i enkäten på en papperskopia.

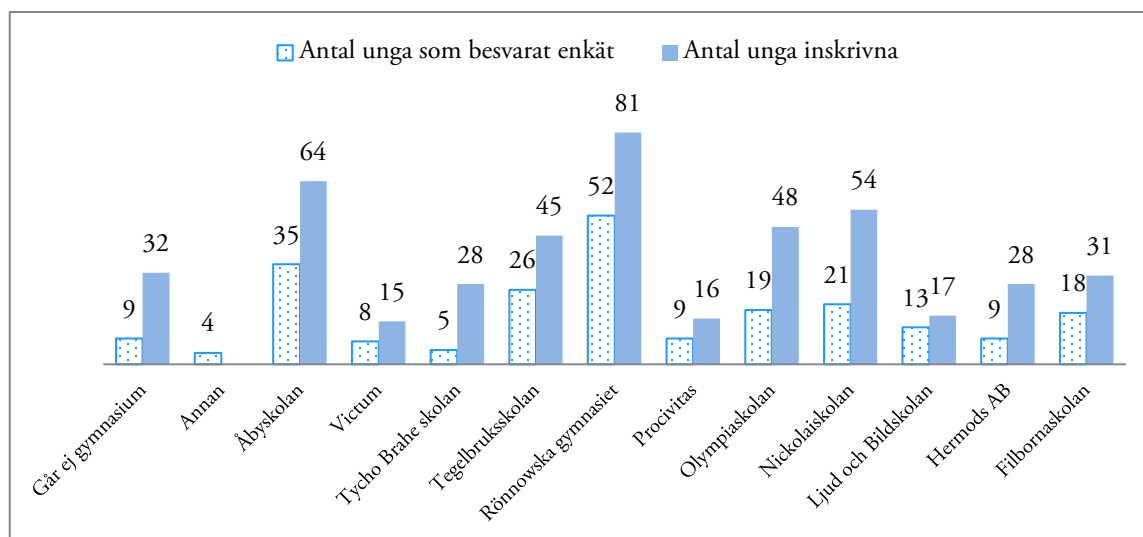
Det visade sig bli en tidskrävande process att få kontakt med och samla alla Åstorpelever på varje skola. För att öka svarsfrekvensen besökte en forskare från Högskolan i Halmstad samtliga skolor och var närvarande när eleverna fyllde i enkäten. Det innebar även att forskaren introducerade enkäten och var tillgänglig för att kunna besvara frågor när enkäten fylldes i. Trots ansträngningar var det många elever som aldrig dök upp vid tillfällena då enkäten skulle fyllas i. I ett försök att höja svarsfrekvensen fick personal på skolorna enkäter som de förmedlade till de frånvarande eleverna. För enstaka skolor var det problematiskt att finna en lämplig tidpunkt för forskare att besöka skolan och samla eleverna från Åstorp. I dessa fall skickades enkäten ut via e-post till berörda elever.

Personalen vid Vuxenutbildningscentrum bistod i arbetet med att få de ungdomar som var inskrivna där att besvara enkäten. Insamlingen av enkäter visade sig även här vara problematisk. Att maila ut enkäterna visades sig inte vara ett alternativ då ungdomarna saknade mailadresser. Samtliga unga som kom till Vuxenutbildningscentrum fick förfrågan om att besvara enkäten. Problemet var att en majoritet av ungdomarna aldrig kom till dit. Även om inte antalet deltagare blev så högt, ses de enkäter som besvarades av ungdomarna på Vuxenutbildningscentrum som oerhört värdefulla för studien.

Svarsfrekvensen efter avslutad enkätinsamling landade totalt på 47 procent (räknat med samtliga elever på aktuella skolor och de som är inskrivna på Vuxenutbildningscentrum). Bortfallet består av elever som, på grund av sjukdom eller av andra orsaker, inte var närvarande när enkäten fylldes i. En anledning till att många inte besvarade enkäten via mail kan vara att eleverna inte användes sina studentmailkonton och därmed inte såg utskicket samt påminnelser. Emellertid lämnades det även kvar papperskopior av enkäten till de elever som inte besvarade enkäten vid det avsatta tillfället. Det kan även ha förekommit elever som var närvarande när enkäten skulle genomföras men av någon orsak avstod från att delta i

undersökningen. Samtliga elever informerades muntligt och skriftligt i e-postutskicket om att det var frivilligt att fylla i enkäten i enighet med samtyckeskravet. När enkäter genomförs i en klassrumssituation finns en oro för att samtycket inskränkas eftersom elever som egentligen vill avstå från att delta kanske inte gör det på grund av att de som avstår utmärker sig eller att förväntningar från alla närvarande kan leda till att de känner sig tvungna att delta. Emellertid innebär det faktum att det oftast var webbenkäter som eleverna fyllde i och lämnade in via sina datorer att de elever som ville avstå från att delta inte utmärkte sig. Enkätundersökningen genomfördes anonymt och eleverna informerades om anonymiteten. Svaren från enkäterna kan inte relateras till elev. Närvaro togs dock för att se vilka av eleverna som inte var där för att kunna fånga upp dem vid ett senare tillfälle.

I figur 1 framgår vilka skolor som ingick i studien och antalet besvarade enkäter från respektive gymnasieskola samt Vuxenutbildningscentrum. Åbyskolan och Tegelbruksskolan tillhör Klippans kommun medan resterande gymnasieskolor är belägna inom Helsingborgs kommun.

Figur 1. Antal ungdomar som har besvarat enkäten på respektive gymnasieskola.

Dataprogrammet Quicksearch användes i konstruktionen av enkäterna som skickades ut genom e-post eller som besvarades via länk. Det innebär att enkäternas kodades direkt i programmet. Enkäterna som besvarades via papperskopia kodades däremot in manuellt. Samtliga enkäter har bearbetats i statistikprogrammet SPSS (Statistical Package for Social Science).

Det finns både fördelar och nackdelar med enkätundersökningen som forskningsmetod. En av de främsta fördelarna är att enkätundersökningar möjliggör kunskapsinhämtning från ett stort antal personer inom en begränsad tid. Enkätstudier gör det således möjligt att kartlägga en större grupps inställning till ett fenomen. En nackdel är att enkätundersökningar inte fångar kunskap av mer komplex art. Enkätundersökningarna i föreliggande studie är baserade på tvärsnittsdata, vilket innebär att respondenterna har besvarat enkäten vid ett enstaka tillfälle (se exempelvis Frankfurt-Nachmias & Nachmias 1996). Tvärsnittsstudier har varit föremål för kritik eftersom de ger en ögonblicksbild av hur respondenterna upplever sin situation medan respondenternas förändrade inställning till fenomenet över tid går förlorade.

I föreliggande studie fångas inte förändringsprocesser över tid. En annan kritik är att enkätformulär består av en rad frågor med fasta svarsalternativ (jmf Hacking 1999). I enkätformulären används tydligt avgränsade enkätfrågor. Frågorna försöker fånga aspekter av en verklighet som är långt mer nyanserad och komplex än vad som är möjligt att undersöka inom ramen för frågekonstruktioner. Det betyder att svaren begränsas och att det inte ges utrymme för en mer nyanserad eller fördjupad bild av elevernas vardag. För att skapa möjligheter till fördjupning av vissa frågeställningar har därför enkäterna kompletterats med frågor med öppna svarsalternativ, där respondenterna ges möjlighet att beskriva sin syn på det som efterfrågas med egna ord. Respondenterna har även givits möjlighet att kommentera enkäten i en öppen avslutande fråga. Slutligen riktas ofta kritik mot att enkätstudier är behängda med vissa systematiska mätfel, vars omfattning är svår att uppskatta. Mätfelen kan påverka studiens validitet på så sätt att man inte lyckas mäta det som avses att mätas. Det kan handla om missförstånd, benägenhet att uppge ”önskvärda svar” eller underrapportering av frågor av känslig karaktär. Därtill tolkas enkätfrågorna subjektivt av den som fyller i svaret, vilket betyder att respondenten kan tolka en fråga på ett helt annat sätt än vad som avsågs när frågan konstruerades. Förhoppningsvis har vissa av dessa mätfel tonats ned i de fall det fanns forskare närvarande när enkäten fylldes i. Forskarna informerade om syftet med enkäten, och var tillgängliga för frågor och handledning, vilket bör ha stärkt studiens validitet i detta avseende (jmf Frankfort-Nachmias & Nachmias 1996).

Intervjustudierna

Som komplement till enkätstudien har enskilda intervjuer genomförts bland de unga i gymnasieåldern. Urvalet för intervjustudien gjordes bland de ungdomar som ingick i enkätstudien. Syftet med intervjustudien var att fånga en mer nyanserad bild än enkätstudien kan ge av de ungas förhållningssätt, uppfattningar och värderingar när det gäller frågor om synen på utbildning, arbete och framtid (jmf Bryman 2002). Intervjuerna kan beskrivas som semistrukturerade, vilket kännetecknas av att de ger ett relativt stort utrymme för den som intervjuas att svara utifrån sina egna perspektiv. Utgångspunkten för intervjuerna är därför ett antal förutbestämda teman och frågor men intervjupersonerna ges som sagt, ett mycket stort utrymme att lyfta fram sina perspektiv och synsätt på ett fritt sätt (jmf Bryman 2002; Ryen 2004). En intervjuguide har tagits fram som inkluderat ett antal teman och frågeställningar. Dessa har skapats med utgångspunkt i studiens syfte och frågeställningar. Intervjuerna har kommit att se olika ut när det gäller i vilken ordningsföljd frågorna har ställts och vad intervjupersonerna valt att själva ta upp. Samtliga teman som funnits i intervjuguiderna har dock berörts i varje intervju. I studien har ett antal etiska aspekter utifrån Denscombes (2009) rekommendationer beaktats. Deltagarna i studien har fått muntlig, och i vissa fall skriftlig, information om vilka vi som forskare är samt varför studien genomförs och vad den förväntas resultera i. Respektive deltagare har också informerats om att deras deltagande är frivilligt och att de när som helst kan dra sig ur studien. I presentationen av det empiriska materialet har deltagarna givits fingerade och könsneutrala namn för att undvika att de unga ska kunna identifieras av läsaren. Dessutom har vissa fakta som kan göra de ungas identitet kan avslöjas utelämnats i resultatredovisningen.

Det huvudsakliga syftet med denna studie var att studera hur elever i gymnasieålder förhåller sig till och resonerar kring utbildning och framtid. Eftersom det var ett lågt antal ungdomar vid Vuxenutbildningscentrum i Åstorp som deltog i enkätundersökningen komplementerades

det genom att ett flertal av intervjuerna med unga som var inskriva där. I denna grupp intervjuades sammanlagt sex ungdomar. Det genomfördes därtill tre intervjuer med ungdomar som var inskrivna på gymnasium. Av dessa gick två på kommunal skola och en på fristående skola.

Det genomfördes även en fokusgruppintervju med åtta niondeklassare från Åstorps två kommunala grundskolor. Fokusgrupper innebär att forskaren samlar en grupp individer som under begränsad tid får diskutera ett ämne med varandra (jmf Wibeck 2000). I detta fall fick ungdomarna samtala om hur de ser på sin framtid när det gäller yrke och utbildning med fokus på vilket stöd de önskar av vuxenvärden inför sina framtidsval. Denna intervju har varit viktig för att identifiera strategier till den handlingsplan kring en höjd utbildningsnivå i Åstorps kommun, som återfinns i slutet av denna rapport.

Utförande av handlingsplan

I slutfasen av det forskningsprojekt som denna forskningsrapport tar sin utgångspunkt i presenterades studiens mest centrala resultat för samtliga grundskolelärare i Åstorps kommun vid en uppstartskonferens i augusti 2014. Det fördes i slutet av presentationen en kort diskussion om de utmaningar som hade identifierats utifrån studiens resultat och som ligger till grund för den handlingsplan som studien har utmynnat i. Deltagarna fick möjlighet att muntligt och skriftligt kommentera och lämna förslag på hur de kan arbeta med utmaningarna i grundskolan. Det fördes även två dialogseminarier med kommunpolitiker, rektorer och fältarbetare kring utmaningarna. Dessa aktiviteter, tillsammans med fokusgruppintervjun med grundskoleelever som presenterades ovan, ligger till grund för de strategier som har formulerats i handlingsplanen.

RESULTAT

I detta kapitel presenteras resultat från studiens samtliga delar. Inledningsvis presenteras de mest centrala resultaten från enkätstudien som genomfördes med ungdomar folkbokförda i Åstorps kommun på gymnasieskolor i Helsingborg och Klippan samt på Vuxenutbildningscentrum i Åstorp. Det finns en kortare sammanfattning av de mest centrala resultaten i slutet varje avsnitt. Därefter presenteras resultaten från intervjustudien med ett urval ungdomarna som deltog i enkätstudien. Slutligen presenteras resultaten från intervjun med niondeklassare från Åstorps två grundskolor. En sammanfattning och analys av de sammantagna resultaten återfinns i nästa kapitel.

Enkätundersökningen

Enkätundersökningen genomfördes våren 2014 och totalt svarade 47 procent av ungdomarna på de utvalda skolorna, vilka utgör 229 elever. I detta avsnitt beskrivs elevernas svar på enkäten genom frekvenser och korstabuleringar. Samtliga samband har testats med χ^2 -test eller Fishers exakta test. Utgångspunkten för analyserna är att undersöka samband med de ungas engagemang i sina nuvarande studier samt med deras motivation till högre studier i framtiden.

Bakgrundsfaktorer

I tabell 2 presenteras hur eleverna har svarat på bakgrundsfrågor om familjesituation och anknytning till Åstorp. Överst i tabellen framgår att det finns en överrepresentation av pojkar i studien. Totalt har 147 pojkar och 81 flickor besvarat enkäten vilket innebär att 64 procent av eleverna som har besvarat enkäten är pojkar. Emellertid finns det en överrepresentation av pojkar i kommunen, som enligt Statistiska centralbyråns databas utgör 54 procent av samtliga ungdomarna mellan 16-24 år i kommunen. I enkätundersökningen är dock överrepresentationen av pojkar något större än i kommunen i stort. Därför har könsskillnader genomgående hållits under kontroll i analyserna. Dock är ett intressant resultat att det, till skillnad från resultaten i många tidigare studier, inte framträder särskilt stora könsskillnader i de flesta av analyserna. Könsskillnaderna presenteras därmed inte genomgående i tabellerna utan beskrivs i texten när skillnader framträder. Undantaget är frågorna om de ungas syn på framtida utbildning och vad som är ett framgångsrikt liv som presenteras i tabell 8.

När det gäller de ungas familjesituation framgår det i tabell 2 att mer än hälften av ungdomarna uppger att de bor med båda sina föräldrar som lever tillsammans, medan 14 procent uppger att de bor växelvis hos sina föräldrar som inte bor ihop. En något större andel (15 procent) svarar att de endast bor med sin mamma och fyra procent endast med sin pappa. Två procent uppger att de bor med annan vuxen, själv eller med vänner. Den övervägande majoriteten av ungdomarna svarar att de bor strax utanför Åstorps centrum eller i en närliggande småort medan 20 procent uppger att de bor i centrala Åstorp.

En övervägande majoritet av ungdomarna svarar att de har växt upp i Åstorps kommun medan en tredjedel har flyttat dit senare i livet. En femtedel uppger att de är uppväxta på annan ort i Sverige och 10 procent att de är uppväxta i ett annat land. När det gäller svaren

på frågorna om föräldrarnas uppväxt framgår att drygt hälften av ungdomarna uppger att båda deras föräldrar är uppväxta på annan ort än Åstorp. Enligt Statistiska centralbyråns statistikdatabas har 45 procent av ungdomarna mellan 15-24 år i Åstorps kommun utländsk bakgrund (SCB 2013). Det innebär att det är en underrepresentation av ungdomar med utländsk bakgrund i enkätundersökningen, då endast en tredjedel av ungdomarna svarar att en eller båda av deras föräldrar är födda i ett annat land.

Tabell 2. Bakgrundsfaktorer unga i Åstorp som besvarat enkäten 2014. Antal och andel i procent (%). N=229.

	Totalt	
	Antal	Andel %
Kön		
- Flickor	81	36
- Pojkar	147	64
Familjesituation		
- Bor med båda föräldrarna som lever tillsammans	145	64
- Bor växelvis mellan föräldrar som inte bor tillsammans	33	14
- Bor endast med moder	35	15
- Bor endast med fader	10	4
- Med andra vuxna än föräldrar	2	1
- Bor själv eller med vänner/partner	3	1
Bostadsområde i kommunen		
- I Åstorp centrum	47	20
- Strax utanför Åstorps centrum	88	39
- I en närliggande småort	77	34
- På landsbygden	17	7
Uppväxt		
- I Åstorp	154	67
- På annan ort i Sverige	52	23
- I ett annat land än Sverige	23	10
Föräldrars uppväxt		
- Båda föräldrarna uppväxta i Åstorp	31	14
- En förälder uppväxt i Åstorp och en på annan ort	65	28
- Ingen av föräldrarna uppväxta i Åstorp	127	55
- Vet ej	6	3
Familjens bakgrund		
- Båda föräldrarna födda i Sverige	155	68
- Båda föräldrarna födda i annat land än Sverige	22	10
- En förälder född i Sverige och en född i ett annat land	52	22
Föräldrarnas utbildningsnivå		
- Ingen av föräldrarna högskoleutbildade	131	61
- Modern högskoleutbildad men inte fadern	23	11
- Fadern högskoleutbildad men inte modern	33	16
- Båda föräldrarna högskoleutbildade	26	12

Enligt Statistiska centralbyråns databas är ungefär en tredjedel av invånarna över 24 år i Åstorps kommun högskoleutbildade. Av enkätresultaten framgår att 12 procent av de unga svarar att deras båda föräldrar är högskoleutbildade medan ytterligare en dryg fjärdedel svarar att den ena föräldern är det. Således har totalt närmare 40 procent av ungdomarna uppgett att de växt upp i ett hem med minst en förälder med högre utbildning.

Inställning till studier

De ungas inställning till studier utgår från två frågor i enkäten som i analyser har kontrollerats mot ett flertal andra frågor om utbildning. På den första frågan har eleverna fått uppskatta sitt engagemang i sina nuvarande studier. Denna fråga fokuserar därmed på de ungas upplevelser av sin nutida utbildningssituation i den gymnasieskola de går i. Den andra frågan handlar om de ungas motivation till framtida studier och de unga har fått svara på om de avser att läsa vidare på högskola eller universitet i framtiden.

Tabell 3. De ungas inställning till studier. Antal och andel i procent (%). N=229.

	Totalt	
	Antal	Andel %
Är du engagerad i dina studier?		
- Aldrig/sällan	18	8
- Varken eller	23	11
- Oftast/alltid	179	81
Kommer du att läsa vidare på universitet/högskola i framtiden?		
- Nej absolut inte	21	9
- Nej det tror jag inte	24	11
- Jag vet inte	55	25
- Ja, det tror jag	75	34
- Ja, absolut	49	22

Dessa två frågor används fortsättningsvis som beroende variabler i analyser av de ungas nuvarande studiesituation samt vilket stöd de unga upplever att de får från vuxna i skolarbetet och i sina framtidsval. I tabell 3 presenteras svaren på de båda frågorna. Det framgår överst i tabell 3 att en övervägande majoritet av ungdomarna svarar att de är engagerade i sina studier. Totalt svarar 81 procent att de oftast eller alltid är engagerade, vilket stämmer väl överens med andelen som uppger att de är engagerade i sina studier i resultaten från liknande undersökningar i riket. När det gäller frågan om de unga tror att de kommer att läsa vidare på universitet eller högskola i framtiden är det avsevärt färre som svarar att de vill göra det i en jämförelse med studier av hela riket. Precis som när det gäller frågan om engagemang i nuvarande studier svarar vanligtvis cirka 80 procent av ungdomarna i tidigare studier av hela riket att de vill läsa vidare efter gymnasiet. I denna enkätundersökning bland unga i Åstorps kommun svarar endast 56 procent att de vill läsa vidare. Emellertid har en relativt stor andel av ungdomarna svarat att de inte vet om de kommer att läsa en högre utbildning. Det kan betraktas som problematiskt att ställa frågor till ungdomar om utbildning som för vissa ligger många år fram i tiden. De unga ska först gå klart sina gymnasiestudier innan det är dags för högre studier och mycket kan hända på vägen. Det är således osäkert om de elever som har uppgett att de vill studera vidare i framtiden verkligen kommer att göra det och tvärtom kommer troligtvis vissa elever som är osäkra att bestämma sig för att göra det. Det är därmed viktigt att poängtera att det som undersökningen genom denna fråga kan besvara är vilken inställning elever i gymnasieåldern har till fortsatta studier och inget annat.

Ett intressant resultat är att de ungas svar kring engagemanget i de nuvarande studierna inte uppvisar något samband med motivation till högre studier. Ett förväntat resultat hade varit att unga som är motiverade till högre studier skulle vara mer engagerade i sina nuvarande studier. Det visar nämligen resultaten i tidigare genomförda studier men ett sådant samband föreligger inte i denna studie.

Tabell 4. De ungas engagemang i sina nuvarande studier i relation till inställning till fortsatta studier efter gymnasiet. Andel radprocent (%). N=229.

	Engagerade i sina studier	
	Ja (absolut/tror det)	- Nej eller osäkra (absolut inte/tror inte det/vet inte)
Motiverade till högre studier		
- Ja (absolut/tror det)	83	17
- Nej eller osäkra (absolut inte/tror inte det/vet inte)	81	19

Av tabell 4 framgår att det istället framträder en jämn fördelning av svaren som innebär att oavsett om de unga har svarat att de vill läsa vidare efter gymnasiet eller inte, så uppger drygt 80 procent att de är engagerade i sina nuvarande studier. Det innebär att unga i stor utsträckning är engagerade i sina studier oavsett om de avser att läsa vidare efter gymnasiet eller inte och kan tolkas som att deras studieengagemang inte påverkar deras motivation till högre studier och vice versa.

Nuvarande studiesituation

I tabell 5 presenteras resultatet från analyser av de ungas nuvarande studiesituation i relation till deras engagemang i sina nuvarande studier och motivation till fortsatta studier. I den högra kolumnen presenteras svarsfrekvenser på frågorna om studiesituation. Det framgår att drygt hälften av ungdomarna som har besvarat enkäten går på ett yrkesförberedande program och 43 procent går på ett studieförberedande program. Totalt går cirka sex procent av samtliga ungdomar i gymnasieåldern i Åstorps kommun inte något gymnasieprogram alls. I denna studie har det varit svårt att nå de ungdomar som inte går någon gymnasieskola eftersom de inte kom till den obligatoriska träff de var kallade till på Vuxenutbildningscentrat. Totalt går fyra procent av de som deltar i studien inte något gymnasieprogram alls, vilket innebär att de är något underrepresenterade. Tre procent svarar att de är utan sysselsättning för att de har hoppat av ett gymnasieprogram medan en procent aldrig har påbörjat några gymnasiestudier. I enkäten ingick en fråga med en öppen frågeställning där ungdomarna fick möjlighet att med egna ord beskriva varför de inte går på något gymnasieprogram. Några beskriver att de har valt att hoppa av det gymnasieprogram de gick på eftersom det inte upplevdes som rätt val medan andra skriver att de aldrig har påbörjat något gymnasieprogram för att de inte fanns något som de ville gå.

Var inte rätt program för mig.

Jag hade dåliga betyg i gymnasiet, det var mycket tråkigt. Läste massa ämnen som jag inte skulle behöva i framtiden/inte var intresserad av. Dåliga lärare, de förstod mig inte.

Det finns ingen linje som lockar mig.

Ett par ungdomar skrev att det var upplevelsen i skolan och i klassen som var orsaken till att de hoppade av det gymnasieprogram de gick på. En elev uppger att det inte var ett eget val att hoppa av studierna, det framgår emellertid inte vem som tog beslutet.

Jag blev mobbad i klassen och mådde inte bra psykiskt.

Valde inte att sluta, blev deprimerad pga. olika anledningar, så beslutet togs utan mig.

Det framgår även av resultaten som presenteras i tabellen att det är en jämn fördelning av elever mellan de olika årskullarna. Av de ungdomar som går ett gymnasieprogram svarar de allra flesta, 92 procent, att de kommer att läsa klart gymnasiet inom de givna tidsramarna på tre år. Åtta procent uppger att de troligtvis kommer att behöva längre tid för att fullfölja gymnasiet av olika orsaker, till exempel att de har bytt program eller har svårigheter i sina studier.

Tabell 5. De ungas engagemang i sina studier och motivation till högre studier utifrån bakgrund och nuvarande studiesituation. Andel radprocent (%) samt antal och andel (%) totalt på frågorna om bakgrund och studiesituation. Signifikansnivå (p). N=229.

	Engagerade i sina studier	Motiverade till högre studier	Totalt	
			Antal	Andel %
Kön		†		
- Flickor	85	65	81	36
- Pojkar	79	50	147	64
Föräldrarnas utbildningsnivå		***		
- Ingen av föräldrarna högskoleutbildade	85	46	131	61
- Modern högskoleutbildad men inte fadern	71	64	23	11
- Fadern högskoleutbildad men inte modern	72	75	33	16
- Båda föräldrarna högskoleutbildade	89	81	26	12
Gymnasieprogram		***		
- Går studieförberedande	84	85	98	43
- Går yrkesförberedande program	81	31	116	51
- Går ej något gymnasieprogram	-	63	9	4
Årskull				
- Första året	85	54	83	36
- Andra året	85	66	74	32
- Tredje året	79	44	63	28
Gymnasiesituation	***			
- Kommer att bli klar inom givna tidsramar	85	56	202	92
- Kommer att behöva längre tid att bli klar	63	75	16	8
Gymnasieskolor				
- Helsingborgs gymnasieskolor	81	53	154	67
- Klippans gymnasieskolor	87	62	61	27
Trivs du med dina nuvarande studier?	***			
- Aldrig/sällan	20	40	20	9
- Varken eller	56	50	23	10
- Oftast/ alltid	91	57	178	81
Trivs du med dina skolkamrater?	***			
- Aldrig/sällan	31	38	13	6
- Varken eller	91	54	22	10
- Oftast/alltid	84	56	185	84

Sambanden har testats med Chi-Square test eller Fishers exakta test. *** p ≤ 0,001, ** p ≤ 0,005, * p ≤ 0,01, † ≤ 0,05

En övervägande majoritet, cirka två tredjedelar, av de elever som har besvarat enkäten går på en gymnasieskola som ligger i Helsingborgs kommun medan drygt en fjärdedel går på en av gymnasieskolorna i Klippans kommun. De övriga består, förutom av de fyra procent av ungdomarna som inte går någon gymnasieutbildning vid tiden för studien, av två procent som inte har svarat på vilken gymnasieskola de går i.

Avslutningsvis framgår att över 80 procent av gymnasieeleverna svarar att de alltid eller oftast trivs med sina studier och med sina skolkamrater. Emellertid svarar nio procent att de aldrig eller sällan trivs med sina studier och sex procent att de aldrig eller sällan trivs med sina skolkamrater.

I de två mittersta kolumnerna i tabell 4 presenteras resultatet från analyser av sambanden mellan frågorna kring de ungas studiesituation och engagemang i nuvarande studier och motivation till högre studier i framtiden. I tabellen presenteras radprocent och om sambanden som framträder är statistiskt säkerställda genom signifikans tester. I de fall det framträder statistiskt säkerställda samband är resultatrutan gråmarkerad. På så vis går det att få en tydlig överblick av vilka variabler som uppvisar samband. Ett övergripande intressant resultat är att de båda beroende variablerna, engagemang i nuvarande studier och motivation till framtida studie, genomgående uppvisar samband med helt olika bakgrundsfaktorer.

Överst i tabellen framgår att flickor i något högre utsträckning än pojkar svarar att de är engagerade i sina studier men skillnaden är ganska knapp och inte statistiskt säkerställd. En signifikant skillnad är däremot att en något högre andel flickor än pojkar är motiverade till högre studier. I tidigare genomförda studier svarar flickor i avsevärt högre utsträckning än pojkar att de är engagerade i sina studier och att de avser att läsa vidare efter gymnasiet. I denna undersökning är det främst flickornas svar som avviker från tidigare studier då de i avsevärt lägre utsträckning uppger engagemang och motivation.

De elever vars båda föräldrar är högskoleutbildade, är mer engagerade i sina studier än de som inte har någon eller endast en högskoleutbildad förälder. Skillnaden är emellertid knapp och uppvisar ingen statistisk signifikans. Det framträder ett förväntat signifikant samband i fråga om motivation till högre studier och föräldrarnas utbildningsnivå som visar att om båda föräldrarna är högskoleutbildade uppger hela 81 procent att de är motiverade till högre studier medan om ingen utav föräldrarna är högskoleutbildade är det färre än hälften som tror att de kommer att studera vidare. En något högre andel svarar att de är mer motiverade till högre studier i de fall endast fadern är högskoleutbildad, i jämförelse med om endast modern är det.

Det är ingen skillnad mellan svaren från elever på studieförberedande program och elever på yrkesförberedande program när det gäller hur stor andel som uppger att de är engagerade i sina studier. Däremot visar resultatet som förväntat att en högre andel av de som går studieförberedande program (85 procent) vill läsa vidare på högskola eller universitet, i jämförelse med de som går ett yrkesförberedande program (31 procent). Det kan noteras att en högre andel flickor går studieförberedande program och en majoritet av pojkar går yrkesförberedande program. Det framträder att engagemanget i studierna minskar en aning i jämförelse mellan första och tredje året på gymnasiet. Högst andel elever motiverade till högre studier befinner sig på andra gymnasieåret medan lägst andel motiverade elever går tredje året.

Ett viktigt resultat är att av de som uppger att de inte går på något gymnasieprogram alls är hela 63 procent motiverade till högre studier och av de som inte tror sig klara sina

gymnasiestudier svarar 75 procent att de är motiverade. Även om skillnaderna inte statistiskt säkerställda visar det att dess ungdomar har en positiv inställning till studier på högre nivå.

Av de ungdomar som läser på en gymnasieskola i Klippans kommun svarar en något högre andel än de som går på en gymnasieskola i Helsingborgs kommun att de är engagerade i sina studier och motiverade till högre studier. Dessa skillnader är dock för små för att dra några slutsatser kring och de är inte statistiskt säkerställda. Av ytterligare analyser för att förstå om det framträder andra skillnader mellan skolorna i de två kommunerna framgår att det lika stor andel som uppger att går studieförberedande som yrkesförberedande program i de båda kommunerna. Det framträder inte heller några större skillnader mellan gymnasieeleverna i Klippan respektive Helsingborg när det gäller föräldrarnas utbildningsnivå eller svaren på frågorna om de tror att de kommer att klara gymnasiet inom angivna tidsramar. I samtliga analyser som presenteras i detta resultatavsnitt har skillnader mellan Klippan och Helsingborg kontrollerats och i de fall det framträder skillnader beskrivs de i texten (inte i tabellerna).

På frågan om trivsel med nuvarande studier och skolkamrater i förhållande till engagemang framkommer signifikanta samband med engagemang för sina studier men inte med motivation till högre studier. Av de elever som uppger att de trivs med sina studier svarar hela 91 procent att de oftast eller alltid är engagerade i sina studier medan endast en femtedel av de som aldrig eller sällan trivs uppger att de är engagerade. Det är även en signifikant högre andel av eleverna som uppger att de trivs med sina skolkamrater som uppger att de är engagerade i sina studier, i jämförelse med dem som aldrig eller sällan trivs med sina skolkamrater. Ett resultat som inte presenteras i tabellen är att fler elever som går på skola i Klippans kommun svarar att de trivs med sina studier och sina skolkamrater i en jämförelse med eleverna på skolorna i Helsingborgs kommun. Bland eleverna i Klippan svarar 90 procent att de ofta eller alltid trivs med sina studier vilket kan jämföras med 76 procent av eleverna i Helsingborg. När det gäller frågan om skolkamrater svarar 92 procent av eleverna i Klippan att de alltid eller oftast trivs med sina skolkamrater medan 82 procent av eleverna i Helsingborg uppger att de gör det.

Sammanfattningsvis kan det konstateras att elevernas engagemang i sina studier och de ungas motivation till högre studier uppvisar samband med vitt skilda frågor om skolsituation. Elevers engagemang i sina nuvarande studier uppvisar samband med frågorna om gymnasiesituation och trivsel med studierna och skolkamraterna medan motivation uppvisar samband med kön, föräldrarnas utbildningsnivå och gymnasieprogram.

Studiestöd från omgivningen

I tidigare studier har omgivningens stöd och uppmuntran i de ungas studier visat sig vara viktigt för att de ska bli engagerade i sina studier och motiverade till högre studier. I denna enkätundersökning ställdes därför ett flertal frågor om vilka vuxna de unga upplever att de unga får stöd och uppmuntran av i sina studier i hemmet såväl som i skolan. I tabell 6 presenteras resultaten från dessa analyser.

Tabell 6. De ungas engagemang i sina studier och motivation till högre studier utifrån stöd från vuxna i omgivningen. Andel radprocent (%) samt antal och andel (%) totalt på frågorna om stöd. Signifikansnivå (p). N=229.

Tycker du att...	Engagerade i sina studier	Motiverade till högre studier	Totalt	
			Antal	Andel %
...din mamma är intresserad av dina studier?	***			
Ja, oftast/alltid	85	55	195	87
Nej aldrig/sällan/varken ja eller nej	59	64	29	13
...du får stöd av din mamma i dina studier?	***			
Ja, oftast/alltid	85	55	188	84
Nej aldrig/sällan/varken ja eller nej	59	63	36	16
...din mamma uppmuntrar dig att läsa klart din gymnasieutbildning?				
Ja, oftast/alltid	83	57	209	93
Nej aldrig/sällan/varken ja eller nej	64	54	14	7
...din pappa är intresserad av dina studier?	***			
Ja, oftast/alltid	90	55	161	73
Nej aldrig/sällan/varken ja eller nej	60	61	60	27
...du får stöd av din pappa i dina studier?	***			
Ja, oftast/alltid	88	55	147	67
Nej aldrig/sällan/varken ja eller nej	70	60	74	33
...din pappa uppmuntrar dig att läsa klart din gymnasieutbildning?	***			
Ja, oftast/alltid	88	58	182	82
Nej aldrig/sällan/varken ja eller nej	53	50	39	18
...dina grundskolelärare gav dig stöd i dina studier?				
Ja, oftast/alltid	84	58	140	74
Nej aldrig/sällan/varken ja eller nej	76	55	50	26
...dina grundskolelärare var engagerade i det de undervisar om?	*			
Ja, oftast/alltid	87	58	131	69
Nej aldrig/sällan/varken ja eller nej	71	53	58	31
...dina grundskolelärare uppmuntrade dig att läsa vidare på gymnasiet?				
Ja, oftast/alltid	82	58	146	77
Nej aldrig/sällan/varken ja eller nej	81	54	44	23
...dina nuvarande lärare ger dig stöd i dina studier?	***			
Ja, oftast/alltid	87	56	181	81
Nej aldrig/sällan/varken ja eller nej	58	53	41	19
...dina nuvarande lärare är engagerade i det de undervisar om?	**			
Ja, oftast/alltid	85	54	184	83
Nej aldrig/sällan/varken ja eller nej	67	61	39	17

Sambanden har testats med Chi-Square test eller Fishers exakta test. *** p ≤ 0,001, ** p ≤ 0,005, * p ≤ 0,01, † ≤ 0,05

Av frekvenser och procentsatser i den högra kolumnen i tabell 6 framgår att den övervägande majoriteten av samtliga unga svarar att deras föräldrar visar intresse för deras studier, till exempel genom att ställa frågor om deras skolgång och/eller gå på utvecklingssamtal, ger dem praktiskt stöd i deras studier, till exempel genom att hjälpa dem med läxorna eller att de svarar på frågor om innehållet i studierna, samt uppmuntrar dem att läsa klart gymnasieutbildningen. De unga svarar i större utsträckning att deras moder är intresserad av deras studier (87 procent) än deras fader (73 procent) samt att de får stöd av sin moder (84 procent) än av sin fader (67 procent). Även på frågorna om föräldrarna uppmuntrar dem att läsa svarar högre andel (de flesta) att modern (93 procent) uppmuntrar dem att läsa klart gymnasieutbildningen, i jämförelse med andelen unga som svarar att pappan uppmuntrar

dem till det (82 procent). Resultatet stämmer överrens med tidigare studier som visar att det oftare är modern än fadern som stöttar och uppmuntrar sina barn i skolarbetet.

De ungas svar på frågorna om föräldrarnas intresse, stöd och uppmuntran uppvisar inga statistiska samband med deras svar kring sin egen motivation att studera vidare i framtiden. Däremot framträder ett flertal signifikanta samband mellan dessa frågor och ungdomarnas egenskattade engagemang i sina studier. Av resultaten framgår att de som uppger att deras moder oftast eller alltid är intresserad av deras studier svarar 85 procent att de själva är engagerade i sina studier. Det kan jämföras med 60 procent av de som svarar att deras moder aldrig eller sällan är intresserad av deras studier. Liknande samband uppträder mellan elevernas egenskattade engagemang och deras svar på frågorna om moderns stöd i de ungas studier och uppmuntran att läsa klar gymnasiet. När det gäller svaren på frågorna om faderns stöd uppger övervägande majoritet, 90 procent, av dem som svarar att fadern är intresserad av deras studier, att de även själva är engagerade i sina studier. Av de som inte upplever intresse från fadern, svarar en avsevärt lägre andel, 60 procent, att de är engagerade i sina studier. De unga uppger ett något högre eget engagemang i sina studier när de upplever att fadern visar intresse för deras studier, än när mamman gör det. Samband uppträder mellan de ungas engagemang och frågor om föräldrarnas intresse, stöd och uppmuntran. Sammantaget kan resultaten tolkas som att föräldrars, i synnerhet faderns, intresse, stöd och uppmuntran är viktigt för att de unga ska vara engagerade i sina studier.

Överlag svarar cirka 70 procent av respondenterna att deras grundskolelärare i Åstorp gav dem stöd, var engagerade och uppmuntrade till gymnasiestudier. Andelen positiva svar på motsvarande frågor gällande nuvarande lärare i gymnasieskolorna är något högre; 81 procent svarar att deras nuvarande lärare ger dem stöd i studierna och 83 procent uppger att lärarna är engagerade i deras undervisning.

Det framgår inga signifikanta samband mellan lärares stöd, engagemang och uppmuntran i relation till ungas motivation till högre studier. Det gör det däremot när det gäller de ungas självskattade studieengagemang. Av de som svarar att grundskolelärarna var engagerade i undervisningen, uppger 87 procent att de själva är engagerade i sina studier medan en signifikant lägre andel svarar att grundskolelärarna sällan eller aldrig var engagerade, uppger att de själva är engagerade i sina studier. Signifikant samband framträder istället gällande nuvarande lärares stöd och engagemang i sin undervisning och de ungas egenuppskattade engagemang i sina studier. Av de som svarar att deras nuvarande lärare aldrig eller sällan ger stöd i studierna, är drygt hälften engagerade i sina studier. När lärarna oftast eller alltid ger stöd i studierna, uppger närmre 90 procent att de är engagerade i sina studier. Liknande resultat framträder avseende frågan gällande lärarnas engagemang i undervisningen. Det framgår av en analys, som inte presenteras i tabellen, att en högre andel flickor än pojkar svarar att deras grundskolelärare uppmuntrade dem att läsa vidare på gymnasiet samt att eleverna som läser på gymnasieskolorna Klippan svarar att de får stöd av sina nuvarande lärare i något högre utsträckning (87 procent) än eleverna som läser på en gymnasieskola i Helsingborg (82 procent).

Sammanfattningsvis visar resultatet från de analyser som presenteras i tabell 6 inga signifikanta samband mellan någon av frågorna om omgivningen stöd och de ungas

motivation till att läsa en högre utbildning. Istället visar både moderns och faderns intresse och stöd för de ungas studier samband med de ungas egenskattade engagemang i studierna. Det framträder även samband mellan elevernas egenskattade engagemang och de tidigare grundskoleläranas engagemang samt de nuvarande gymnasieläranas stöd och engagemang.

Framtida yrkesliv och utbildning

För att få en bild av hur de unga ser på sitt framtida yrkesliv och utbildning ställdes ett flertal frågor om hur de ser på sin framtid. Tabell 7 visar resultatet från ett flertal analyser av de ungas syn på sin framtid i relation till deras engagemang i studier och motivation till högre utbildning. På en fråga om de unga vet vad de vill arbeta med i framtiden framgår att hälften svarar att de är lite eller mycket osäkra och 17 procent uppger att de inte har någon aning. Emellertid svarar cirka en tredjedel att de vet precis vad de vill jobba med. En lika stor andel svarar att de behöver studera vidare på högskola eller universitet för att kunna få det jobb de vill ha. Resultat visar att drygt hälften av ungdomarna svarar att de inte vill bo kvar i Åstorps kommun som vuxna medan ungefär en tredjedel svarar att de inte vet. Det är endast 10 procent av ungdomarna som svarar att de tror eller vet att de vill bo kvar i Åstorps kommun i framtiden. Emellertid säger inte resultatet något om hur många som verkligen kommer att bo kvar i kommunen som vuxna. Det är viktigt att ha i åtanke att de unga är i en period i livet då många vill utforska nya saker.

Tabell 7. De ungas engagemang i sina studier och motivation till högre studier utifrån syn på framtid och utbildning. Andel radprocent (%) samt antal och andel (%) totalt på frågorna framtid och utbildning. Signifikansnivå (p). N=229.

	Engagerade i sina studier	Motiverade till högre studier	Totalt	
			Antal	Andel %
Vet du vad du vill jobba med i framtiden?	***			
- Nej, jag har ingen aning	63	54	39	17
- Är lite eller mycket osäker	81	59	114	51
- Ja, jag vet precis vad jag vill jobba med	92	51	71	32
Behöver du läsa vidare på högskola/universitet för att arbeta med det du önskar?		***		
- Nej absolut inte	87	8	39	18
- Nej det tror jag inte	85	15	21	9
- Jag vet inte	71	38	42	19
- Ja, det tror jag	84	66	44	20
- Ja, absolut	81	93	77	35
Vill du bo kvar i Åstorps kommun som vuxen?		†		
- Nej absolut inte	83	54	82	37
- Nej jag tror inte det	87	66	45	21
- Jag vet inte	79	60	70	32
- Ja det tror jag	80	46	11	5
- Ja absolut	72	18	11	5

Sambanden har testats med Chi-Square test eller Fishers exakta test. *** p ≤ 0,001, ** p ≤ 0,005, * p ≤ 0,01, † ≤ 0,05

Av de unga som uppger att de vet precis vad de vill arbeta med i framtiden svarar den övervägande majoriteten, 92 procent, att de är engagerade i sina studier. Betydligt färre unga som svarar att de inte vet vad de vill jobba med, 81 procent, eller att de inte har en aning, 63 procent, uppger att de är engagerade i sina studier.

Det framträder signifikanta samband mellan de ungas svar på frågan om de behöver läsa vidare på högskola eller universitet för att arbeta med det som önskas och om de uppger att

de är motiverade till högre studier. Inte oväntat svarar näst intill samtliga av de som uppger att de vet att de behöver läsa vidare på högskola eller universitet för att få arbeta med det de vill att de är motiverade till högre studier.

Det framträder även statistisk säkerställda samband mellan motivation till högre studier och frågan om de unga vill bo i Åstorp som vuxna. Ungefär hälften av de som har svarat att de inte vill bo kvar, är motiverade till högre studier och av de som inte tror att de vill bo kvar i Åstorp som vuxen, är 66 procent motiverade till högre studier. Det kan jämföras med att av de som har svarat att de vill bo kvar i Åstorp, är knappt en femtedel motiverade till högre studier. Resultatet visar att de ungdomar som vill studera vidare på högskola eller universitet i framtiden i hög utsträckning även vill flytta ifrån Åstorp.

På en fråga med öppet svarsalternativ har ungdomarna själva fått uppge för- och nackdelar med att bo i Åstorps kommun som vuxen. En av de främsta fördelarna som flertalet av ungdomarna beskriver är att Åstorp är ett litet och lugnt samhälle att bo i.

Fördelen är att jag känner mig hemma när jag väl kommer hit eftersom jag har bott här sedan jag var 6 år gammal.

Fördelen med att bo i Åstorp som vuxen, är att det är väldigt lugnt och det är en fin by.

Fördelen är att det är en lugn plats där framtida barn kan växa upp.

Flera påpekade även det faktum att de flesta känner varandra, något som upplevdes som en fördel. Att bo i Åstorp känns "som hemma" menar flera av ungdomarna, särskilt när man bott där en längre tid.

Känner sig som hemma, man känner till områden och känner många personer.

Det som är bra att bo där är att man känner så många och jag trivs ändå när det är en lite mindre by och inte så stökigt som typ Helsingborg.

Om man är hemmakär så kan det vara svårt att flytta ifrån Åstorp. Trivsamt att bo där.

Fördelen är många vänner där, bott där hela livet.

De nackdelar som de unga främst tar upp är att de upplever en hög brottslighet och att det är stökigt i Åstorp. Flertalet beskriver även att det förekommer droger. Det framkommer utifrån några av de ungas svar att det känns osäkert att vistas ute i Åstorp om kvällarna.

Den allt ökande kriminaliteten är ett problem som kan få förödande konsekvenser och ge en dålig bild av kommunen

Mycket kriminalitet med inbrott och stölder.

Ökad kriminalitet, mycket misshandel. Ofta vid stationsområdet.

För mycket kriminalitet och väldigt otrevliga och nerskräpade områden, exempelvis tågstationen.

Kan inte vara ute på kvällarna på grund av rån.

Nackdelen är att det är så mycket kriminalitet och förstörelse. Ibland är jag rädd för att ens gå ut.

Flera ungdomar beskriver även att Åstorp är en liten kommun där det inte är möjligt att få arbeta med det de vill eller arbete överhuvudtaget.

Dom jobben jag vill jobba med ligger inte nära Åstorp.

Dåligt med jobb i själva kommunen och miljön är inget som lockar.

Åstorp centrum framställs även som tråkigt och det inte finns någonting att göra. Samtidigt som flera lyfter att det är en fördel att ”känna alla”, upplevs detta även vara en nackdel för flera av ungdomarna. Det framkommer även ett stort antal beskrivningar som innehåller stereotypa och främlingsfientliga åsikter och som visar på bristande integration mellan unga med svensk och utländsk härkomst.

Sammanfattningsvis visar resultatet åter att det framträder olika samband när det gäller de ungas engagemang i sina studier respektive deras motivation till högre studier. De som svarar att de vet vad de vill arbeta med i framtiden uppger i hög utsträckning att de är engagerade i sina studier. Ett förväntat resultat är att det främst är de unga som uppger att de vill arbeta med något som kräver högre utbildning som även är motiverade till sådana studier. Motivationen till högre studier visar sig även vara högre bland de ungdomar som inte vill bo kvar i Åstorp som vuxen medan de som vill bo kvar i Åstorp i låg utsträckning vill läsa vidare efter gymnasiet. Det är få ungdomar som svarar att de vill bo kvar i Åstorp som vuxna och att det främst beror på att de inte kan få ett arbete i närheten eller att de känner sig otrygga när de vistas utomhus på vissa platser och att de har en bild av att det är hög kriminalitet i kommunen.

Det framgångsrika livet

När det gäller hur de unga ser på sin gymnasieutbildning och framtid ställdes ett flertal påståenden som de unga fick ta ställning till. Det framgår av analyser, som inte presenteras i tabellform, att det inte framträder några samband mellan påståendena och de ungas egenuppskattade engagemang i sina nuvarande studier eller motivation till högre studier. Undantaget är påståendet om huruvida de anser att en examen från en högskola eller ett universitet är viktigt för ett bra liv, där det som förväntat finns ett starkt samband mellan att anse det är viktigt och motivation till högre studier. Det framträder däremot vissa intressanta skillnader mellan flickors och pojkars syn på sitt gymnasieval och sin framtid.

Enkäten innehöll ett antal påståenden som fokuserar på vad som var viktigt för de unga i deras val av gymnasieutbildning. Av tabell 8 framgår att 89 procent av ungdomarna instämde i påståendet att det var viktigt att utbildningen kan leda till ett intressant jobb i framtiden.

Inte riktigt lika många, ungefär 70 procent, instämde i att det var viktigt ”att utbildningen kan leda till ett välavlönat jobb” och ”att läsa något roligt”. Två femtedelar svarade att det var viktigt att utbildningen kan ”öka möjligheten att kunna flytta från Åstorp i framtiden”. De påstående som minst andel ungdomar instämde i var att det var viktigt ”att gå i samma klass som sina kompisar” samt ”att utbildningen leder till att den unga kan bo kvar och arbeta i Åstorp”.

Tabell 8. De ungas syn på gymnasieutbildning och framtid fördelat på kön. Andel kolumnprocent (%) samt antal och andel (%) totalt på frågorna om utbildning och framtid. Signifikansnivå (p). N=229.

	p	Kön		Totalt	
		Flickor	Pojkar	Antal	Andel %
Instämmer/Instämmer absolut i följande påståenden:					
Det är viktigt för dig när du valde gymnasieutbildning...					
... att utbildningen kan leda till ett intressant jobb		90	87	194	89
... att kan leda till ett välavlönat jobb	†	64	77	159	72
... att läsa något roligt		72	70	156	71
... att kunna läsa vidare på högskola/universitet	**	70	53	126	57
... jag gör på fritiden	†	31	45	87	39
... att gå i samma klass som min/mina kompisar	†	9	18	34	16
... att utbildningen kan leda till att jag kan bo och arbeta i Åstorp i framtiden	**	4	16	26	12
... att utbildningen kan leda till att jag kan flytt ifrån Åstorp i framtiden		42	42	92	43
Det är viktigt för mig att i framtiden...					
... att ha ett tryggt jobb med regelbunden inkomst		96	94	205	95
... att ha ett meningsfullt arbete		92	85	189	88
... att ha en meningsfull fritid		86	86	186	87
... att ha en gymnasieexamen	†	91	80	181	84
... att umgås med vänner		83	83	179	83
... att bilda familj och skaffa barn		78	79	170	79
... att tjäna mycket pengar		73	81	169	79
... att ha en högskole-/universitetsexamen		58	51	117	54

Sambanden har testats med Chi-Square test eller Fishers exakta test. *** $p \leq 0,001$, ** $p \leq 0,005$, * $p \leq 0,01$, † $p \leq 0,05$

Både den övervägande majoriteten av flickor och pojkar ansåg det som mest angeläget ”att läsa något som kan leda till ett intressant jobb” och ”att läsa något roligt”. Signifikanta skillnader mellan könen framkommer när det gäller påståendena om välavlönat jobb och att kunna läsa vidare på högskola eller universitet. Det framgår att pojkar i högre grad än flickor strävar efter ett välavlönat jobb i framtiden medan flickor i högre grad än pojkar vill ha möjlighet att läsa högre utbildning. Flickor svarar i signifikant lägre utsträckning än pojkar ”att deras fritidsintressen var viktiga för valet av utbildning”, ”att gå i samma klass som kompisarna” och ”att de vill att utbildning ska leda till att de kan bo kvar och arbeta i

Åstorps kommun i framtiden”. Det framkommer däremot inga könsskillnader i fråga om att utbildningen behöver leda till att de kan flytta från Åstorp som vuxna.

Av analyser som inte presenteras i tabellform framgår även att elever i Helsingborg i högre utsträckning än elever i Klippan svarar att det är viktigt att kunna läsa vidare på högskola eller universitet (63 respektive 49 procent) och att gå i samma klass som kamraterna (19 respektive 8 procent). Dessutom svarar avsevärt fler Helsingborgselever än Klippanelever svarar att de vill läsa något som göra att de kan bo kvar i Åstorps kommun (16 respektive 5 procent).

I nedre delen av tabell 8 presenteras resultaten från påståenden om hur de unga ser på sin framtid. Det framgår att en övervägande majoritet instämmer i påståendet att det är viktigt att ha ett tryggt jobb med regelbunden inkomst. Näst intill lika många instämmer i påståendena om att det är viktigt att ha ett meningsfullt arbete och en meningsfull fritid, gymnasieexamen, umgås med vänner, skaffa familj och barn samt att tjäna mycket pengar. Det enda påstående som sticker ut för att en avsevärt mycket lägre andel instämmer i är betydelsen av att ha en högskole-/universitetsexamen. Det framträder inte särskilt många samband med kön och utbildning när det gäller svaren på dessa påståenden. Den enda signifikanta könsskillnaden är att en lägre andel pojkar än flickor instämmer i att det är viktigt att ha en gymnasieexamen i framtiden. När det gäller utbildningsort framträder signifikanta skillnader som innebär att något fler elever i Helsingborg än i Klippan uppger att de vill ha ett meningsfullt arbete och en meningsfull fritid.

Sammanfattningsvis framträder flera signifikanta skillnader mellan flickors och pojkars svar på påståenden om valet av gymnasieutbildning och framtid. Pojkar svarar i högre utsträckning än flickor att det är viktigt att de kan få ett välavlönat arbete, vad de gör på fritiden, att de går i samma klass som kamrater och att de kan bo kvar i Åstorps kommun i framtiden. Flickor svarar i högre utsträckning än pojkar att det är viktigt att de har en gymnasieexamen och att de går en utbildning som innebär att de kan läsa vidare på högskola eller universitet. Sammantaget är utbildningsfrågor inte så viktiga i ungas liv i jämförelse med annat men det är uppenbart att utbildning har större betydelse för flickor än för pojkar.

Stöd från omgivningen i framtidsval

I enkäten ställdes även ett antal frågor om de ungas upplevelse av stöd i sina utbildnings- och yrkesval av vuxna i hemmet och i skolan. I tabell 9 framgår att på en inledande fråga om de någon gång har haft ett samtal med en yrkes- och studievägledare för att få råd om framtida utbildnings- och yrkesval svarar en majoritet att de har haft det en eller flera gånger. Emellertid svarar en femtedel av ungdomarna att de aldrig har haft ett sådant samtal. Totalt svarar 63 procent att de har fått det stödet de behöver inför valet av utbildning och framtida yrke av vuxna i sin omgivning medan 11 procent uppger att de inte har fått det.

På ett antal frågor om vem de unga anser har varit viktig för deras val av utbildning visar resultatet att majoriteten av ungdomarna uppger att varken föräldrar, lärare, studie- och yrkesvägledare eller annan person haft en viktig roll i valet av gymnasieutbildning. Den person som högst andel unga svarar har varit viktig är dock modern, som nära hälften uppger

har varit viktig för deras val. Något färre, 39 procent, svarar att fadern har varit viktig. Totalt svarar 17 procent att en lärare har varit viktig för utbildningsvalet medan endast 6 procent svarar att en studie- och yrkesvägledaren har varit viktig. Sammantaget uppger två tredjedelar att någon vuxen varit viktig i valet av utbildning medan den resterande tredjedelen svarar att ingen har varit det.

Tabell 9. De ungas engagemang i sina studier och motivation till högre studier utifrån stöd från omgivningen när det gäller framtidsval. Andel radprocent (%) samt antal och andel (%) totalt på frågorna om stöd. Signifikansnivå (p). N=229.

	Engagerade i sina studier	Motiverade till högre studier	Totalt	
			Antal	Andel %
Har du någon gång talat med en studie- och yrkesvägledare för att få råd om framtida utbildnings- och yrkesval?		**		
Nej, aldrig	76	38	47	21
Ja, en gång	81	82	70	31
Ja, några gånger	81	63	87	39
Ja, många gånger	95	65	20	9
Tycker du att du fick det stöd du behövde av vuxna för att välja utbildning och framtida yrke?	***			
Nej inte alls/inte riktigt	58	58	24	11
Varken ja eller nej	76	48	54	27
Ja ganska mycket/absolut	88	58	140	63
Har följande personer varit viktiga för ditt val av utbildning?				
Mamma	*			
- Ja	88	55	106	47
- Nej	75	56	123	53
Pappa	*			
- Ja	90	55	88	39
- Nej	76	56	141	61
En eller flera lärare				
- Ja	90	50	39	17
- Nej	80	56	190	83
En eller flera studie- och yrkesvägledare		†		
- Ja	76	84	13	6
- Nej	82	54	216	94
Annan person				
- Ja	86	52	65	29
- Nej	79	57	164	71
Ingen	†			
- Nej ingen har varit viktig	73	59	78	34
- Jo någon eller några har varit viktiga	86	53	151	66
Har någon av följande personer talat med dig om vad det innebär att läsa vidare på högskola eller universitet?		**		
Mamma				
- Ja	86	65	103	45
- Nej	77	47	126	55
Pappa		†		
- Ja	88	65	69	30
- Nej	78	51	160	70
En eller flera lärare		†		
- Ja	86	64	72	31
- Nej	79	51	157	69
En eller flera studie- och yrkesvägledare		†		
- Ja	80	65	72	31
- Nej	82	51	157	69
Annan person				
- Ja	80	56	59	26
- Nej	81	55	170	74
Ingen har talat med mig om det				
- Nej ingen har talat om det	71	47	34	15
- Jo någon eller några har talat om det	83	56	195	85

Tycker du att...				
...din mamma uppmuntrar dig att studera högre utbildning?		***		
Ja, oftast/alltid	84	66	163	73
Nej aldrig/sällan/varken ja eller nej	74	30	61	27
...din pappa uppmuntrar dig att studera högre utbildning?	*	***		
Ja, oftast/alltid	87	70	142	62
Nej aldrig/sällan/varken ja eller nej	73	34	78	34
...grundskolelärare i Åstorp uppmuntrade dig att studera högre utbildning?				
Ja, oftast/alltid	85	58	81	43
Nej aldrig/sällan/varken ja eller nej	79	56	109	57
...nuvarande gymnasielärare uppmuntrar dig att studera högre utbildning?	*			
Ja, oftast/alltid	87	59	128	58
Nej aldrig/sällan/varken ja eller nej	74	48	94	42

Sambanden har testats med Chi-Square test eller Fishers exakta test. *** $p \leq 0,001$, ** $p \leq 0,005$, * $p \leq 0,01$, † $\leq 0,05$

På en fråga om någon vuxen har talat om vad det innebär att läsa högre studier har högst andel, 45 procent, svarat att modern har gjort det medan en avsevärt lägre andel, 30 procent, uppger att fadern har gjort det. Knappt en tredjedel av ungdomarna svarar att en lärare eller studie- och yrkesvägledare har talat om vad det innebär med högre studier. De flesta, 85 procent, uppger att någon vuxen har talat om högre studier men 15 procent svarar att ingen vuxen någonsin har gjort det.

Slutligen ställdes frågor om vuxna har uppmuntrat de unga att läsa vidare på högskola eller universitet. Drygt 70 procent svarar att modern oftast eller alltid uppmuntrar dem till högre studier. En något lägre andel, 62 procent, uppger att fadern har uppmuntrat dem att läsa vidare. Strax under hälften svarar att deras grundskolelärare i Åstorp oftast eller alltid uppmuntrade dem att läsa högre studier medan andelen unga som uppger att deras nuvarande gymnasielärare uppmuntrar dem är något högre, närmre 60 procent.

När frågorna kring de vuxnas stöd i de ungas val ställs i relation till de ungas engagemang i sina studier och deras motivation till högre studier uppträder ett flertal signifikanta samband. Det framträder flera signifikanta samband med de ungas motivation till högre studier. Först och främst framgår ett sådant samband med frågan om samtal med studie- och yrkesvägledare som innebär att av de som uppger att de har haft samtal med en studie- och yrkesvägledare i större utsträckning är motiverade till högre studier än de som inte har haft ett sådant samtal. Därtill har de som svarat att en studie- och yrkesvägledare har varit viktiga för deras val av utbildning också i signifikant högre utsträckning svarat att de är motiverade till högre studier. Det framträder även samband mellan frågorna om någon vuxen i hemmet eller i skolan har samtalat med den unge om högre studier och deras motivation att läsa vidare. Resultaten visar således att samtal med studie- och yrkesvägledare samt att vuxna överlag samtalar kring högre utbildning kan vara betydelsefullt för elevers motivation till högre studier. Det kan dock vara så att ungdomar som är intresserade av högre utbildning frågar vuxna om vad sådana studier innebär och att det är de unga själva som har initierat samtalet. Emellertid framgår av resultaten att de unga som svarar att deras föräldrar uppmuntrar dem att läsa högre utbildning även uppger att de är mer motiverade att studera vidare. Svaren på frågorna om lärares uppmuntran till högre studier uppvisar däremot inget

samband med motivationen därtill. Ett flertal av de resterande frågorna uppvisar istället signifikanta samband med elevernas egenskattade engagemang i sina studier. De elever som svarar att de har fått tillräckligt stöd i sina framtidsval av vuxna uppger i högre utsträckning än de som svarar att de inte fått ett sådant stöd att de är engagerade i sina studier. Även de som svarar att de har fått stöd av sina föräldrar i sina framtidsval och/eller att deras gymnasielärare har uppmuntrat dem till fortsatta studier uppger att de är engagerade i större utsträckning är de som svarar att de inte fått ett sådant stöd.

I enkäten ställdes en öppen fråga där ungdomarna med egna ord fick möjlighet att beskriva vad för ytterligare stöd som önskades i valet av utbildning och framtida yrke. Svaren visar på att vissa ungdomar inte önskar något ytterligare stöd utan beskriver att stödet är bra som det är.

Jag önskar inte så mycket. Tycker jag får stöd med utbildningen och framtids yrke.

Vi får bra med information. Studie/yrkesvägledarna på vår skola berättar vart vi ska ta vägen om vi har funderingar/frågor samt att de har gått ut till klasserna och hållit presentationer om "framtiden". Det är upp till varje person att ta sig till det, om du som sagt har funderingar. Det kommer också bra med reklam hem i posten och tjocka tidningar om högskolor osv.

Emellertid beskriver ett flertal av respondenterna att de hade önskat mer information och vissa har förslag på aktiviteter som skulle vara till hjälp i deras val.

Jag vill få så mycket information som möjligt om de olika utbildningarna. Jag tycker också att alla elever borde besöka olika högskolor om möjligheten finns, prata med studenter som utbildar sig till just den utbildningen man vill gå på eller gå på någon slags föreläsning om de utbildningar som man är intresserad av.

Vill lyssna på någon som håller på med marknadsföring, så att jag får en klarare bild av vad det handlar om.

Hade varit bra om man kunnat prata med någon som jobbar inom det yrket.

Tydliga riktlinjer för vilka linjer jag är behörig att komma in på och vad som krävs i betyg för det.

Vissa beskriver att de skulle vilja ha ett personligt samtal med en studie- och yrkesvägledare.

Inbjudan till personligt samtal med min studie- och yrkesvägledare om min utbildning och mina framtida yrkesval.

Jag tycker att alla borde ha ett möte med en yrkesvägledare som kan berätta vilka ämnen man behöver välja för att sedan komma in på den utbildning man vill.

Sammanfattningsvis framträder signifikanta samband mellan elevernas motivation till högre studier och om de har samtalet med en studie- och yrkesvägledare, om de anser att en studie-

och yrkesvägledare har haft betydelse för deras val, om någon vuxen har talat om högre utbildning samt om föräldrarna har uppmuntrat de unga att studera vidare. När det gäller de ungas egenskattade engagemang i sina studier framträder istället signifikanta samband med om de unga har fått det stöd de behövde av någon vuxen, om föräldrarna varit viktiga för valet av utbildning och om gymnasielärare har uppmuntrat dem att studera vidare.

Sammanfattning av enkätstudien

De flesta elever som har besvarat enkäten går på en gymnasieskola i Helsingborg eller i Klippan. Fyra procent av eleverna går inte på någon gymnasieskola alls vid tiden för studien utan har hoppat av ett gymnasieprogram eftersom de anser att de har valt fel program, har inte börjat ett gymnasieprogram för att de inte har tillräckliga betyg för att komma in på den utbildning de önskar eller har psykosociala problem som gör att de inte klarar av att studera för närvarande.

Det framgår av resultaten från enkätundersökningen att andelen unga som uppger att de är engagerade i sina studier är ungefär lika stor som i tidigare undersökningar, dryga 80 procent medan drygt hälften av de unga är motiverade till högre studier, vilket är avsevärt färre än i tidigare undersökningar. Ett intressant resultat är att det inte framträder något samband mellan de ungas egenuppskattade engagemang i sina studier och motivation till högre studier. Istället är ungefär lika stor andel engagerade i sina studier oavsett av dem som avser att läsa vidare på högskola/universitet eller inte.

Genomgående uppvisar frågan om de ungas engagemang i sina studier samband med helt andra variabler än frågan om de unga är motiverade till högre studier. De elever som uppger att de är engagerade i sina studier svarar även i stor utsträckning att

- de kommer att klara sin gymnasieutbildning inom avsedd tid (tre år)
- de trivs med sina nuvarande studier
- de trivs med sina skolkamrater
- de får stöd och uppmuntran från sina föräldrar och att föräldrarna visar intresse för deras studier
- deras grundskolelärare var engagerade i sin undervisning
- deras gymnasielärares är engagerade i sin undervisning och ger de unga stöd i sina studier
- de vet vad de vill arbeta med i framtiden
- de har fått tillräckligt stöd i sina framtidsval av vuxna i sin omgivning

Frågan om de ungas motivation till högre studier uppvisar inte något samband med ovanstående frågor. Istället framträder signifikanta samband som innebar att en hög andel av de unga som svarade att de var motiverade att läsa en högre utbildning i framtiden även svarar att

- de går ett studieförberedande program
- deras föräldrar har genomgått högre utbildning
- deras föräldrar har uppmuntrat dem till högre studier

- högre utbildning krävs för att få arbeta med det de vill i framtiden
- avser att flytta ifrån Åstorp
- föräldrar, lärare samt yrkes- och studie-vägledare har talat om högre utbildning

Därtill visar resultaten att flickor svarar i högre utsträckning att de är motiverade till högre studier än pojkar men skillnaden är mindre än i tidigare studier. I övrigt framgår det att könsskillnaderna i enkätsstudien inte är särskilt stora. En viktig könsskillnad är dock att pojkar i högre utsträckning än flickor svarar att de vill gå en utbildning som leder till att kunna bo kvar och arbeta i Åstorps kommun i framtiden.

Av enkätundersökningen framgår även att många av de unga är osäkra på vad de vill arbeta med i framtiden och att de hade önskat mer stöd från vuxna i omgivningen i sina framtidsval. De efterfrågar bland annat enskilda samtal med studie- och yrkesvägledare, mer information om deras olika valmöjligheter, att göra besök på högskolor eller universitet och samtal med yrkesverksamma personer.

Ett iögonfallande resultat är att få unga svarar att de kan tänka sig bo i Åstorps kommun som vuxna. De beskriver att de upplever kommunen som liten men även att de upplever att det förekommer mycket kriminalitet och att de känner sig otrygga om de är ute på kvällarna.

Intervjustudien

Nedan presenteras en sammanställning av intervjustudien. Avsikten med intervjustudien är att fördjupa resultatet kring ungdomarnas utbildningssituation och hur de ser på utbildning och framtid. Fokus riktas mot de unga som har eller haft svårigheter i sina studier. Av denna anledning går sex av de sammanlagt nio intervjustudenter inte på något gymnasieprogram vid tiden för studien utan har annan sysselsättning. Av de övriga tre respondenterna har två bytt gymnasieprogram. Av de respondenter som inte går något gymnasieprogram har vissa påbörjat ett program som efter ett tag inte "känts rätt", andra har inte tillräckliga betyg för att komma in på det programmet som de önskar.

Intervjusvaren är indelade i fyra teman: "upplevelse av högstadiestudier", "upplevelse av gymnasiestudier", "tankar om högre utbildning" samt "tankar om framtiden". Under varje tema presenteras de olika intervjustudenternas perspektiv. Intervjustudenterna har getts (könsneutrala) fiktiva namn. Kim, Charlie och Billie är de unga som intervjuats som idag läser en gymnasieutbildning. Sam, Robin, Alex, Mika, Jamie och René är de sex unga som vid tiden för intervjun inte läste något gymnasieprogram utan är inskrivna vid Vuxenutbildningscentrum i Åstorp.

Upplevelse av högstadiestudier

Alex upplevde högstadietiden som bra och hade flera kompisar. Alex menar att det endast var ett fåtal av högstadielärarna som var engagerade i elevernas studier men säger att de flesta lärarna nog var bra ändå. Alex upplevde framförallt stöd från sin mamma i skolarbetet under högstadietiden. Alex pappa arbetade mycket, vilket medförde att pappan inte kunnat hjälpa till i lika hög grad som mamman. Dock poängterar Alex att pappan, när han hade möjlighet,

hjälpte till och stöttade i studierna. Under högstadietiden hade Alex kontakt med studie- och yrkesvägledaren men det gav inget, menar Alex.

Billie beskriver högstadietiden som rolig, framförallt när det gäller umgänget med vänner. Billie upplevde inte att alla lärare på högstadiet var lämpade för sitt arbete. Flera av dem var inte engagerade. Billie önskar att lärarna hade engagerat sig mer i eleverna och inte enbart följt ”de stora riktlinjerna”. Upplevelsen var att eleverna inte synliggjordes på det individuella planet.

[...] Var det något skulle alla göra det även om inte alla kunde jobba i det tempot, så blev de arga på en om man inte var klar med saker och sånt. (Billie)

Dessutom tycker Bille att flertalet av eleverna inte gjorde det som efterfrågades under studietiden utan de fokuserade på andra saker. Enligt Billie var föräldrarna noga med att läxorna gjordes. Om Billie behövde hjälp med sina läxor hjälpte föräldrarna till med detta.

Ja, jag fick inte gå utanför dörren förrän jag gjort mina läxor. (Billie)

Charlie trivdes inte på sin högstadieskola och tyckte inte att det var särskilt roligt. Anledningen till detta berodde till stor del på lärarna. Charlie menar vidare att lärarna gav underkänt betyg i flera ämnen utan förvarning, kort före betygssättning. Charlie menar att hela processen kring de underkända betygen var oklara. När Charlie resonerar kring högstadielärarna så framkommer känslan av att lärarna inte var särskilt intresserade av deras arbetsuppgifter. Charlie önskar att det funnits ett större engagemang från lärarna. Förutom att Charlie upplever att kommunikationen med lärarna hade sina brister, kändes klassen uppdelad. Konsekvensen blev att eleverna inte lärde känna varandra och Charlie trivdes därmed inte heller särskilt bra med sina klasskamrater. Charlie känner inte heller att föräldrarna gav stöd och hjälp med till exempel läxor under högstadietiden. Samtidigt funderar Charlie över detta och medger sedan att det kan ha berott på att föräldrarna heller aldrig tillfrågades att hjälpa till.

Kim upplever att såväl högstadietiden som lärarna var bra. Lärarna var uppmuntrande och intresserade av eleverna. Kim berättar att klassen befann sig i en lugnare del av skolan, vilket säkerligen påverkade miljön och klassen på ett positivt sätt. Om klassen istället befunnit sig i en ”stökigare” del av skolan, så tror inte Kim att upplevelsen av högstadiet varit lika positiv. I jämförelse med sin nuvarande gymnasieskola kan Kim sakna en personlig kontakt med högstadielärarna. Kim tror att en anledning till detta kan vara att högstadielärarna hade många elever. Kim har alltid gjort sina läxor på eget initiativ. Föräldrarna har inte behövt lägga sig i eller påpeka att läxor ska göras, utan var trygga i att Kim och syskonen skulle göra bra ifrån sig. Däremot så påpekar Kim att föräldrarna alltid medverkat vid föräldramöten och liknande. Deras engagemang och intresse var, och är fortfarande, högt både för Kims och för syskonens studier.

Sam gick på en högstadieskola där eleverna hade ett eget ansvar för sina studier. Sam trivdes okej på skolan och var framförallt nöjd med sina kompisar.

Ja. Det var det som var det bästa. Blev inte så mycket plugg tyvärr. Det gör inte så mycket. (Sam)

Sam hade en väldigt bra klassföreståndare/mentor under den första högstadieperioden. Dessvärre slutade denna mentor, och efterföljdes av en mentor som inte var lika bra förklarar Sam. Dessa byten av mentorer känner Sam påverkade och komplicerade studierna. Sams föräldrar var närvarande under högstadietiden och försökte uppmuntra Sam till att studera ytterligare.

Mika minns högstadietiden som ”oerhört rolig”. Genom att Mika gick på samma skola från ”nollan” till nian, var gemenskapen med övriga elever väldigt stark. Även nu efter avslutad högstadietid så håller Mika kontakten med flera av dem. De flesta av högstadielärarna minns Mika som bra.

Det gick väl inte med alla så. Vissa lärare var ju rätt speciella tyckte man. I alla fall i den åldern. (Mika)

Trots känslan av att vissa lärare var ”speciella” så upplevde Mika att lärarna var intresserade av sina elevers studier. Samtidigt så medger Mika att eleverna ibland kände att det blev för mycket, vilket resulterade i en del diskussioner mellan lärare och elever. Anledningen till detta tror Mika, såhär i efterhand, beror på att ungdomar i högstadieåldern inte tar studietiden på allvar. När det kommer till föräldrarnas intresse av högstadiestudierna, påpekar Mika att de ville att Mika skulle gå i skolan.

Det var en period när jag inte gick till skolan så mycket. De har alltid brytt sig, så det blev mycket bråk hemma när man inte varit i skolan. Det förstår jag också nu när man kollar tillbaka. Jag var rätt jobbig som liten. (Mika)

Vid en tillbakablick på sin högstadietid så medger Mika att det som hade behövt vara annorlunda på högstadiet var det egna beteendet. Det egna beteendet och särskilt bristen på eget engagemang hade den största påverkan under högstadietiden. Under högstadietiden var det inte många läxor som blev gjorda, utan mest fokus lades på andra saker, säger Mika.

Jamie trivdes inte särskilt bra på högstadiet. Detta medförde att Jamie nästintill aldrig var i skolan, något som förklaras med att ”jag gillar inte att sitta vid en bänk”. Däremot så upplevde Jamie relationen till klasskamraterna som god. Inte heller vännerna uppskattade att sitta vid en bänk, men de gjorde det i alla fall. Jamie hade istället fokus på att umgås med andra kompisar. Förutom att lärarna kändes engagerade i elevernas studier, minns inte Jamie något av dessa. När det kommer till Jamies föräldrar så var de hela tiden intresserade av hur det gick i skolan. Föräldrarna pushade Jamie gällande studierna, men till slut gav de upp då de saknade ork att fortsätta.

En stor del av högstadiet handlade för Renés del om att må bättre. René förklarar att sexan och sjuan inte var något vidare. Det var inte var själva skolan i sig som var problematisk, utan det faktum att René blev mobbad. I ett försök att bryta det negativa mönstret bytte René skola under högstadiet. Även om René hade viss fortsatt kontakt med den gamla skolan och

eleverna där så kändes det bättre, menar René. René upplever att det var roligt att studera på högstadiet, särskilt efter skolbytet.

Ja jag har alltid gillat att lära mig saker. Särskilt när det kommer till språk. Visst matte är inte min favorit, men jag kan det. Det gick rätt bra men eftersom jag hade missat rätt mycket, men även om jag kunde det jag skulle så fick jag inte så bra betyg för jag hade missat. Hade typ 75 % frånvaro när jag slutade (...).
(René)

När René ser tillbaka på högstadietiden är upplevelsen att föräldrarnas stöd var okej. Den förälder som René bor med arbetade väldigt mycket men försökte i största möjliga mån att hjälpa René med läxorna. René vill inte orsaka några besvär, och så har det alltid varit. Något som René tror kan ha påverkat föräldrarnas engagemang. René mobbades under högstadiet och säger att föräldern vet cirka 20 procent av allt som hände då. Inför valet av gymnasium hade inte René kontakt med någon studievägledare. René upplevde att det var svårt att lita på vuxna. I efterhand känner René att mycket av högstadietiden handlade om att klara sig själv.

Upplevelsen av gymnasiestudier

Alex har påbörjat två olika gymnasieprogram. Det första programmet avslutades på grund av känslan att det inte var rätt program och inte skulle leda till en möjlig framtida sysselsättning. Därefter hade Alex en kortare period av praktik för att sedan påbörja ytterligare ett gymnasieprogram. Alex fick dessvärre avsluta även dessa studier på grund av en skada. I dagsläget läser inte Alex på gymnasiet och har inte heller några planer på att läsa färdigt. Alex menar att gymnasieutbildning går att läsa in vid senare tillfälle, om så önskas. Gymnasiestudier kan bli aktuellt om Alex nuvarande sysselsättning inte leder till jobb. Lärarna på gymnasiet upplevde inte Alex var något vidare, förutom två av dem. Dessa två beskriver Alex som ett stort stöd under gymnasietiden. För det mesta trivdes Alex rätt bra med sina vänner på gymnasiet.

Ja det tycker jag. Men, det är mycket i den åldern. Man bråkar lite och så, alla håller inte med varandra så det är. Vi var rätt mycket ovänner med vissa i klassen. Inte slagsmål, men idag kommer alla bra överens. (Alex)

Valet av det första gymnasieprogrammet diskuterade inte Alex med någon. Alex berättar att gymnasieprogrammet fanns på en privat skola och det var en hög ambitionsnivå gällande studierna. Detta bidrog till att Alex inte gick på majoriteten av lektionerna. Alex upplever, såhär i efterhand, att informationen inför gymnasievalet inte var tillräcklig.

Dålig information tycker jag. Jag har väldigt svår dyslexi så vi fick mycket böcker och så men annars tycker jag inte vi fick någon speciell information. För att, om jag ska säga lite så, om jag hade fått mer information så hade jag valt estet från första början men så när jag skulle välja det två år efter så hade det blivit en högskoleförberedande linje. Så det var därför jag inte ville välja det. Om jag ska hålla på och plugga och läsa så vet jag att jag inte kommer hålla på i längden. Så det var därför det fick bli bygg. (Alex)

Billie går i årskurs två på gymnasiet. Valet av gymnasieprogram föll sig rätt naturligt för Billie som vill arbeta med sitt fritidsintresse. Det är viktigt att trivas med det man sysslar med och som man är bra på, menar Billie. Billie har bytt gymnasieprogram en gång och i samband med bytet även gymnasieskola. Billie nämner att andelen elever som använde droger på den första gymnasieskolan var hög. Droganvändandet på skolan beror enligt Billie, till viss del, på lärarnas låga engagemang i eleverna och deras studier. Idag trivs Billie på sitt gymnasieprogram och valet känns rätt. Upplevelsen är att lärarna på gymnasiet är mer engagerade än lärarna på högstadiet. Det finns även stöd och intresse för Billies studier hemifrån, speciellt från mamman. Mamman önskar framförallt att Billie ska klara av att fullfölja och gå ut gymnasiet. Billie trivs i skolan även om upplevelsen är att de flesta ungdomar tycker att gymnasietiden är jobbig.

Ingen i den här åldern tycker om att gå i skolan, det är sant. För alla tycker det är jobbigt, jag tycker också att det är jobbigt men ja. Vi alla sitter och pratar ibland om vad vi ska göra när vi är klara med skolan och sånt. Så det verkar som att alla andra har intresset för att gå klart i alla fall. (Billie)

När Charlie valde gymnasieprogram baserades valet på flera saker. Charlie bestämde tillsammans med en kompis att de skulle söka samma program. Dessutom fanns det flera i Charlies närhet som läst samma program och Charlie såg det tilltänkta programmet som positivt då den var både yrkes- och studieförberedande. Kompisen kom dessvärre inte in på det valda gymnasieprogrammet men Charlie påbörjade ändå studierna. Charlie hade inte kontakt med någon studievägledare inför valet. I efterhand känner Charlie att de inte fick någon särskild information gällande de olika programmen som det fanns att välja på. Det enda som Charlie kan komma ihåg att det talades om var vilka program som gjorde att man blev behörig till högskolestudier. Charlie upplever ändå att valet av gymnasieprogram är rätt då studierna känns roliga samt kommer resultera i en yrkestitel. De nuvarande gymnasielärarna upplevs som engagerade och Charlie menar att det är stor skillnad mellan gymnasielärarna och högstadielärarna.

Väldigt ja. För liksom, de har mer tid för klassen är en väldigt liten klass. Så man får väldigt mycket tid /.../. (Charlie)

Charlie upplever inte sina föräldrar som särskilt intresserade av hur det går med gymnasiestudierna. Att fråga föräldrarna om hjälp hör inte till vanligheterna utan inställningen är att klara sig själv för det mesta. Föräldrarna är dock i största möjliga mån med på utvecklingssamtal. Charlie trivs mycket bra på gymnasiet och känner en glädje på morgonen när det är dags att gå till skolan.

Kim som läser tredje året på gymnasiet trivs väldigt bra på sitt program. Då Kim påbörjade ett annat program först, är Kim ett år äldre än sina klasskamrater. Anledningen till bytet av program beror på att villkoren för programmet ändrades. Något som Kim ansåg påverkade utbildningen i sin helhet och därmed valde att hoppa av. Kims mamma stöttade Kim när det gällde funderingen kring omval. Det program som Kim nu läser var redan från början andrahandsvalet, så Kim ser det inte som någon större förlust att ha bytt. Även om det är tråkigt att inte gå kvar på sin första utbildning så trivs Kim bra. Kim vill minnas att det hölls

möten kring framtida gymnasieprogram under högstadietiden. Den information som fördes ut tycker Kim var okej.

Det var ju mest för att man inte vet vad man vill, mest det att man säger inte så mycket för man vet inte vad man vill i livet. Så det blir mer att man hoppar på något som man tror känns bra. (Kim)

Kim reflekterar kring att ha gymnasieutbildning eller inte, och konstaterar att det är ”jätteviktigt”. Om man inte har gymnasieutbildning är det svårt att få jobb, menar Kim. Redan nu är det viktigt att ha godkänt i alla ämnen. Kim upplever att lärarna på gymnasieskolan är väldigt engagerade i elevernas studier.

Ja verkligen. Ja det är jätteskönt att gå här tycker jag. Jag bytte en dag till [namn på skola], men där var också en sån där jättestor skola så jag fick typ panik direkt. Nä jag måste tillbaka! Men jag känner ju det nu att det är typ det bästa att gå på en sån här liten, i alla fall när jag är som jag är. Att jag gillar att ha kontakt med mina lärare, att de vet saker om en och så. (Kim)

Kim anser föräldrarna har varit lika engagerade i gymnasiestudierna som i högstadiestudierna. De har inte behövt bekymra sig över studierna, utan Kim gör det som förväntas. Samtidigt menar Kim att föräldrarna har bra koll på ifall det är prov som ska genomföras och pushar sina barn till att klara skolan.

Robins strävan för tillfället är att bli behörig till gymnasiet. Enligt Robin går denna strävan både upp och ner. Ibland går allting bra, men ibland beskriver Robin att det kan vara motigt.

Jajaja det är skitbra men ibland blir jag ledsen när det inte funkar eller går. Så jag blir så. Pallar inte skolan och så. Men jag kämpar för att det ska funka, att det ska gå. Jag tänker inte ge upp, det är bara lite kvar. Så jag tänker inte hoppa av eller göra något /.../. (Robin)

Fokus för Robin är att bli antagen till ett gymnasieprogram. Det är svårt annars, menar Robin, att få ett jobb om man inte har gymnasieutbildning.

Sam menar att sitt val av gymnasieprogram tyvärr resulterade i avhopp.

Jaa, typ i början kände jag att jag gick fel linje. Och jag blev mer och mer trött på skolan, och jobbade inte. Kom efter då väldigt mycket och så bestämde jag mig för att sluta. Tyckte jag gick fel linje och låg efter. Mellan ettan och tvåan tyckte jag det var väldigt tråkigt och ville sluta. Men många sa att jag skulle fortsätta ”bara ett år kvar”. Då tänkte jag fortsätta och så fortsatte jag typ en halv termin till. Sen började jag skolka och satt hemma och gjorde inget. Jag ville inte säga till mina föräldrar att jag ville sluta, jag kände att de skulle fortsätta säga till mig att jag skulle fortsätta fast jag inte ville. Sen bestämde jag att säga till dem efter ett tag. Sen har det gått bra sedan dess. (Sam)

Föräldrarnas reaktion på avhoppet från gymnasiet var först att de ville att Sam skulle fortsätta. De försökte pusha Sam till att gå kvar på skolan men efterhand förstod de att Sam

inte ville. Inför valet av det dåvarande gymnasieprogrammet besöktes öppet hus, där högstadieläverna även fick "skugga" gymnasieelever. Med andra ord fick de följa elever under en dag för att se vad de gjorde och få en uppfattning av programmet. Dessutom besökte elever från gymnasieskolor Sams högstadieskola och berättade om de olika skolorna. Sådär i efterhand tycker Sam att informationen från de olika skolorna var tillräcklig. Däremot poängterar Sam hur programmen framställdes. Ett exempel som kommer fram är att det lockades med stor andel praktik på ett program, vilket senare inte visade sig stämma. Samtidigt menar Sam att det kan ha skett ändringar från gymnasieskolornas sida gällande eventuella "förmåner", men att denna information dessvärre inte nådde eleverna innan valet gjordes. Att ett program inte stämde överens med det förväntade hände Sam. Sam påbörjade ett program som inte levde upp till de förväntningar som Sam hade. Sam planerar för att börja läsa på gymnasium inom den närmaste tiden och har sökt program till hösten. Det som Sam nu har valt, var även något som var aktuellt när de första gymnasievalen gjordes i nian men som Sam inte valde då. Nu känns det enligt Sam som att rätt gymnasieprogram är valt. Att det är något som Sam tycker är roligt. Föräldrarna är uppmuntrande till att Sam ska börja läsa på gymnasium igen. Att inte ha gymnasieutbildning försvårar möjligheten till att få jobb tror Sam.

Ja. Jag har alltid tänkt att gymnasiet måste man ha. Det fungerar inte utan gymnasiet. Det är typ så. Om du går till en arbetsplats och frågar om du kan få jobb är det första de frågar efter ditt gymnasiebetyg. Och om man inte har det så, kan man inte få jobb direkt. (Sam)

Mika har påbörjat flera gymnasieprogram. Orsakerna till att Mika inte fullföljde något av programmen är olika. På en gymnasieskola så var inte inriktningen något som Mika var särskilt intresserad av, vilket påverkade motivationen till studierna. En annan anledning till ett avhopp berodde på lärarnas attityd och inställning. Idag har Mika inställningen att "bara göra klart de tre åren", det vill säga att fullfölja gymnasiestudierna. Mika förklarar att det finns jobbmöjligheter för tillfället och även framöver, men att det hade känts skönt att ha komplett gymnasiebetyg på papper. Detta för att inte riskera att i framtiden ångra sig och inse att man faktiskt hade behövt gymnasiekompetens. När Mika tänker tillbaka så framstår alla de bråk som förekommit enbart bero på att Mika inte gjort det som efterfrågats i skolan. Dock så har studier aldrig varit något för Mika. Även om Mika har en hel del att göra under dagarna och håller sig sysselsatt så saknar Mika ibland skolan. De flesta av Mikas kompisar studerar på gymnasienivå, men det är inte ofta som Mika diskuterar eventuella gymnasiestudier med dem.

Nää, jag försöker hålla det lågt. Pratar inte om det, jag skäms lite för att man ska gå igen med folk som är yngre. (Mika)

Mika samtalar mest med sin pappa när det gäller framtida gymnasiestudier. Pappan har hela tiden pushat Mika till att fortsätta läsa på gymnasiet. Även Mikas mamma är engagerad och vill att Mika ska fullfölja studierna. Mika kan inte komma ihåg att något samtal förts med studie- och yrkesvägledare. Den enda kontakten som skett har varit i samband med att ansökan om gymnasieutbildning.

I dagsläget läser inte Jamie på något gymnasieprogram. När det gäller stödet inför eventuella gymnasiestudier menar Jamie att det varit bra. Personen som Jamie pratade med angående gymnasiestudier befinner sig på Vuxenutbildningscentrum.

René som upplevde mobbning under sin högstadietid, hade en bättre upplevelse på gymnasiet under det första året. Det första året, som René spenderade på en uppskattad linje, var roligt. Under det andra året blev det sämre. René tror själv att det beror på upplevelserna från högstadietiden hann i fatt under gymnasiet. René har aldrig bearbetat upplevelserna av den mobbningen. På grund av detta blev René deprimerad under det andra gymnasieåret och fick kort före avslutningen reda på att det inte skulle bli någon fortsättning på det tredje året. Om René hade fått möjlighet att fortsätta hade detta definitivt varit det bästa då klassen var "den bästa klassen jag någonsin haft". När det kommer till frågan om René planerar att läsa färdigt gymnasiet blir svaret "kanske". Enligt René är det mer angeläget att studera på folkhögskola. Problematiken är att de flesta folkhögskolor som René är intresserad av kräver gymnasiekompetens. Inför valet av gymnasielinje hade inte René någon kontakt med studie- och yrkesvägledare. Tilliten till vuxna var väldigt låg och känslan av att klara sig själv var hög. Eleverna på Renés högstadieskola fick välja ett antal gymnasieprogram som de var intresserade av, och därefter gå på Öppet hus på dessa skolor. Förutom att det enligt René var lite stressigt och även lite förvirrande, önskar inte René att informationen varit annorlunda.

Tankar om högre utbildning

När det gäller högre utbildning funderar Charlie på att vidareutbilda sig efter gymnasiet. Inför de individuella val som gjorts den senaste tiden på gymnasiet, har Charlie diskuterat högre studier med sina vänner. Vid dessa diskussioner råder det blandade åsikter om att läsa vidare eller inte. Charlie säger att några av kompisarna funderar på att läsa vidare medan andra inte ser det som nödvändigt. Om Charlie av någon anledning inte skulle komma in på sitt val av högskoleutbildning ser inte Charlie det som några problem att arbeta med yrket som gymnasieutbildningen leder till. Samtidigt påpekar Charlie att det skulle kännas konstigt om det inte blev högskolestudier.

Ja det känns faktiskt så. På något konstigt sätt. För det känns som att man saknar något och det är ju, man har ju en bättre utbildning och då är det lättare att få ett jobb också. Det är väl det. (Charlie)

Än så länge tycker inte Charlie att så mycket information gällande högre studier förts ut från gymnasieskolans håll, men tror att det kanske kommer lite längre fram.

Billie har inga funderingar på att läsa vidare på högskola och tror sig inte gå miste om något om det inte blir studier på högskola eller universitet. Genom det gymnasieprogram som Billie läser känns det inte nödvändigt med vidareutbildning. För det framtida yrke som gymnasiet leder till finns det inriktningar att vidareutbilda sig inom, men detta är inget som Billie för närvarande ser som särskilt lockande. Under gymnasiet har information gått ut gällande högskolestudier och vilka kurser som krävs för att kunna läsa vidare. Enligt Billie är det endast en klasskamrat som ska vidareutbilda sig efter gymnasieexamen.

Alex har i dagsläget inga ambitioner att läsa på högskola. Så som Alex planerat sin framtid är det inte relevant. Alex tror sig inte heller gå miste om något ifall det inte blir högre studier. Samtidigt har ändå Alex funderat kring att vidareutbilda sig. På den senaste gymnasieskolan som Alex gick informerades studie- och yrkesvägledaren om olika högskolor som kunde vara intressanta. Förutom den informationen ser inte Alex att de fått särskilt mycket information gällande högskolestudier. Föräldrarna vill gärna att Alex går i skolan och Alex har även diskuterat högskolestudier med dem.

Innan Kim kan börja studera på högskolenivå behövs gymnasiestudierna kompletteras med vissa ämnen. Det beror på att Kim valt att läsa ämnen på gymnasiet som inte ger behörighet till högskola. Redan till hösten, direkt efter gymnasiet, planerar Kim att läsa de ämnen som saknas. Valet av högskoleprogram är inte en fortsättning på gymnasiestudierna, utan Kim vill byta yrkesbana. Samtidigt berättar Kim att det finns en osäkerhet kring att läsa vidare.

Jag är så rädd för det här med högskolan, det är så svårt gentemot, särskilt om man inte läst natur eller samhälle heller. Så känner man sig, jag vet inte. Okej mitt program är också bra men jag känner mig inte så utbildad på det sättet, som för högskola som de som gått natur eller så. Men sen har jag ju en utbildning och det är det jag tycker är skönt. För jag är mer praktisk än teoretisk. Det är säkert jättekul, men man är ju lite sån, man bor hemma och får maten serverad och så ska man helt plötsligt bo själv. Det är skrämmande. (Kim)

Från klassen tror inte Kim att många kommer vidareutbilda sig. Flertalet verkar inte vilja läsa vidare. Betygen påverkar, tror Kim, då det är flera som inte har godkänt i samtliga ämnen. Kim upplever inte att eleverna har fått ta del av någon särskild information från gymnasieskolans håll gällande vidareutbildning på högre nivå. Det som framkommit från lärarna är att eleverna kan boka tid med studie- och yrkesvägledare för att få information. Med tanke på att Kim är lite orolig inför eventuella högskolestudier hade mer information varit välkommet.

Ja alltså absolut för man har ju inte så mycket tid över, så ibland önskar man att man bara fick sånt på lektionstid. För det känns som att allt är så att man ska söka det, samma som att åka på studiebesök just när de har öppet och sånt där [...]. (Kim)

Bekymret när det gäller möjligheten att besöka högskolor på öppet hus, är att det är svårt att veta redan innan vad man vill läsa till, menar Kim. Att besöka samtliga högskolor är omöjligt. För Kims del är det inte avgörande att läsa vidare, utan Kim skulle trivas bra att arbeta med det som gymnasieutbildningen leder till.

För tillfället är Robins ambition att fullfölja gymnasiet. Att eventuellt läsa vidare är en framtida fråga att fundera kring. Robin minns att Vuxenutbildningscentrum i Åstorp förmedlat viss information om högre studier. Robin har svårt att avgöra om man går miste om något ifall framtiden inte innehåller högskolestudier.

Om några år kan Sam möjligen tänka sig att högskoleutbilda sig. Det är emellertid inget som är aktuellt just nu. Dock skulle det kunna tänkas bli aktuellt om några år om det krävs för att få jobba med det som Sam vill. För Sams del så är inte detta i fokus för tillfället, men det har diskuterats något med föräldrar och vänner. Att Sam skulle gå miste om något i framtiden ifall det inte blir studier på högskola, tycker Sam är svårt att svara på.

Ehh, jag vet inte riktigt. Tror det är mindre lön, inte få lika bra jobb. Om jag till exempel vill jobba inom skolan så tror jag inte att jag kan få det, jag måste ha högskoleutbildning om jag vill jobba som lärare. Annars blir det typ bara att jag får hjälpa till i klassrummet.

Att det skulle bli högskolestudier efter gymnasiet tror inte Mika. Skulle Mika bli intresserad så kan det definitivt vara aktuellt men inte som det ser ut just nu. En av Mikas föräldrar är högskoleutbildad, men föräldern har inga synpunkter på vad Mika borde göra. Det är upp till Mika att bestämma själv angående framtida studier. Bland kompisarna är det enligt Mika inte någon som har intresset för tillfället att studera vidare. Under högstadietiden tycker Mika att mycket information delgavs gällande högre studier. Mika känner att det kan hända att man går miste om något ifall man inte vidareutbildar sig. Dock är det inget som Mika tänker särskilt mycket på i dagsläget.

Jamie ser inte att högre utbildning är särskilt aktuellt. Om Jamie får det yrke som eftersträvas, finns det enligt Jamie ingen anledning att studera vidare. Jamie har inte fått någon information om högskolestudier.

René är inte säker på om det kommer bli studier på högskola i framtiden. René vill nämligen inte ta ut något i förväg. Enligt René har det inte delgivits någon särskild information om högskolestudier under grundskoletiden. För Renés del är det mer aktuellt med folkhögskola. Något som diskuterats lite hemma men inte till den grad som René hade önskat.

Tankar om framtiden

När det gäller framtidsvisioner ser Charlie det som viktigt att kunna kombinera familjelivet med yrkeslivet. Gällande jobb är Charlies prioritering att ha roligt och framförallt trivas på arbetsplatsen. När det gäller boende önskar Charlie att i framtiden bo i hus, förhoppningsvis i Ängelholm. Där hoppas även Charlie kunna arbeta. Att bo kvar i Åstorp är inte särskilt viktigt. Anledningen till att Charlie inte önskar bo kvar i Åstorp är att centrum upplevs som "en håla". Många av affärerna har lagt ner, till skillnad mot förr då det fanns mycket mer. Om Charlie ska beskriva ett bra och framgångsrikt liv är det att man har familj, bor i hus och har inkomst från två håll. Tankarna på att skaffa familj finns med, men längre fram i Charlies liv.

Billie ser ljust på möjligheterna till jobb efter gymnasieexamen och tror att kontakter, antingen privata kontakter eller kontakter som Billie knutit under sommarjobb, kommer att vara viktiga för att få jobb. Att tjäna pengar är inte viktigt för Billie. Det viktiga är att ha en inkomst som man klarar sig på, att man inte behöver göra avkall på aktiviteter och liknande. För Billie är det viktigt att man inte arbetar för mycket, för att även hinna med familj och

vänner. Samtidigt är det viktigt att man trivs på jobbet tycker Billie. Det framtida familjelivet är en viktig del och är något som Billie tänker på redan nu. Billie ser sig själv boendes på en gård, för att på så vis kunna syssla med sina fritidsintressen hemma. Ett bra och framgångsrikt liv för Billie är att man trivs med det man gör. Huvudsaken är att man mår bra. Om tio år hoppas Billie bo på en gård, ha ett jobb, en fin bil, familj och omge sig av bra vänner. I framtiden finns det även tankar på att gå en vuxenutbildning för att vidareutbilda sig inom det aktuella yrket. Åstorp är inte en aktuell stad för Billie att bo i. Enligt Billie händer det en hel del inne i centrala Åstorp. Något som påverkar attityden hos människor. Billies upplevelse av Åstorp som stad att bo i är inget vidare.

Ja alltså, jag tycker inte om Åstorp för att det är så mycket skit som händer. Så mycket droger och så. Mycket småbarn som blir inblandade i sånt. Så mycket förstörelse, kolla bara i tidningen. Det är till och med i tidningen att det är topp fem kriminellaste områden i hela Sverige. Det är ju hemskt. I en så liten by, och att då behöva vara uppväxt där och så. Det har varit rätt jobbigt ibland. Och ibland har man inte vågat gå ut för att man vet att det är mycket folk ute den dagen och så. Varit nära att bli rånad x antal gånger också. (Billie)

Typ om man ska hem till en kompis lite senare på kvällen och måste ta tåget, är det oftast så att jag går. Tar hellre bussen och går några busshållplatser bort och tar bussen där för att jag inte vill gå upp på stationen på kvällarna. (Billie)

Alex har förhoppningsvis redan sin framtida anställning klar efter avslutad praktik. För Alex del ses det som positivt att tjäna mycket pengar men prioriteringen för Alex är att kunna skaffa familj och samtidigt trivas med sitt arbete. Familj är inget som Alex funderat särskilt mycket på ännu, men det finns definitivt med i framtidsplanerna. Att bo på något särskilt vis är inte viktigt för Alex, utan Alex kan tänka sig att bo i princip var som helst. Åstorp är inte något alternativ just nu för Alex att bo kvar i.

Inget ställe jag vill bo på. Jag har planerat att jag kommer bo här ett litet tag i framtiden men jag vill nog bort rätt snabbt härifrån. Det är väldigt mycket med, kriminalitet och så. Det går inte att hålla sig utanför, man blir indragen även om man försöker sitt bästa. Det är så. (Alex)

Stadig inkomst och ett jobb man trivs med är faktorer som är viktiga för Alex i framtiden samt familj. Om tio år hoppas Alex att karriären tagit fart och att bo i en större stad för att verkligen kunna utvecklas inom yrket.

Kim tror att det är möjligt att få ett jobb genom kontakter om man inte vidareutbildar sig. Sitt sommarjobb har Kim fått genom kontakter. Efter sommaren hoppas Kim få fortsätta arbeta på sommarjobb för att kunna tjäna ihop pengar till en längre resa. Detta innan det blir tal om eventuella högre studier. För Kims del är inte jobbet det viktigaste. Kim menar att även om det är roligt att tjäna pengar, finns det andra faktorer som är viktigare. Att skaffa familj och barn är av stor betydelse för Kim, och det är dessa som fritiden bör ägnas åt. Med tanke på att Kim är uppvuxen i Åstorp är en flytt till en storstad inte aktuellt. Det lutar mer åt Ängelholm. Kim kan gärna tänka sig att bo på en gård. Kim är inte intresserad av att bo kvar i Åstorp i framtiden. Det händer en hel del i Åstorp menar Kim. Är Kim ute sent på

kvällarna möter föräldrarna upp vid bussen i Åstorp. Både inbrott och drogmissbruk är saker som förekommer regelbundet i Åstorp enligt Kim. Ett bra och framgångsrikt liv är att ha ett jobb, fast inkomst och familj. Det är viktigt att familjen håller ihop känner Kim och att alla är friska. Om tio år så har Kim antingen vidareutbildat sig på högskola eller arbetar inom yrket som gymnasieutbildningen leder till. Kims önskan är att bo i hus eller på gård i Ängelholm samt ha partner och eventuellt även barn. Viktigt är att ha tid för sina vänner. Något av det viktigaste inom jobbet är att ha roliga arbetskamrater som man kan skoja med tycker Kim.

Robins prioritering i framtiden är att ha fast jobb och en inkomst. Detta för att kunna försörja sig själv och sin familj. Att skaffa jobb utan utbildning ser Robin som svårt, det kan gå men det kan även vara problematiskt. Så för Robin är det viktigt att ha en utbildning. Därför är Robin mån om att inte avsluta sina studier i förtid. Boendet är inte avgörande för Robin.

Spelar ingen roll, bara man bor på ett ställe som man kan trivas på och bo i lugn och ro utan att höra på andras problem. Att kunna hålla sig för sig själv och inte behöva beblanda sig med andra. (Robin)

Robins upplevelse av Åstorp är att det är lugnt att bo där. Robin trivs i Åstorp. I framtiden kan Robin tänka sig att bo kvar, men vet inte om det kommer bli så. Det beror på vad som händer i framtiden. För Robins del är det viktigt att ha pengar och att man respekterar varandra. Att respektera familjen är oerhört viktigt menar Robin. Om tio år så önskar Robin ha hus, familj, barn och att vara rik. Dessutom så eftersträvas givetvis ett fast jobb.

Lönen är en avgörande faktor för Sams val av framtida yrke. Yrket som Sam just nu funderar kring är roligt men samtidigt poängterar Sam den låga lönen, något som kan bidra till att Sam inte vidareutbildar sig inom detta yrke. Om det inte blir en framtid inom det avsedda yrket, tror Sam att det är genom kontakter som man får jobb. Vad som är viktigt med ett jobb tycker Sam är svårt att svara på. Samtidigt som man vill ha en väldigt bra lön, vill man inte ha ett tråkigt jobb. Enligt Sam handlar det nog om att hamna någonstans mittemellan. Att ha ett okej jobb, inget som man direkt hatar eller älskar och så en medellön. I framtiden är det viktigt för Sam att skaffa familj. Sam vill inte skaffa familj utan att ha en fast anställning med bra inkomst. Annars kan inte Sam ge sin familj det som de vill ha. Innan Sam planerar familj, är planen att bo i en storstad. Dock så vill Sam bo på en bra ort med bra skola efter att familj har bildats. Sam har bott länge i Åstorp och påpekar att det är flest personer tagna för droger i Skåne som bor i Åstorp. Enligt Sam så går det även att läsa regelbundet i tidningar att det sker mycket brott i samhället. Sam har dock alltid känt sig trygg i Åstorp. Beroende på hur situationen ser ut när familj är aktuellt kanske Sam kan tänka sig att bo i Åstorp. Hade det varit aktuellt i dag så tror inte Sam att Åstorp varit ett alternativ. En anledning till detta beror på att skolorna inte uppfattas som så bra av Sam. Om tio år vill Sam helst ha ett bra jobb som innebär något Sam tycker är roligt och att kunna bilda familj.

Mika har ingen aning om vad det framtida drömyrket är, något som Mika själv upplever som ett problem. Mika har fritidsintressen som är roliga men som kanske inte direkt är det

framtida yrket. För Mika är det viktigt att trivas med sitt jobb. Det finns flera faktorer som är av stor vikt gällande arbetet menar Mika.

Pengar är alltid en stor del, kommer det alltid vara. Men det viktigaste kommer vara att jag trivs där, annars kommer jag inte gå dit. Det vet jag redan nu. Så är det. Till exempel när jag gick på högskolan och så, om man missat någon läxa och man visste att de skulle fråga och så, gick man inte dit. Så det är viktigt att man trivs och så. (Mika)

Att skaffa familj och barn i framtiden är inte något Mika funderat kring. Åstorp är inget alternativ för Mika att bo i. Mika brukar inte befinna sig inne i Åstorp särskilt mycket men tycker det verkar vara en trevlig stad. Det finns både för- och nackdelar med staden känner Mika. För Mikas del så är lägenhet inget alternativ i framtiden. När det gäller ett bra och framgångsrikt liv, menar Mika att pengar är en viktig del. Mika reflekterar kring att kunna tjäna pengar för att sedan ge sig ut och resa. Att därefter komma hem och ta tag i vuxenlivet efter att ha rest runt. Mika hoppas på att i framtiden kunna syssla med sin fritidssysselsättning. Det är svårt att veta hur man vill att livet ska se ut om tio år menar Mika. Men att bo på ett fint ställe och tjäna okej med pengar hade inte varit ett dåligt alternativ enligt Mika.

Jamie tror att jobb är lättast att skaffa genom kontakter. Arbetsförmedlingen ser inte Jamie som något hjälpsamt alternativ. Att kunna ha familj och att kunna köpa det som familjen vill ha är det viktigaste i framtiden. Jamie ser sig själv bo i hus. Men huset ska inte vara beläget i Åstorp. Jamie tycker inte Åstorp är bra för barn, då det förekommer mycket droger där. Sedan Jamie var åtta år gammal har det cirkulerat droger menar Jamie. Att beskriva Åstorp som en trygg plats är inte något Jamie håller med om. Däremot har alltid Jamie känt sig trygg, men det beror troligtvis på umgängeskretsen. Jamie tror att många flyttat från Åstorp på grund utav att de inte känt sig trygga i Åstorp. Ett framgångsrikt liv enligt Jamie är att få kärlek från sin familj och att ha ett fast jobb. Det behövs inte mer än så.

René kan inte svara på vad det framtida yrket kommer att vara, eller hur ett eventuellt jobb kommer att skaffas. Däremot menar René att det är viktigt att man trivs med det man arbetar med. Det är svårt att koncentrera sig en hel dag om man inte trivs. Familj och barn är inte heller något som i dagsläget är aktuellt för René. Så länge René har ”tak över huvudet och mat på bordet” är det bra. Åstorp skulle inte vara Renés förstaval av plats att bo på. Beroende på var i Åstorp man bor, tror René att man uppfattar tryggheten som olika. Ett bra och framgångsrikt liv tycker René är svårt att beskriva. Det som René än så länge funderar på är att studera utomlands någon gång i framtiden. Att studera utomlands är något som René verkligen vill, men har svårt att se hur det skulle kunna ske.

Sammanfattning av intervjuer

Upplevelse av högstadiestudier

Det finns de som uttrycker sig på ett väldigt positivt sätt när frågan om högskolan ställs. Framförallt lyfter flera fram vänskapsrelationerna som positiva. De unga som inte trivdes, poängterar att det var vännerna men även till viss del lärarna som bidrog till bristen på

trivsel. Intervjupersonerna framhåller att flertalet elever på högstadiet inte tar sina studier på allvar och att engagemanget bland eleverna borde varit bättre.

Intervjupersonerna har olika upplevelser av högstadielärarnas engagemang och intresse av eleverna där vissa upplever att lärarna hade ett stort engagemang, medan andra upplever att det fanns en brist på engagemang hos lärarna. De som inte går på gymnasiet i dagsläget har en positiv inställning till sina högstadielärare, medan det är några av dem som går på gymnasiet idag som har en mindre positiv inställning till lärarna på högstadiet. Det dessa ser som brister var en avsaknad av en mer personlig kontakt med lärarna samt att lärarna inte såg eleverna på det individuella planet.

De ungas upplevelser av sina föräldrars engagemang och stöd i deras studier under högstadiet ser olika ut. Det finns de som upplever att deras föräldrar var väldigt engagerade och till exempel gärna hjälpte till med läxor och att uppmuntra sina barn till att studera. Andra upplever inte att de fick de stöd de önskade av sina föräldrar. Anledningar till detta som de unga uppger är att de inte själva bad sina föräldrar om hjälp samt att föräldrarnas arbetssituation gjorde att föräldrarna inte hade möjlighet att ge dem stöd och hjälp.

Upplevelse av gymnasiet

Överlag är inställningen att informationen inför valet av gymnasieprogram var okej. Några menar dock att den information som fanns upplevdes som bristfällig och att det var svårt att ta till sig den skriftliga informationen. Vissa program upplevdes inte stämma överens med det program som sedan påbörjades, vilket lett till avhopp. Intervjupersonerna hade kontakt med studie- och yrkesvägledare i liten utsträckning inför valet av gymnasieprogram.

Flera av de intervjuade har bytt program och/eller gymnasieskola en eller flera gånger och andra har inte fullföljt sina gymnasiestudier, och är för närvarande inte inskrivna på någon gymnasieskola. En anledning till detta är att eleverna efter en tids studier insåg att programmet inte uppfyllde deras förväntningar. En annan anledning är att skolan inte kändes bra. Av dem som idag inte läser på gymnasiet finns det de som är inställda på att inom den närmsta framtiden fullfölja gymnasiets tre år medan andra menar att gymnasiekompetens går att läsa in vid senare tillfälle om så önskas, men man ser också andra alternativ. En inställning som kommer fram bland intervjupersonerna är dock att det är svårare att få jobb om man inte har gymnasieexamen.

Av dem som för närvarande går i gymnasiet trivs samtliga bra. Lärarna på gymnasiet upplevs som mer engagerade än högstadielärarna. Gymnasielärarnas bristande engagemang och intresse nämns dock även som en bidragande orsak till avhopp bland dem som inte går på gymnasiet. Kring frågan om föräldrarnas engagemang och intresse av sina barns gymnasiestudier finns det vissa som uttrycker att de upplever/upplevde sina föräldrar som engagerade. Även om inte föräldrarna alltid upplevs som engagerade i studierna, påpekas det ändå att föräldrarna deltar på föräldrasamtal och liknande.

Inställning till högre utbildning

I dagsläget är det ingen av intervjupersonerna som kan säga att de kommer att läsa vidare på högskola/universitet någon gång efter gymnasiet, men vissa berättar att de gärna vill läsa

vidare. De unga anser att högskolestudier kan bli aktuellt om det krävs för att få det arbete som de vill ha. Flera intervjupersoner menar att högskolestudier är en framtidsfråga och innan de börjar fundera på det ska de först klara av sina gymnasiestudier. Intervjupersonerna menar att de hittills inte fått särskilt mycket information om högskolestudier, men poängterar samtidigt att det skulle vara bra med information för att minska den nervositet som de känner inför högre studier.

Ett framgångsrikt liv

En familj är det som flertalet intervjupersoner värdesätter när de talar om sin framtid. Ett bra och framgångsrikt liv beskrivs av intervjupersonerna som att kunna kombinera familjelivet med yrkeslivet. Gällande yrkeslivet är att ha en fast anställning viktigt. Även om det ses som viktigt med arbete så prioriterar de unga att ha tid för sin familj och sina vänner. Arbetet ses inte som den viktigaste framgångsfaktorn. Som en viktig faktor i valet av det framtida yrket finns däremot att ha en hög trivsel på arbetet. Att kunna ha roligt på jobbet och att ha roliga arbetskamrater är av stor vikt. Lönemässigt är strävan enligt flera att tjäna ”okej med pengar”. Det ska vara tillräckligt för att kunna försörja sig själv och sin familj samtidigt som det ska gå att ha en innehållsrik fritid. Dock påpekar flera av intervjupersonerna att det hade varit roligt att tjäna mycket pengar men att detta inte är någon prioritering.

Det är ingen av intervjupersonerna som i dagsläget är helt övertygade om att bo kvar i Åstorp. Generellt framkommer att Åstorp inte upplevs vara en trygg stad att bo i, särskilt inte när familj kommer på tal. Anledningarna varierar men några av sakerna som lyfts fram är kriminalitet och drogmissbruk. Några kan tänka sig att eventuellt bo kvar i Åstorp i framtiden, det beror på hur familjesituationen ser ut.

Fokusgruppintervju

I detta avsnitt presenteras resultaten från fokusgruppsintervjun som genomfördes med åtta elever i nionde klass från de två grundskolorna i Åstorps kommun. Under fokusgruppen diskuterade de unga hur de ser på sin framtid och de valmöjligheter de har när det gäller utbildning, yrke och bostadsort samt vilket stöd de upplever att de har fått från omgivningen för att göra val som är centrala för deras framtida liv. Särskilt fokus riktas mot det val av gymnasieprogram som ungdomarna står inför.

Osäkerhet kring framtida arbetsliv

Det framgår att ungdomarna överlag uttrycker en osäkerhet när det gäller framtida arbetsliv och val av yrkeskarriär. En pojke säger att han vill bli dataspelsutvecklare när han blir vuxen för att få möjlighet att skapa något bestående. En flicka nämner att hon kan tänka sig arbeta med något som har med mat och restaurang att göra. Övriga flickor och pojkar uttrycker en stor osäkerhet kring valmöjligheter i sitt framtida yrkesliv och säger att de inte alls vet vad de skulle vilja arbeta med i framtiden. Vissa framför att de tycker att det är jobbigt att tänka på framtiden.

Albin: Det är jobbigt.

Intervjuare: Är det jobbigt?

Albin: Ja.

Intervjuare: Vad är det som är jobbigt?

Albin: Att tänka på det. Det är ansträngande.

Vissa av ungdomarna i gruppen säger att de håller med Albin om att det är jobbigt att tänka på framtiden. Andra säger att de inte tänker på framtiden utan utgår från att det kommer att ordna sig när de blir äldre. Det framgår av diskussionerna att de unga är osäkra på vad det finns för olika valmöjligheter på arbetsmarknaden och vad olika utbildningar kan leda till för arbeten. Även om det finns en osäkerhet kring framtiden uttrycker flera av ungdomarna att det är viktigt med arbete för att få en inkomst. Emellertid är samtliga ungdomar överrens om att det är viktigt att skaffa sig ett ”bra arbete” i framtiden. På en fråga om vad som de unga anser vara ett bra arbete svarar Emil att det är att ”tjäna mycket pengar” och de övriga instämmer. Vid flera tillfällen återkommer ungdomarna till att det är viktigt att tjäna pengar. Vissa säger även att det är viktigt att göra något som är roligt, vilket de andra håller med om.

Linn: Något som ger mycket pengar...

Intervjuare: Är det det som är bra. Pengar?

Maria: Ja

Linn: Ja

Viggo: Man vill också jobba med något man tycker är kul. Ingenting man blir uttråkad av.

Intervjuare: Vad skulle det kunna vara som är kul?

Viggo: Jag vet inte

Vid flera tillfällen under fokusgruppen uppstår diskussioner om vilka arbeten som verkar roliga men deltagarna kan inte komma på att de har stött på något roligt arbete hitintills. De diskuterar istället genomgående under hela fokusgruppen yrken som de aldrig skulle vilja ha i framtiden.

Intervjuare: Det verkar ju som att ni väldigt mycket vet vad ni inte vill.

Emil: Det finns inte så mycket kvar att välja på sen.

[...]

Viggo: Det är lättare att komma på de negativa sakerna än de positiva. [...] Det framstår som att dom som jobbar på kontor har det bra men det tror jag inte på.

Efter flera diskussioner om framtida yrkesliv uppstår en diskussion om att det är svårt för unga att komma in på arbetsmarknaden och att det därför inte alltid är möjligt att arbeta med något som ger pengar eller är roligt. De unga säger att det är viktigt med kontakter för att komma in på arbetsmarknaden och i synnerhet för att få det första arbetet.

Emil: Det går ju inte alltid att välja vilket jobb du vill ha. Ibland får du ta det jobbet du får. Bara att för att få ett jobb. Så du kan ju inte bara sträva efter de höga pengarna och det du vill.

Viggo: Det gäller att jobba sig uppåt. [...]

Emil: det är ju svårt att få jobb också. Direkt efter du är utbildad är det nästa omöjligt att få jobb.

Viggo: Ja ingen vill ju ha amatörer.

Intervjuare: Hur ska man göra för att få det första jobbet då?

Linn: Man ska ha kontakter.

Vera: Ja.

Emil: Ja, exakt om du vill ha jobb och så är det jätte viktigt.

Viggo: När man väl får ett jobb vill man ju visa sina framfötter. Alltså man vill ju va så bra som möjligt. Så sen på papper ser man bra ut för andra. När man ska söka andra jobb.

Vid återkommande tillfällen under intervjun beskriver de unga att det är viktigt att trivas på sitt arbete och utbildning ökar chansen att få ett arbete att trivs med.

Osäkerhet inför gymnasievalet

När de unga diskuterar vad de ska välja för gymnasieprogram framgår att det finns en stor osäkerhet även kring gymnasievalet. De beskriver att det är viktigt att välja en ”bra gymnasieskola” och ett ”bra gymnasieprogram”. På frågan om vad som är en bra skola och utbildning svarar de unga att den ska ge många möjligheter på arbetsmarknaden, ha en bra pedagogik med lärare som gör det roligt att studera och att skolan ska ha ett bra rykte.

Viggo: Jag vill bara komma in på en bra skola och en bra utbildning

Vera: Jag håller med honom.

Linda: Jag med

Maria: Jag med.

Viggo: Ett brett ämne så att man kan bli olika saker.

Intervjuare: Vad är en bra skola?

Peter: En skola med ett bra inlärningsätt så att man inte bara sitter där och har tråkigt.

Linda: Bra lärare. Bra miljöer.

Maria: Bra rykte.

Flera av ungdomarna säger att det är viktigt att de väljer en utbildning som de är intresserade av och tycker är rolig. En pojke säger att han vill läsa samhälle eller natur för att han tycker att det är roligt, vilket han beskriver som betydelsefullt för studiemotivationen. En annan pojke tror att han vill läsa samhälle för han tycker att SO ämnen är roligast. De övriga vet inte riktigt vad de tycker är roligt och är osäkra på sitt val. Flera av ungdomarna säger att de vill gå ett studieförberedande program och inte ett yrkesförberedande. Ungdomarna för även en diskussion om skillnaderna mellan att välja en gymnasieutbildning i Klippan eller i Helsingborg. Vissa säger att det inte spelar någon roll var de går någonstans medan en flicka uppger att hon vill gå en utbildning i Helsingborg men är osäker på vilken.

Intervjuare: Väljer man skola i första hand eller väljer ni att jag vill gå i Klippan eller jag vill gå i Helsingborg?

Maria: Man väljer väl skola först. Det spelar nog ingen roll var den ligger precis.

Intervjuare: Håller du med?

Vera: Jag vet inte? [...]

Intervjuare: Har ni funderat på var ni vill gå?

Emil: Inte alls [...]

Intervjuare: Vilken typ av utbildning?

Viggo: Studieförberedande

Linda, Vera och Maria instämmer.

Albin: Vet inte.

Viggo: Man kan bli lite mer saker än på ett yrkesförberedande.

Vera: Det tycker jag också. Man tar studieförberedande.[...]

Linda: Jag vill bara välja ett gymnasium i Helsingborg.

Viggo: Träffa nytt folk.

Det framgår av diskussionerna att det unga anser att valet av gymnasieprogram är svårt och att de behöver ta hänsyn till många olika saker när de gör sitt val. Både saker som har betydelse för framtiden som ger många valmöjligheter på arbetsmarkanden och att det ska

vara roligt att läsa under tiden de går programmet. Det framgick att vissa ungdomar känner en oro för att välja fel gymnasieprogram och att de skulle bli tvungna att leva med det valet i framtiden. Andra säger att det inte är något problem om det skulle visa sig vara fel utbildning eftersom det är möjligt att byta program, utbilda om sig som vuxen eller arbeta med något annat än det de har utbildat sig till.

Linda: Man är rädd att man ska välja fel?

Viggo: Det påverkar ju din framtid

Intervjuare: Vad skulle hända om man valde fel?

Albin: Det skulle bli fel. [...]

Linda: Det skulle vara om man skulle upptäcka det för sent och inte skulle kunna välja om. Så att man skulle få stå ut med det.

Emil: Då skulle man få gå om det året bara.

Linda: Det är ändå tradigt.

Maria: Det finns ju vuxenutbildning om man väljer fel. Som man kan ta.

Viggo: De flesta jobbar ju inte alls med det de har utbildat sig till från början.

Några av ungdomarna återkom vid flera tillfällen till att de var oroliga för att välja fel utbildning. Andra hade en mer avslappnad inställning till sina framtida val och betonade vid flera tillfällen att det är något som löser sig i framtiden.

Viggo: Det är svårt att förutspå vad man vill jobba med när man går i skolan. Jag tänker inte på vad exakt jag ska jobba med utan tar det som det kommer [...] När man blir äldre inser man väl själv vad det är. Man kanske behöver gå på magkänsla också? [...] Det löser sig.

Albin: Japp.

Det var främst ett par flickor som återkommande uttryckte en oro över att göra fel val och att det skulle påverka framtiden negativt. Överlag hade pojkarna en mer avslappnad inställning till framtiden med uttryck som ”att det ordnar sig”.

Inställning till högre utbildning

Av diskussionerna framgår att vissa av de unga har en positiv inställning till att läsa vidare på högskola eller universitet efter gymnasieutbildningen medan andra uttrycker en osäkerhet kring högre studier. De som har en positiv inställning till högre studier ser det som en väg för att få ett arbete som de trivs med, fler valmöjligheter på arbetsmarknaden och ett mer värlönat arbete.

Intervjuare: Finns det något sätt att öka chansen för att få jobba med det ni vill

Vera: Plugga

Linda: Alltså gå en högre utbildning och få fler valmöjligheter

Intervjuare: Högskola eller universitet? Är du inne på att göra det?

Linda: Ja, jag tror det

Intervjuare: Och ni andra? Högre utbildning eller inte – har det betydelse?

Viggo: Man tjänar mer om man har utbildning. För man får lite mer avancerade arbeten. [...]

Linn, Maria, Linda och Vera instämmer i att de vill gå högre utbildning

Linda: Man får liksom mer valmöjligheter. Sen om man vill jobba och så.

Några av ungdomarna beskriver att de upplever att högre utbildning numera är nödvändigt för att få många arbeten.

Viggo: Högskola är viktigt. Som jag har hört får man inte många yrken nu om man inte har gått högskola. Det är nästan obligatoriskt.

Intervjuare: Var har du hört det?

Viggo: Vuxna pratar om det.

Peter: Det är många som inte har gått högskolan som inte kommer in på vissa yrken och sånt.

Under diskussionen om högre studier var det flera av ungdomarna som uttryckte en osäkerhet eller inte deltog i samtalet. Ungdomarna beskrev överlag att de inte har kunskaper om olika program på universitetsnivå eller vilken högre utbildning olika yrken kräver.

Att leva i Åstorps kommun som vuxna

Det uppstår även en diskussion om var det unga kan tänka sig bo när de blir vuxna. De uttrycker en osäkerhet kring var de kan tänka sig att bo men är överlag överrens om att de inte vill bo kvar i Åstorps kommun som vuxna. Den främsta anledningen är att de anser att det inte finns något att göra i Åstorp, att det är litet och att "alla känner alla". Istället vill de flytta till en större stad där det finns mer att göra och fler valmöjligheter. Det är endast en pojke som säger att han trivs med att bo i Åstorp men i ett annat sammanhang säger han att han vill flytta till en storstad. Några av ungdomarna säger att även om de upplever att det är tråkigt i Åstorp nu när de är unga är det svårt att svara på hur de kommer att tänka när de är vuxna.

Intervjuare: Tänker ni att ni ska bo kvar i Åstorp när ni är vuxna?

Linda, Vera och Maria samtidigt: Nej [...]

Albin: Jag vill ifrån den hålan asså. Det är en håla asså. Det finns inget där. Jag bara sitter ner och glor. Var som helst utom där.

Linn: Nej det finns ingenting här.

Maria: Här händer ingenting.

Vera: Tråkigt

Emil: Hemskt. Tradigt.

Intervjuare: Tror ni att ni tänker så när ni blir vuxna?

Viggo: Man vill ju inte bo på samma ställe hela livet.

Albin: Träffa nytt folk. Känner nästan hälften av varje jävla kotte.

Peter: Får väl se vad som händer.

Emil: Det kan man ju inte riktigt svara på nu.

Viggo: Där vi bor finns ingenting. Det är Skåne. Det är ingen status på det.

Linda: Det är litet och ligger utanför, typ såhär Helsingborg så. Mycket roligare att bo inne i stan. Där man har nära till allting.

Peter: Jag gillar där jag bor. Göra ingenting.

De unga uttrycker vid flera tillfällen att det inte finns något att göra i Åstorps kommun. De diskuterade även att de skulle behöva pendla ifrån kommunen redan nästkommande år eftersom det inte finns någon gymnasieskola i kommunen.

Möjlighet att tala om framtidsval

På en fråga om de unga har någon de kan tala om sina framtidsval med svarade vissa ungdomar att det fanns personer i deras familj som de kunde tala med. Pojkarna som tidigare sagt att de visste ungefär vad de ville göra i framtiden (bli spelutvecklare respektive läsa en

samhällsvetenskaplig eller naturvetenskaplig utbildning) beskrev att deras systrar talade mycket om vad de gjorde på sina gymnasieprogram och att det var det som hade påverkat dem i deras framtidsval. Den ena pojken säger att han även pratade mycket med sin mamma om framtiden och utbildningsval. En annan pojke beskriver att hans föräldrar ofta talar om vikten av högre utbildning men att han vill slippa prata om framtiden med sin familj.

Albin: Mina föräldrar snackar om det [högre utbildning]. Jag orkar inte lyssna på det. Då dör jag. De tar upp det varje dag. De får tycka och tänka vad de vill. Föräldrar. [...] Asså, jag hatar sånt här. Själv tänker jag inte på det så mycket men alla andra i min familj gör det. Så de flesta tycker jag ska göra det men andra tycker jag ska göra det. Känns som att de liksom bestämmer över vad ska göra och inte göra.

Intervjuare: Vissa tycker att du ska göra vissa saker och andra att du ska göra andra saker? Vad skulle du behöva för att bestämma dig?

Albin: Asså, jag vet inte. Typ, tänka mer över det själv. Samtidigt så tänker jag inte på det överhuvudtaget. Får se vad som händer. Eller så kan man inte göra något.

De övriga säger att de aldrig har talat om framtid och utbildningsval med någon i sin familj utan att de istället tänker på egen hand. Några av flickorna säger att de talar mycket med varandra. På en fråga om de talar med någon vuxen i skolan om det kommande gymnasievalet svarar två flickor att de har talat med en studie- och yrkesvägledare (SYV) i samband med att de hade gjort sin praktiska arbetsorientering (PRAO).

Intervjuare: Har ni pratat i skolan om val av gymnasium?

Maria: Med syv har vi.

Vera: När vi hade PRAO satt vi i enskilt rum med henne och pratade om praon. Sen pratade vi vidare.

Intervjuare: Vad pratade ni om då?

Vera: Om man kunde tänka sig jobba med det man gjorde på praon i framtiden eller om man hade andra tankar.

Intervjuare: Var det till hjälp?

Vera: Ja man vill veta mer om vad för skolor som behövs för att bli det så är det bra att gå till henne.

Maria: Nja. [...]

Vera: Kan ge råd om man inte vet. Och så?

Maria: Asså vi har mest pratat om praon.

Övriga ungdomar svarade att de inte har pratat med någon vuxen i skolan om sina gymnasieval men att de tror att de kommer att få göra det nu när de har börjat i nionde klass och snart ska göra sitt val. De har inte heller varit med om att någon vuxen i skolan har talat om högre utbildning och vad det innebär. Förutom en flicka som säger att en av hennes lärare har parat om hur ”jobbigt det är” att läsa på högskola eller universitet och ”hur svåra tentorna är” i högre utbildningar.

Andra aktiviteter inför framtidsval

Det framgår under fokusgruppen att de unga under de senaste åren i skolan har fått delta i olika aktiviteter för att få stöd i valet av gymnasieprogram och för att få en inblick i arbetsmarknadens förutsättningar, exempelvis gymnaismässa, studiebesök och praktiska arbetsmarknads orientering (PRAO). Ingen av de unga anser dock att någon av dessa aktiviteter har varit till stöd i deras val inför framtiden.

Emil: Vi åkte iväg på sån där gymnasie-mässa.
Linda: Ja i Helsingborg.
Intervjuare: Var det till hjälp?
Emil: Nej
Vera: Nej
Linda: Nej inte så mycket men asså man kunde gå till det gymnasium man var intresserad av och fråga frågor som man var intresserad av.
Viggo: Ja man fick ju redan på lite hur skolorna är genom att fråga eleverna som var där. Men sen tror jag de överdriver lite om de positiva grejorna om skolan. De vill inte riktigt fokusera på de negativa grejorna. De vill ju ha nya som går där.
Albin: Jag tycker inte det gjorde så stor nytta för mig.

Samtliga elever hade varit på PRAO året innan, i åttonde klass. De hade till exempel varit på café, äldreboende, skolkök, fritids och bilverkstad. Flera av eleverna säger att deras PRAO var tråkig. Ingen av ungdomarna kunde tänka sig att arbeta med det de gjorde på sin PRAO när de blir vuxna.

Intervjuare: Nu har ni bara pratat om att praktiken inte var bra och att ni inte vill jobba med det. Kände ni att praktiken gav er något bra?
Albin: Nej
Intervjuare: Vad tror ni tanken med prao är?
Maria: Att vi ska typ prova vad andra gör.
Emil: Komma ut i arbetslivet.
Intervjuare: Kändes det som att ni var ute i arbetslivet?
Maria, Vera, Linn och Linda: Nej!
Albin: Nej det kändes dåligt
Vera: Städa typ
Maria: Slav
Vera: Slav typ
Maria: Diska. Diska är slav. Fick göra mackor också.
[...]
Linda: Det var hemskt.
Maria: Typ, torka bord.
Vera: Diska. [...] Jättetråkigt.
Intervjuare: Låter som ni kunde kryssa av att det ni inte vill göra?
Linda: Ja
Vera: Det kunde jag också göra.
Maria: Jag med.

Eleverna beskrev även att de hade varit på studiebesök med skolan. Inte heller den aktiviteten ökade intresset för att arbeta på de arbetsplatser de besökte.

Viggo: På kontor [...] de sitter stilla på stolar och trycker på knappar.
Linn: Har vi inte varit på en soptipp.
Andra: Jo det har vi. I femman.
Emil: Vi i vår klass har haft VVS. MV potatis. De lagar maskiner.
Maria: Det var skittråkigt.
Viggo: Vi har varit på domstolen.
Intervjuare: Hur var det?
Viggo: Ja det var såhär tråkigt. Om det är nån som kommer in på såhär typ mord. Jag kom in på nån som hade typ fuskat med att betala sina skatter eller nåt. Jättetråkigt.
Vera: Vi var på tropikariet.

Intervjuare: Tänkte ni på domstolen och tropikariet att här skulle man kunna jobba?
Vera och Maria: Nej
Viggo: Tanken har slått mig att jag vill bli advokat men nej, det är inte som på TV. Lite mer jobba 24 timmar om dygnet.
Albin: Pappersarbete och sånt skit.
Viggo: Exakt.
Intervjuare: Du vill inte hålla på med pappersarbete?
Albin: Nej tack.
Intervjuare: Vad skulle du vilja hålla på med då?
Albin: Vet inte. Inte pappersarbete i varje fall.

Under en diskussion om vad de ungas föräldrar arbetar med framgår att ingen tycker att deras föräldrars arbete verkar roligt eller något som de själva skulle vilja arbeta med. Vissa säger också att deras föräldrar mest klagar på sina arbeten. Överlag har ingen av ungdomarna kommit i kontakt med något arbete som de skulle vilja arbeta med ännu.

Vad de unga vill ha för stöd i sina framtidsval

På frågan om vad de unga skulle vilja ha för stöd för att göra sina framtidsval, i synnerhet inför det närliggande gymnasievalet, är de unga osäkra. De hade svårt att komma på vad som skulle vara ett stöd för dem. En elev sa att hemsidor var viktigt för att få information om olika gymnasieskolor.

Intervjuare: Vad vill ha för stöd? Om ni får väl precis vad som helst?
Tystnad.
Intervjuare: Mer prao?
Flera i kör: Nej!
Viggo: Bättre insyn i olika skolor.
Intervjuare: Hur får man det?
Viggo: Hemsidor.

De unga diskuterar även möjligheten att "gå skugga" innan de väljer gymnasium. Det innebär att de får gå med någon gymnasieelev under en skoldag för att se hur det är på en viss gymnasieskola.

Linda: Typ gå skugga på gymnasieskolor och så att man kan se hur det är på gymnasieskolan.
Emil: Det ska vi göra nu i nian väl? När man valt skola och sånt ska man väl gå skugga.
Vera: Ska man det?
Linda: Det är bara om man vill tror jag.
Viggo: Det är väl valfritt. Man brukar ju skugga för att se om skolan är något att gå på. Innan man väljer. Sen du har gjort ditt val har du gjort ditt val. Sen om du vill välja om visst. Då får du gå om.

Vissa elever beskriver även att de skulle vilja prata med någon vuxen som arbetar med de yrken som elever är intresserade av. Å andra sidan kunde ingen av ungdomarna ge något exempel på ett yrke som de är intresserade av att veta mer om.

Sammanfattning av fokusgrupp

Under den första delen av fokusgruppen diskuterade de unga med stöd av intervjuarna hur de ser på sin framtid och sina framtidsval. De unga uttryckte genomgående en stor osäkerhet kring sitt framtida yrkesliv och de utbildningsval de behöver göra. Vissa ungdomar uppgav att de var oroliga för att välja fel utbildning medan andra hade en mer avslappnad inställning till sin framtid. Flera hade en positiv inställning till att läsa vidare efter gymnasiet medan andra var mer osäkra. Överlag uttryckte de unga en negativ inställning till att leva i Åstorp som vuxna.

Under andra hälften av fokusgruppen diskuterade de unga om de har fått något stöd i hemmet eller i skolan när det gäller val av utbildning och framtida yrke. Det framgår att flera av de unga inte har fått möjlighet att tala med någon vuxen om sina framtidsval medan andra inte vill tala om sin framtid. I skolan har de haft en del aktiviteter med arbetsmarknadsanknytning, så som PRAO och studiebesök. Dessa aktiviteter har inte fått de unga att finna ett yrke som de skulle vilja arbeta med i framtiden utan snarare har hjälpt dem att förstå vad de inte vill göra. De har svårt att svara på vad de skulle vilja ha för stöd för att kunna göra sina val i framtiden men två förslag är att gå bredvid en gymnasieelev under en skoldag eller att tala med vuxna som arbetar med de yrken de är intresserade av.

SAMMANFATTANDE ANALYS

I detta kapitel sammanfattas och analyseras undersökningens delstudier i relation till teori och tidigare genomförda studier. Delstudierna utgörs av en enkätundersökning och en intervjustudie bland ungdomar i gymnasieåldern som är folkbokförda i Åstorps kommun samt en fokusgruppintervju med elever i årskurs nio från Åstorps två grundskolor. I enkätstudien utgår den statistiska analysen som presenterades i resultatredovisningen från två centrala frågeställningar, nämligen hur engagerad den unga är i sina nuvarande gymnasiestudier och om den unga är motiverad att läsa vidare på högskola eller universitet i framtiden. Dessa två frågeställningar visade sig samverka med vitt skilda bakgrundsfaktorer och utgör därför underlag för analyserna i de två följande avsnitten i detta kapitel. Det tredje och sista avsnittet utgår ifrån hur de unga i studien beskriver att de ser på det goda livet i framtiden.

Inledningsvis kan nämnas att drygt två tredjedelar av de ungdomar som deltog i enkätstudien gick på ett gymnasieprogram vid en av de kommunala eller fristående gymnasieskolorna i Helsingborgs kommun. Drygt en fjärdedel gick på ett gymnasieprogram på någon av gymnasieskolorna i Klippans kommun och fyra procent av ungdomarna gick inte på något gymnasieprogram vid tiden för studien utan var inskrivna vid Vuxenutbildningscentrum i Åstorp. I intervjustudien tillhörde sex av ungdomarna som intervjuades den grupp unga som var inskrivna vid Vuxenutbildningscentrum i Åstorp, två ungdomar som gick på ett gymnasieprogram hade bytt program efter att de upptäckt att de gjort felval och en gick kvar på det gymnasieprogram som denne valde vid valet till gymnasiet. Därmed har intervjustudien ett fokus på ungdomar som inte klarar sin gymnasieutbildning inom givna tidsramar.

Samband med de ungas engagemang i sina gymnasiestudier

Resultatet i föreliggande enkätstudie visar att en övervägande majoritet av ungdomarna som går på ett gymnasieprogram, närmare bestämt 81 procent, svarar att de är engagerade i sina gymnasiestudier medan de övriga knappa 20 procenten ungdomar svarar att de inte är särskilt eller inte alls engagerade i sina studier. Vid en jämförelse med tidigare genomförda studier framgår att detta resultat ligger helt i linje med tidigare presenterade resultat från enkätundersökningar där ungdomar har fått uppskatta sitt studieengagemang (exempelvis Högdin 2006; 2007) men något högre än resultatet från en studie av unga i Falkenbergs kommun, där 70 procent av gymnasieungdomarna uppgav att de var engagerade i sina studier (Eriksson, Högdin, Isaksson & Urbas 2014).

Enkätstudien bland ungdomarna i Åstorps kommun visar att de elever som svarar att de kommer att klara sin gymnasieutbildning inom avsedd tid (tre år) i stor utsträckning även svarar att de är engagerade i sina studier. Medan de unga som har bytt gymnasieprogram eller av annan anledning tar längre tid på sin för att slutföra sina studier svarar att de är engagerade i sina studier i lägre utsträckning.

Ett anmärkningsvärt resultat från enkätstudien, som inte stämmer överens med resultaten i tidigare studier, är att elevernas självuppskattade studieengagemang inte alls hänger samman med motivation till högre studier. I tidigare genomförda studier, såväl nationellt som

internationellt, framgår att elever som är engagerade i sina gymnasiestudier i större utsträckning uppger att de är motiverade att läsa högre studier och fortsätter till eftergymnasiala studier (exempelvis Johnson, Crosnoe & Elder 2001; Eriksson, Högdin, Isaksson & Urbas 2014). I enkätstudien bland gymnasieeleverna i Åstorps kommun visar resultaten istället att ungdomar i lika stor utsträckning är engagerade i sina nuvarande gymnasiestudier oavsett om de avser att läsa vidare efter gymnasiet eller inte och oavsett om de går på ett studieförberedande eller yrkesförberedande gymnasieprogram.

I enkätstudien framgår istället ett flertal samband mellan de ungas engagemang i sina studier och de ungas skolsituation i stort samt det stöd de unga upplever att de har fått i sina studier och framtidsval av vuxna i hemmet och i skolan. Däremot förekommer inga samband mellan självskattat studieengagemang och bakgrundsfaktorer som föräldrars utbildningsnivå och kön.

Betydelsen av att trivas i skolan och med sina skolkamrater

Resultaten från enkätstudien visar att de ungas självuppskattade studieengagemang uppvisar signifikanta samband med hur de svarar att de trivs med sin studiesituation och skolgång i stort. De unga som svarar att de trivs med sina nuvarande studier och med sina skolkamrater svarar även i hög utsträckning att de är engagerade i sina studier, medan en hög andel av de unga som svarar att de inte trivs särskilt bra med sin skolsituation i stort även uppger att de inte är särskilt engagerade i sina studier. Detta är ett samband som även framgår av ett stort antal tidigare genomförda studier (exempelvis Johnson, Crosnoe & Elder 2001; Turner, Thorpe & Meyer 1998). Utifrån tidigare studier eller föreliggande enkätstudie går det inte att avgöra om det är en avsaknad av studieengagemang som leder till en sämre trivsel i skolan i stort eller om det är det omvända förhållandet. Det framgår dock av intervjuerna att vissa unga har tappat engagemanget för sina studier för att de inte trivs med olika förhållanden i skolan, vilket inkluderar så väl att de inte trivs med innehållet i utbildningen, klasskamraterna eller lärarnas brist på engagemang. Det framgår även i intervjustudien att vissa ungdomar har hoppat av en gymnasieutbildning eller bytt gymnasieprogram på grund av att de inte trivdes med sin skolsituation i stort. Det sistnämnda sambandet mellan ungas avhopp från gymnasieutbildningar och deras upplevda trivsel i skolan framgår även i tidigare genomförda studier (exempelvis Skolverket 2008; Skolverket 2007; Ungdomsstyrelsen 2013).

Betydelsen av vuxnas stöd i de ungas studier

I enkätstudien framgår att de gymnasieungdomar som svarar att de upplever att föräldrarna har stöttat och uppmuntrat dem i deras studier samt visat intresse för deras skolgång i stor utsträckning även uppger att de är engagerade i sina studier. Detta samband är något som även framgår i ett stort antal tidigare genomförda studier, nationellt såväl som internationellt. I dessa studier framgår att föräldrars stöd har positiva effekter på barns studiemotivation och skolprestationer, men även välmående och trivsel i skolan (exempelvis Eriksson, Isaksson, Högdin & Urbas 2014; Epstein & Sanders 2000, Högdin 2006; 2007 a; b; Lareau 200; Smith 1990). Nelson och Bloom (1973) framhöll betydelsen av att stärka föräldrars engagemang i skolan för att öka de ungas engagemang och välmående i sin studiesituation.

Föräldrars stöd i de ungas skolarbete och inställning till de ungas studier kan därmed betraktas som en avgörande faktor för att öka de ungas studieengagemang.

I enkätstudien framgår att en hög andel av de som svarar att de anser att deras lärare är engagerade i sin undervisning och ger dem stöd i skolarbetet även är engagerade i sina studier. Även detta resultat är belagt i ett stort antal tidigare genomförda nationella och internationella studier (exempelvis Darling-Hammond 2000; Hanushek 2003; Högdin 2007 a; b; Sjöberg 1997). I flera av studierna lyfts betydelsen av att lärare inte bara stöttar de unga i deras studier och använder undervisningsstrategier som stimulerar eleverna till fortsatt lärande utan även är bra på att skapa goda relationer med sina elever. Det senare innebär bland annat att de unga har behov av att bli sedda av läraren, att läraren lyssnar på dem och har tilltro till deras förmåga. Studierna visar att en förklaring till att elever avbryter sina studier eller får ofullständiga betyg är att de känt sig osynliga, saknat stöd av lärare och känt sig utelämnade åt sig själva (Gustafsson & Myrberg 2002; Skolverket 2011). Betydelsen av lärares engagemang och att bli sedd av läraren kommer även fram under intervjuerna med Åstorpsungdomarna. De unga i intervjustudien som säger att de trivs bra på sitt nuvarande gymnasieprogram beskriver även att lärarna är engagerade och har tid för att se varje enskild elev. Vissa ungdomar beskriver sina nuvarande gymnasielärare som mer engagerade än sina tidigare grundskolelärare. Det framgår även att flera ungdomar beskriver att det som bidrog till att de hoppade av eller bytte gymnasieprogram var bristande engagemang och intresse från lärarna.

Betydelsen av vuxnas stöd inför val av utbildning och framtida yrkeskarriär

Flera frågor i enkätstudien tar upp hur de unga ser på val av utbildning och yrkeskarriär samt om de upplever att de fått tillräckligt stöd i sådana val. Det framgår att de unga som svarar att de vet vad de vill arbeta med i framtiden och som har fått tillräckligt med stöd i sina framtidsval av vuxna i sin omgivning i stor utsträckning även uppger att de är engagerade i sina studier, i jämförelse med de som är mer osäkra på sitt framtida yrkesliv och upplever att de inte har fått tillräckligt med stöd i sina framtidsval. En slutsats som kan dras av detta är att de unga som vet vad de ska göra med sin utbildning och har en vision om sin framtid också är mer engagerade i sina studier. Detta framträder även i intervjustudien, där vissa ungdomar beskriver att en anledning till att de bytt eller hoppat av ett gymnasieprogram är att de inte uppfattar att utbildningen kommer att leda till en sysselsättning i framtiden. En annan slutsats är att de unga som har fått stöd i sina framtidsval känner sig mer sedda av vuxna i sin omgivning och inte är lika utelämnade åt sig själva. I intervjustudien uttrycker ungdomar som har hoppat av eller bytt gymnasieprogram att de aldrig har diskuterat sitt gymnasieval med någon vuxen, att de inte vill tala med någon vuxen om sin framtid för att de har låg tillit till vuxna eller upplever att de är utelämnade till att klara sig själva. Resultaten från intervjustudien visar även att det är viktigt att de unga får stöd från vuxna i deras omgivning om de känner att de valt fel och behöver byta program.

Av tidigare genomförda studier framgår att unga ofta upplever en avsaknad av stöd i valet av utbildning och framtida karriärvägar på arbetsmarkanden (Dresch & Lovén 2010; Eriksson, Isaksson, Högdin & Urbas 2014). Även i denna undersökning ger vissa unga uttryck för en avsaknad av stöd inför val av utbildning och karriärmöjligheter. Några ungdomar beskriver

att de hade önskat mer praktiskt stöd i form av vägledning, enskilda samtal med vuxna i skolan eller samtal med yrkesverksamma inom yrkesområden som intresserar. Många beskriver att de har fått för lite information om olika gymnasieprogramms innehåll och vad de kan leda till i framtiden. Några av ungdomarna i intervjustudien säger att om de hade fått adekvat information innan de valde gymnasieprogram hade de inte behövt hoppa av sina studier och byta program. I intervjustudien med de grundskoleelever som står inför sitt gymnasieval uttrycker vissa flickor att de känner sig mycket oroad för att välja fel gymnasieprogram medan vissa pojkar säger att "det ordnar sig" och om de väljer fel är det bara att byta program. Även i tidigare genomförda studier framgår att flickor i större utsträckning än pojkar uttrycker att de har svårare att göra gymnasieval och är i större behov av vägledning (Dresch & Lovén 2010). I intervjustudien uttrycker grundskoleeleverna i Åstorps kommun att de var mycket osäkra på vilka gymnasieutbildningar de skulle välja men hade svårt att beskriva vad skulle behöva för stöd för att kunna göra sina gymnasieval. Emellertid var de överrens om att de arbetsmarknadsorienterade inslag och stödaktiviteter inför gymnasievalet som de ditintills hade fått under sin grundskoleutbildning inte hade varit till hjälp inför valet av gymnasieutbildning och yrkeskarriär. De hade däremot genom praktisk arbetsmarknadsorientering och studiebesök kunnat bocka av vad de inte vill göra i framtiden.

Avsaknad av samband med kön och föräldrars utbildningsnivå

De resultat som hitintills har presenterats när det gäller samband med gymnasieelevers egenuppskattade engagemang för sina studier har stöd i tidigare studier. Det förekommer emellertid två resultat som står i bjärt kontrast till det som framkommer i tidigare genomförda undersökningar. Det första är att det inte framgår några statistiskt signifikanta skillnader mellan hur flickor respektive pojkar svarar på frågorna kring sitt studieengagemang i studien av gymnasieungdomar i Åstorps kommun. I tidigare genomförda nationella studier framgår att flickor i avsevärt större utsträckning än pojkar uppger att de är engagerade i sina studier. I studierna beskrivs att en av faktorerna till det högre engagemanget är att flickor i större utsträckning än pojkar får stöd i sina studier av vuxna i skolan. Det beskrivs bero på antingen att lärare och annan skolpersonal är bättre på att stötta flickor än pojkar i skolarbetet eller att flickor har lättare än pojkar för att be vuxna om hjälp (se exempelvis Eriksson, Högdin, Isaksson & Urbas 2014; Högdin 2007 a; b; SOU 2014). I studien av ungdomar i Åstorps kommun framgår emellertid inte några könsskillnader på de frågor som tar upp studiestöd från vuxna i omgivningen. Undantaget frågan om grundskolelärare uppmanade dem att läsa vidare på gymnasiet, vilket något större andel flickor än pojkar svarar att de gjorde.

Det andra sambandet som inte uppträder i föreliggande studie är att föräldrarnas utbildningsnivå inte korrelerar med de ungas självskattade studieengagemang. De tidigare studierna visar att unga med högutbildade föräldrar oftare än unga vars föräldrar saknar högre utbildning får stöd i sina studier av sina föräldrar. Stödet från föräldrarna leder i sin tur till att de unga själva engagerar sig i sina studier (Högdin 2007 a; b; Lareu 2003; 2000; Kristijánsson 1995). Sådana samband framträder inte i föreliggande studie utan ungdomarna i Åstorps kommun är utifrån resultaten i enkätstudien engagerade i sina studier och får stöd i

sina studier av sina föräldrar i lika hög utsträckning oavsett om föräldrarna har genomgått högre utbildning eller inte.

Samband med de ungas motivation till högre studier

På senare år har det skett en förändring i samhället som har inneburit att befolkningen överlag har ökat sin utbildningsnivå. Allt fler utbildar sig både på gymnasie- och högskolenivå men även på andra typer av utbildningar (Abrahamsson & Ottoson 2007; Olofsson 2007). Det framgår av rikstäckande statistik kring utbildningsnivåer i olika kommuner i Sverige att en avsevärt lägre andel av invånarna i Åstorps kommun har genomgått högre utbildning i jämförelse med riket och Skånes län i stort. Totalt har 36 procent påbörjat högre utbildning vid 24-års ålder i Åstorps kommun vilket kan jämföras med 44 procent i hela riket och 45 procent i Skånes län. I föreliggande enkätstudie bland unga i Åstorps kommun framgår att även en avsevärt lägre andel gymnasieungdomar svarar att de är motiverade att läsa vidare på högskola eller universitet i framtiden i jämförelse med ungdomar i andra studier. Totalt svarar 55 procent av ungdomarna i Åstorp att de absolut avser eller tror att de kommer att läsa en högre utbildning efter gymnasiet, vilket kan jämföras med drygt 80 procent i en nationell studie av Skolverket (2011) och 72 procent av gymnasieungdomarna i den Falkenbergsstudie som genomfördes 2013 (Eriksson, Högdin, Isaksson & Urbas 2014). De intervjuade ungdomarna ger överlag uttryck för en stor osäkerhet när det gäller att gå vidare till högre studier.

I enkätstudien har samband mellan de ungas motivation till högre studier och bakgrundsfaktorer som föräldrars utbildningsnivå och kön identifierats. Därtill har betydelsen av att högre utbildning ska leda till arbete, stöd från studie- och yrkesvägledare samt att vuxna talar om högre utbildning med de unga, lyfts fram som centralt för motivationen att läsa vidare.

Betydelsen av kulturellt kapital

En av de teoretiska utgångspunkterna i föreliggande studie är Bourdieus teorier om reproduktionen av klass genom olika former av kapital. Utbildning och kunskap betraktas som en sådan kapitalform. Bourdieu, såväl som andra tidigare genomförda nationella och internationella studier, visar att föräldrars utbildningsnivå är avgörande för om barnen går vidare till högre studier eller inte (se till exempel Bourdieu 2007; Eriksson, Högdin, Isaksson & Urbas 2014; Rudolphi 2014; Wikhall 2000). Av resultaten i enkätstudien bland unga i Åstorps kommun framträder, som förväntat, statistiskt signifikanta samband mellan föräldrarnas utbildningsnivå och de ungas inställning till högre studier. Sambandet visar att de unga som svarar att en eller båda föräldrarna har högre utbildning också själva i hög utsträckning uppger att de är motiverade att läsa vidare på högskola eller universitet i framtiden. En hög andel av de elever som svarar att ingen av föräldrarna har högre utbildning är själva osäkra på högre studier. Bourdieus teori om att utbildningskapital översförs från föräldrar till barn innebär en reproduktion av de sociala ojämlikheter som ligger till grund för klassamhället. Enligt teorin socialiseras barn tidigt in i ett habitus som innefattar värderingar om att utbildning är viktigt och förses även med ett kulturellt kapital som ger dem stora möjligheter att lyckas med sina studier medan lågutbildade föräldrar kan sakna delar av det kulturella kapital som bland annat innefattar kunskap om studieteknik, hur

utbildningssystemet är uppbyggt och framkomliga vägar på arbetsmarknaden i förhållande till högre utbildning (Bourdieu & Passeron 2008). Socialt uppåttigande är dock relativt vanligt inom det svenska utbildningssystemet i jämförelse med det franska som utbildningssociologin bottenar i (Broady 1998). Marshall (1950) beskriver hur det obligatoriska utbildningssystemet kan betraktas som en arena som syftar till att möjliggöra för unga att hitta vägar i livet och förhindra den ojämlika reproduktionen av skillnader mellan olika samhällsklasser. Marshall betonar att de kunskaper som förmedlas i grundskolan måste vara elementära för en människas personliga utveckling och möjliggöra rätten att agera som samhällsmedborgare, vilket innebär makt och frihet att göra sina egna val i livet. Om strategierna kring att ta upp frågor om arbetsliv och högre studier inom ramen för undervisning är bristande kan elever få svårigheter att hantera sina utbildnings- och yrkesval, i synnerhet om deras föräldrar inte har tillräcklig kunskap för att stötta dem i sådana frågor. På så vis begränsas deras möjlighet att hitta vägar i livet och rätten att agera som autonoma samhällsmedborgare.

Betydelsen av kön

I tidigare studier framgår att skolan ofta är bättre på att motivera flickor som inte har högutbildade föräldrar än pojkar i samma situation att läsa högre utbildning efter gymnasiet (Tallberg Broman, Rubstein Reich & Hägerström 2002; Utbildningsdepartementet 2004). Av resultaten från enkätstudien bland unga i Åstorps kommun framgår att flickor i högre utsträckning än pojkar, precis som i tidigare studier, är motiverade att läsa vidare på högskola eller universitet. Resultaten visar även att det är en något högre andel av flickorna i jämförelse med pojkarna som svarar att de vill läsa vidare efter gymnasiet trots att ingen av föräldrarna har högre utbildning. I Falkenbergsstudien (Eriksson, Högdin, Isaksson & Urbas 2014) svarade 56 procent av pojkarna och 83 procent av flickorna att de är motiverade till att läsa högre studier medan motsvarande andelar i Åstorpsstudien är 50 procent av pojkarna och 65 procent av flickorna. Det innebär att den låga andelen unga som är motiverade att läsa högre studier i Åstorps kommun beror på att det är en avsevärt lägre andel flickor som inte är motiverade att läsa vidare i jämförelse med tidigare studier. Skeggs (1997) beskrev att en orsak till den ökade andel kvinnor från arbetarklassen i högre utbildningar beror på att kvinnor har behov av att bryta med dåliga villkor inom de kvinnligt dominerade arbetarklassyrkena. Resultatet i föreliggande studie kan tolkas som att flickor i Åstorps kommun inte i lika hög utsträckning ser värdet av högre utbildning. På motsvarande sätt som pojkar beskrivs i tidigare studier (Trondman 1991; Willis 1983), reproducerar en stor del av flickorna i studierna således en arbetarklasskarriär.

Betydelsen av att utbildningen leder till ett adekvat arbete

Även om samhället går mot ökad efterfrågan på högre utbildning bland invånarna i stort måste det ställas mot möjligheten att få ett adekvat arbete. Tidigare studier visar att när unga gör sitt val i övergången mellan högstadiet och gymnasiet gör många även valet av högre utbildning genom att välja ett studie- alternativt yrkesförberedande program (Rudolphi 2014:151). Det framgår i enkätundersökningen bland unga i Åstorps kommun som förväntat att ungdomar som går yrkesförberedande program inte är lika motiverade till högre utbildning som de ungdomar som går studieförberedande program eftersom de oftast

har valt gymnasieutbildning för att kunna arbeta när de är klara med gymnasiestudierna. I en jämförelse med tidigare studier (Eriksson, Högdin, Isaksson & Urbas 2014) är det en något lägre andel av ungdomarna i denna studie bland unga i Åstorps kommun som är motiverade till högre studier på båda typerna av program och synnerligen på det studieföberende.

Det framgår i intervjustudierna med ungdomar i gymnasieåldern och grundskolelever i Åstorps kommun att de främst anser att högre utbildning är viktigt för att få ett arbete. De unga beskriver i intervjustudierna att de kommer att genomgå högre utbildning om det krävs för att få ett arbete i framtiden och i enkätstudien är det i stor utsträckning de unga som vet att de behöver en högre utbildning för att få det arbete de önskar som är motiverade att läsa en sådan. Den dominerande bilden i studien är därmed att unga Åstorpsbor ser högre utbildning främst som ett medel för att få ett arbete medan andra värden, så som personlig utveckling eller bildning, är frånvarande i intervjuerna. Utifrån Bourdieus (1984) perspektiv kan det därmed ses som ett uttryck för att utbildningen är något som ska ge en yrkeskarriär, men däremot inte andra former av kapital. Emellertid beskriver ungdomarna kontakter som viktigare än utbildning för att få ett arbete, i synnerhet för att få det första arbetet efter avslutad utbildning. Även studien av unga i Falkenbergs kommun visar att unga främst ser utbildning som ett medel för att få ett arbete och i den studien framgick det att det mestadels var pojkar som tog upp betydelsen av kontakter för att få ett arbete (Eriksson, Högdin, Isaksson & Urbas 2014). Den sistnämnda könsskillnaden kan inte utläsas inom ramen för denna studie.

Betydelsen av stöd från studie- och yrkesvägledare och att vuxna talar om högre utbildning

I enkätundersökningen ställdes frågor till de unga angående deras upplevelse av stöd från vuxna när det gäller framtidsval. Den fråga som uppvisar starkast samband med frågan om motivation till högre studier är om de unga har samtalat med studie- och yrkesvägledare om sina framtidsval. Även i tidigare genomförda studier framträder betydelsen av studie- och yrkesvägledares roll i de ungas framtidsorientering genom att stötta de unga att finna lämpliga utbildningsmöjligheter (Dresch & Lovén 2010). Studiens teoretiska utgångspunkter belyser även det fria valet och det individualiserade samhället, där individen ses som ansvarig för sina framtidsval och skapandet av sin livssituation (Beck 1991; Beck & Beck-Gernsheim 2002; Giddens 1992). Eftersom kritiker menar att det är individer med ett visst utbildningskapital förunnat att reflexivt skapa sina livsprojekt, medan individer med ett bristande utbildningskapital inte har den möjligheten (jämför Skeggs 2002), är det extra viktigt att studie- och yrkesvägledare finner möjliga vägar att stötta elever i behov av kunskap om arbetsliv och utbildningsmöjligheter. I enkätundersökningen bland ungdomar i Åstorps kommun framgår att de unga som uppger att de samtalat med en studie- och yrkesvägledare för råd inför framtid yrkesval oftare svarar att de är motiverade till högre studier. Motivationen till högre utbildning är betydligt lägre bland de som uppger att de aldrig samtalat med en studie- och yrkesvägledare gällande framtidsval. Det framgår även att en hög andel av de ungdomar som uppger att studie- och yrkesvägledare har varit viktig för deras val av utbildning är motiverade till högre studier. Vissa ungdomar beskriver att de är nöjda med det stöd de har fått vuxna i skolan kring framtidsval medan andra efterfrågar fler yrkes- och utbildningsorienterade aktiviteter, så som möta yrkesaktiva personer eller enskilda möten med studie- och yrkesvägledare.

Ett annat samband med ungas motivation till högre studier som framträder i enkätstudien är om vuxna har talat med de unga om högre utbildning. Det framgår av enkätundersökningen att 45 procent av Åstorpsungdomarna svarar att deras mor någon gång har talat om vad det innebär att studera på högskola eller universitet och att ungefär 30 procent svarar att deras far har gjort det. Ungefär en tredjedel svarar att lärare eller studie- och yrkesvägledare någon gång har talat om högre utbildning. De unga som svarar att någon av nämnda vuxna har talat om högre utbildning uppger även i stor utsträckning att de är motiverade till högre studier. I intervjuerna framkommer att de unga inte upplever att de har fått särskilt mycket information om högskolestudier. Det finns de som önskar mer information, bland annat för att minska den nervositet de har inför att läsa en högre utbildning. Slutsatsen är att om vuxna talar om högre utbildning ökar de ungas motivation till att läsa på högskola eller universitet.

Det goda livet

En viktig utgångspunkt i föreliggande studie är att undersöka och förstå hur unga i Åstorps kommun ser på ett framgångsrikt liv i stort och på sin framtida utbildning. Det har i föregående avsnitt lyfts fram att invånarna i Åstorps kommun har en lägre utbildningsnivå än riksgenomsnittet och att relativt få ungdomar i föreliggande studie uppger att de vill studera på högskola eller universitet i framtiden. Utifrån resultaten och Bourdieus (1984) resonemang framgår att obenägenheten att söka sig till högre utbildning har med framförallt avsaknad av kulturellt kapital att göra. Obenägenheten behöver dock inte bara förstås som en avsaknad av kulturellt kapital och en eventuell okunskap om utbildningssystemet. Det skulle också kunna handla om att man eftersträvar ”framgång” genom att orientera sig åt andra kapitalformer. I detta avseende är det därför av vikt att rama in och förstå vilka kapitalformer som eftertraktas och vilka strategier man använder för att skapa sig ”det goda livet” både med och utan utbildning. Begrepp som ”framgång”, ”framgångsrikt liv” och ”det goda livet” är subjektiva i den meningen att de individer som har fått komma till tals i studien har olika uppfattningar om vilket innehåll dessa begrepp ska och bör fyllas med. Varje individ ”väljer” sin livsbana utifrån sitt habitus, med hjälp av de kapitalformer hon eller han känner till, bland de val som upplevs tillgängliga (jämför Bourdieu 1994; 1984; 1981).

Gymnasieutbildningens betydelse för framtiden

Det ställdes ett flertal påståenden i enkätundersökningen som tog fasta på vad de unga anser vara viktigt när de valde gymnasieutbildning för deras framtida situation. Det påstående som rangordnades som viktigt av högst andel ungdomar var att det är viktigt att utbildningen kan leda till ett intressant jobb i framtiden. Därefter kom påståendena om att det är viktigt att utbildningen kan leda till ett välavlönat arbete och att det är något som är roligt att läsa. Det som minst andel svarade var viktigt inför valet av gymnasieprogram var att de fick gå i samma klass som sina kamrater eller att de läste något som innebar att de kunde bo kvar i Åstorp i framtiden. Enkätsvaren fördjupas under intervjuerna och intervjuerna ger också en bild av att eleverna tycker att det är viktigt att läsa en utbildning som de tycker är rolig. Det kommer också fram de unga ser det som viktigt att läsa klart gymnasiet för att kunna få ett arbete, även om det också finns exempel på dem som menar att de kan få ett arbete utan gymnasieutbildning. Vissa resonerar i termer av att de ändå vill slutföra gymnasiet eftersom de i framtiden kan behöva ha gymnasiekompetens, medan andra inte tänker sig gå klart

gymnasiet utan menar att de kan läsa in det senare om det skulle behövas. Synen på utbildningsvalet i relation till framtiden skilde sig något mellan flickor och pojkar i enkätstudien när det gäller hur de tänkte inför valet av gymnasieutbildning. Pojkar svarar i större utsträckning än flickor att utbildningen ska leda till ett värlövat arbete, att deras fritidsintressen har varit viktiga för valet av utbildning och att det är viktigt att gå i samma klass som vännerna. En högre andel av flickorna än av pojkarna svarar det är viktigt att utbildningen leder till att de kan läsa vidare på högskola eller universitet i framtiden.

Framtida kulturellt och socialt kapital

I enkätundersökningen fick de unga även ta ställning till ett antal förformulerade påståenden om hur de ser på sin framtid i stort. Det påstående som en övervägande majoritet av ungdomarna uppgav som viktigt för ett framgångsrikt liv i framtiden är att de får ett tryggt jobb med regelbunden inkomst. Denna bild bekräftas av de unga i intervjustudien, vilka lyfter betydelsen av trygghet i framtiden. I intervjuerna framträder en bild av att en trygg anställning tillsammans med att bilda familj är det som de unga värderar högt. Även faktorer som att ha ett meningsfullt arbete och en meningsfull fritid beskrivs som viktiga. De unga uttrycker även att det är viktigt med ett kontaktnät eftersom de beskriver att kontakter är det viktigaste när det gäller att få ett arbete. Det framgår även såväl av enkätstudien som av intervjustudierna att det är viktigt att tjäna mycket pengar i framtiden, även om det inte beskrivs som den viktigaste faktorn för att leva ett gott liv.

Det samlade resultatet kring vad de unga värderar som viktigt för ett gott liv i framtiden kan tolkas utifrån Bourdieus (1984) terminologi. Det kan därmed konstateras att ekonomiskt kapital inte är den enda eller den främsta kapitalform som eftersträvas även om flera bedömer den som viktig för att leva ett bra och framgångsrikt liv. Många av de unga i Åstorp lyfter fram vikten av att ha familj, vänner och en meningsfull fritid för att uppfatta sitt liv som bra och framgångsrikt, vilket kan ses som en orientering mot socialt kapital. Bourdieu (1986) och Broady (2002) beskriver hur en individs sociala kapital kan innefatta institutionaliserade nätverk som exempelvis familj, släktingar, vänner, yrkeskårer och partier, som hålls samman genom utbyten av materiell och/eller kulturell art mellan deltagarna. Det kulturella och ekonomiska kapital som individerna i ett nätverk bidrar med blir till tillgångar som alla deltagare i nätverket kan dra fördel av. Detta sätt att se på socialt kapital innebär att det blir en förutsättning för att en individ ska kunna använda kulturellt kapital, utbildningskapital och ekonomiskt kapital på ett adekvat sätt. Ett förtydligande exempel som Broady (2002) ger är att en examen i sig inte är någon garanti för en yrkeskarriär utan stöd från människor i individens närverk kan vara nödvändigt för att nå en yrkesmässig framgång. När de unga i Åstorp framhåller betydelsen av familj, vänner och fritid för att skapa sig ett bra liv är det dock inte utifrån att det ger möjlighet till utdelning av annat kapital eller för att uppnå status. Det sociala kapitalet som de framhäver som betydelsefullt har ett eget värde som handlar om välbefinnande hos individen.

Enkätstudien visar att det påstående som de unga i minst utsträckning värderar som viktigt för det goda livet i framtiden är att ha en högskole- eller universitetsexamen. Det visar att högre utbildning värderas relativt lågt av unga i Åstorps kommun när det gäller att skapa sig ett bra liv. Annorlunda uttryckt betraktar många unga i kommunen inte anskaffningen av

kulturellt kapital som centralt (jämför Bourdieu 1986). Här framträder en viss skillnad mellan flickor och pojkars svar men inte lika tydligt som i tidigare genomförda studier (Eriksson, Högdin, Isaksson & Urbas 2014). I intervjustudien har flera av de unga dock tankar på vidare studier men vissa av de unga vill inte eller kan inte ta ställning till vid tiden för studien. Vissa intervjupersoner säger att först och främst är det gymnasiestudierna som ska klaras av och att vidare studier är en senare fråga. Det är viktigt att ha i åtanke att det främst är unga som inte går gymnasiet som har intervjuats och att vägen till högre studier för dem är längre. Flera av nioendeklassarna i fokusgruppen var säkra på att de vill läsa vidare efter gymnasiet och vissa beskriver det som näst intill obligatoriskt.

Det goda livet utanför Åstorp

I det empiriska materialet framträder en bild av att en majoritet av ungdomarna har svårt att se att det goda livet är möjligt att skapa sig i Åstorps kommun. Av enkätstudien framgår att endast en tiondel av ungdomar svarar att de kan tänka sig att bo i Åstorps kommun som vuxna. Av såväl enkätstudien som av intervjustudierna framgår att många upplever att det är mycket kriminalitet och drogmissbruk i kommunen, vilket gör att de känner sig otrygga på offentliga platser. I enkätstudien ger även flera av de unga uttryck för främlingsfientliga åsikter. Emellertid är det alltid förenat med en mängd metodproblem att ställa frågor till ungdomar om deras framtid och det är viktigt att poängtera att det är en bild som de har av sin framtid vid tiden för studien. Detta är troligtvis en bild som kommer att förändras över tid men det säger ändå något om de ungas inställning till att bo och leva i Åstorps kommun.

De unga som uppger att de inte vill bo kvar i Åstorps kommun som vuxna uppger i högre utsträckning än de som uppger att de vill bo kvar att de är motiverade till högre studier. Det framkommer också i intervjuerna att unga vill flytta från Åstorp eftersom de inte ser att det finns några möjliga karriärvägar där. Ambitionen hos flera av intervjupersonerna är att bosätta sig och arbeta i en annan kommun, exempelvis Ängelholm eller Helsingborg. Orsakerna kan vara att de unga inte upplever att det inte finns någon framtida karriärmöjligheter i Åstorps kommun, men också att de vill bo i en större stad.

Det framgår inte lika stora könsskillnader på frågan om de unga vill utbilda sig för att flytta ifrån kommunen som det gjorde i den tidigare genomförda studien i Falkenberg, i vilken det var avsevärt fler flickor än pojkar som vill flytta från Falkenbergs kommun (Eriksson, Högdin, Isaksson & Urbas 2014). Det är dock en betydande könsskillnad på frågan om de unga vill utbilda sig för att stanna i kommunen, där det framgår att det är fyra gånger så många pojkar än flickor som svarar att de vill stanna. Därmed kan det konstateras att de unga Åstorps kommun delvis följer trenden som visar att flickor i större utsträckning än pojkar vill utbilda sig och flytta från kommunen medan pojkar som inte vill gå högre utbildning också vill stanna på orten (Eriksson, Högdin, Isaksson & Urbas 2014). Genomgående är dock inte könsskillnaderna lika stora som i tidigare studier, vilket beror på att flickornas svar oftare närmar sig pojkarnas och inte tvärtom.

FÖRSLAG TILL HANDLINGSPLAN

Utifrån studiens slutsatser presenteras här ett förslag med åtgärder för att gå vidare i arbetet med att öka utbildningsbenägenheten i Åstorps kommun. Tre utmaningar har särskilt identifierats till vilka olika åtgärder och aktiviteter föreslås. Förslagen på åtgärder och aktiviteterna har identifierats i samtal med rektorer, lärare och grundskoleelever i Åstorps kommun.

Utmaning 1: Att stötta de unga i sina studier och val av utbildning och möjliga karriärvägar i framtiden

Det framgår av resultaten i föreliggande studie att det är viktigt att finna framkomliga vägar för att stötta de unga i sina studier och i sina framtidsval, för att öka de ungas studieengagemang och genomströmning i gymnasieskolan. Således handlar det först och främst om att stärka metoderna i grundskolan för att öka de ungas engagemang i sina studier i stort, i synnerhet de unga som uttrycker en brist på studieengagemang. För det andra handlar det om att finna vägar att tidigt finna ett system där de unga vägleds i frågor som berör deras framtida valmöjligheter när det gäller utbildning och karriärmöjligheter, genom såväl yrkes- och utbildningsorientering som att anpassa systemet utifrån de ungas situation. Flera av de unga som deltagit i studien signalerar att de upplever en avsaknad av stöd från lärare och studie- och yrkesvägledare när det gäller val av yrke och utbildning. De pekar på att frågor om högre utbildning delvis är frånvarande i skolvardagen. Följande åtgärder och aktiviteter föreslås.

- Utveckla metoderna för att stötta eleverna i deras skolgång och att tidigt upptäcka de elever som brister i sitt studieengagemang eller omfattas av annan skolrelaterad problematik. Det innefattar till exempel metoder för att synliggöra alla elever, skapa bra relationer mellan lärare och elever samt mellan eleverna på skolan, anpassa undervisningen efter olika elevers behov och öka tilltron till alla elevers förmåga. Det är även betydelsefullt att utveckla metoderna för ett mer direkt stöd i elevernas studier genom exempelvis läxläsningshjälp i skolan efter skoltid, skapa trivsel i den fysiska skolmiljön och tydlig information om skolarbetet till föräldrar. Det sistnämnda innebär även metoder för att informera de föräldrar som inte har svenska som modersmål.
- Utveckla metoderna kring vägledning och utbildnings- och arbetsmarknäsorientering. Detta i syfte att skapa fler möjligheter till samtal för eleverna om möjliga utbildnings- och karriärvägar samt att arbeta med frågan inom ramen för undervisningen. Utvecklingsarbetet bör resultera i att prioriterade (problem)områden ramas in och konkreta dokument tas fram i vilka strategier formuleras för att hantera dessa områden och ny kunskap utvecklas. Centralt är också elevernas inflytande, vilket betyder att även elever bidrar med underlag till utvecklingsarbetet. Det kan exempelvis göras genom att externa aktörer, till exempel forskare eller studenter från högskolor och universitet, håller i workshops med ett urval elever. Utifrån studiens resultat anges här några möjliga områden som kan behandlas:

- Implementera, utvärdera och uppdatera den SYV-plan som har upprättats i Åstorps kommun. Dokumentet innehåller en tydlig plan för hur yrkes- och utbildningsorientering med en tydlig progression bör tas upp i grundskolans samtliga årskurser, från årskurs 1- 9. Det har framförts önskemål att revidera planen till att även gälla förskoleklasserna.
- Utvärdera om praktisk arbetsmarknadsorientering (PRAO) fyller den funktion som den är avsedd att göra. I annat fall bör den utvecklas, kompletteras eller ersättas med andra typer av arbetsmarknadsorienterade aktiviteter. Ett förslag till utveckling är att eleverna under sin PRAO får möjlighet att följa flera yrkesroller på en arbetsplats.
- Utveckla ett samarbete med arbetsförmedlingen kring utbildnings- och arbetsmarknadsorientering i de högre årskullarna i grundskolan samt använda det material som arbetsförmedlingen redan har utvecklat kring arbetsmarknad och yrkesval i skolans arbete.
- Möjligheter för unga att tidigt samtala om sina tankar inför framtiden och möjliga karriärvägar enskilt med vuxna i skolan som har kunskap om metoder för vägledning, föreslagsvis studie- och yrkesvägledare.
- Möjligheter för unga att möta olika yrken och utbildningar i skolan, till exempel genom att få samtala med yrkesverksamma personer eller att under en period skugga en gymnasieelev på ett visst program.
- Kunskaps- och strategiutveckling för hur lärare i skolan kan arbeta med vägledning av elever. Kan till exempel studie- och yrkesvägledare handleda lärare och annan skolpersonal i metoder för vägledning?
- Kunskaps- och strategiutveckling för hur lärare i skolan kan arbeta med att öka medvetenheten bland föräldrar om deras betydelse för barnens studieframgångar och framtidsval.

Utmaning 2: Att utvidga synen på betydelsen av utbildning och att motverka den sociala snedrekryteringen i utbildningssystemet

Det framgår av nationell statistik att unga vuxna i Åstorps kommun i lägre utsträckning än i riket i stort väljer att läsa på högskola eller universitet. Det framgår även i denna studie att en avsevärt lägre andel av ungdomarna i gymnasieåldern är motiverade till högre studie i en jämförelse med tidigare genomförda studier. Det framgår av intervjuerna att unga betraktar betydelsen av högre utbildning främst som ett medel för att få ett arbete i framtiden. Den dominerande bilden i studien är därmed att unga Åstorpsbor ser högre utbildning som ett medel för att få ett arbete men inte att utbildning ger andra värden så som personlig utveckling eller bildning. Ett rimligt antagande är att denna föreställning inte bidrar till ökad utbildningsbenägenhet bland de unga i Åstorps kommun. Flera aktuella statliga utredningar visar att det finns flera risker med tron på att "det ordnar sig ändå" utan utbildning eftersom det pågår stora förändringar på arbetsmarknaden som kommer att innebära ökade krav på högre utbildning. Dessa samhällsförändringar, tillsammans med behovet att motverka den sociala snedrekryteringen till högre utbildning, innebär ett behov av att arbeta med att utvidga synen på värdet av högre utbildning. När det gäller behovet av att motverka den sociala snedrekryteringen utgår det från att studien visar på ett påtagligt sätt hur föräldrars utbildningsnivå har en avgörande betydelse för de ungas motivation till att studera vidare på

högskola eller universitet. Dessutom visar nationella studier att elever som kommer från hem med låg utbildningsnivå oftare hoppar av sin gymnasieutbildning (Skolverket 2008).³ Detta betyder att skolans stöd till de elever som inte kommer från akademiska hemförhållanden är extra centralt för elevens möjligheter att ta en gymnasieexamen samt studera vidare på högre nivå. För att öka kunskapen och omsätta denna i konkreta strategier föreslås följande aktiviteter.

- Ett utvecklingsarbete kring syftet med utbildning där såväl ett arbetsmarkandsperspektiv som ett bildningsperspektiv tas som utgångspunkt skulle kunna möjliggöra nya vidare sätt att arbeta med frågan kring att öka andelen med högre utbildning i Åstorps kommun. Detta kan göras genom kompletterande studier av hur olika aktörer, så som lärare och studie- och yrkesvägledare i grundskolan, arbetsförmedlingen och kommunutvecklare, arbetar med bildningsfrågan. Syftet med ett sådant arbete är att lyfta bildningsperspektivet i förhållande till utbildning och att resultatet kan bli en del av arbetet med attityder kring högre utbildning. Ett sådant arbete kan göras i ett fortsatt samarbete med Högskolan i Halmstad eller andra lärosäten genom såväl forskningssamarbete som studentarbeten.
- Utifrån studiens sammantagna resultat är bedömningen att både kunskapen och medvetenheten om den roll de vuxna i skolan spelar för elevernas motivation till högre studier liksom medvetenheten om strukturella faktorer som socioekonomisk bakgrund och kön spelar för elevernas framtids- och utbildningsval. Det bör innefatta kunskaps- och strategiutveckling kring möjligheter och problem med integrering av frågor som rör högre utbildning i skolans vardag samt hur man i skolan kan arbeta med ökat stöd när det gäller motivationen till högre studie där hänsyn tas till strukturella faktorer så som kön och klass och dess betydelse för motivation till högre studier. Ett sätt att bedriva ett sådant utvecklingsarbete är exempelvis genom *forskningscirklar* som skulle kunna anordnas i ett samarbete mellan Åstorps kommun och Högskolan i Halmstad med utgångspunkt i resultaten från föreliggande projekt "Strategi för högre utbildningsnivå" samt aktuell forskning. För att vidga synen på vad högre utbildning kan innebära kan förslagvis även samarbetet mellan Åstorps kommun och högskolor eller universitet i närområdet ökas på flera sätt, exempelvis genom bjuda in högskolestudenter som kommer från Åstorps kommun och som berättar om sina erfarenheter av högre utbildning eller genom att högskolestudenter blir synliga på skolor och andra arenor i kommunen genom olika studentarbeten och studentprojekt.

Utmaning 3: Att förändra de ungas syn på att bo och leva i Åstorps kommun i framtiden

Det framgår av resultaten i denna studie att en stor andel av de unga inte tror att de kommer att vilja bo kvar i Åstorps kommun som vuxna, i synnerhet inte de som är motiverade till högre studier. Det innebär att det finns en risk för att de unga som utbildar sig vid högskolor och universitet lämnar kommunen. Detta resultat framgår även i tidigare studier av

³ Det är, utifrån den metod som använd, inte möjligt att visa att så är fallet i föreliggande studie, men något som är betydelsefullt att beakta.

situationen i landets glesbygdskommuner och statliga utredningar diskuterar problematiken med den segregation som blir resultatet att välutbildade invånare lämnar mindre kommuner och flyttar till storstäderna. Vissa ungdomar i föreliggande studie beskriver att de har en negativ bild av Åstorps kommun som bidrar till att de inte kan tänka sig att bo och leva i Åstorps kommun i framtiden. Flera unga beskriver att de känner sig otrygga i Åstorps centrum och att de upplever att det är mycket kriminalitet och drogmissbruk i kommunen. Vissa unga ger även uttryck för främlingsfientlighet som tyder på en brist på integration mellan olika ungdomsgrupper. I intervjustudien framgår även att flera ungdomar ger uttryck för att det är tråkigt i Åstorps kommun och att det inte finns något att göra. Det är viktigt att ta den bild de unga förmedlar om otrygghet, brist på integration och tristess på allvar. Följande förslag till strategier har identifierats:

- Åstorp 2.0 är ett pågående utvecklingsprojekt med syfte att göra Åstorps centrum öppnare och mer levande. I utvecklingsarbetet deltar barn, ungdomar och andra kommuninvånare. Det är viktigt att följa och utvärdera effekterna av projektet, i synnerhet utifrån den bild som framgår i föreliggande studie att unga har av Åstorps centrum som otryggt.
- Ett utvecklingsarbete kring mötesplatser och aktivitetscentra för unga i Åstorps kommun. Det finns redan ett flertal sådana platser i kommunen, så som fritidsgårdar, kulturhus, idrottsföreningar och musikskolor. Det krävs kompletterande studier för att undersöka behovet av mötesplatser och aktiviteter bland ungdomarna i kommunen. En sådan studie bör utreda om det finns behov av ytterligare eller andra former av mötesplatser och aktivitetscentran. Det bör även undersökas om möjligheten att utveckla de mötesplatser som redan finns i kommunen så att de möjliggör för möten mellan ungdomar med olika bakgrund, för att på så vis aktivt arbeta med att främja integrationen mellan olika ungdomsgrupper i kommunen. En eller flera sådana studier kan genomföras av högskolestudenter inom ramen för projektarbeten eller examensuppsatser. De kan även genomföras i ett fortsatt forskningssamarbete med Högskolan i Halmstad eller något annat lärosäte.
- Ett utvecklingsarbete kring strategier för att få ungdomar att se värdet av att bo och leva i kommunen och förändra den negativa bilden av kommunen som vissa ungdomar ger uttryck för. Det är därför viktigt att vidare undersöka fördelarna med att bo och leva i kommunen, förslagsvis bland de unga vuxna som väljer att bo kvar eller flytta tillbaka till kommunen, samt vad som krävs för att skapa en bättre bild bland ungdomar i kommunen. Målet för kommunen bör vara att även om många ungdomar flyttar ifrån kommunen under några år för att studera eller vidga sina vyer, är det betydelsefullt om de vill återvända senare i livet. Utvecklingsarbetet kan genomföras i ett fortsatt samarbete med Högskolan i Halmstad eller med andra lärosäten genom såväl forskningssamarbete som studentarbeten.

REFERENSER

- Abrahamsson, K. & Ottosson, J. (2007). Förord. I Olofsson, J. (red.). *Utbildningsvägen – vart leder den? Om ungdomar, yrkesutbildning och försörjning*. Stockholm: SNS Förlag.
- Akos, P., Konold, T. R. & Niles, S. (2004). *A career readiness typology and typical membership in middle class school*. *Career Development Quarterly*. 53, 53-56.
- Alvesson, M. (2006). *Tombhetens triumf. Om grandiositet, illusionsnummer och nollsummespel*. Stockholm: Atlas.
- Andersson, Å. E., Fürth, T. & Holmberg, I. (1997). *70-talister. Om värderingar förr, nu och framtiden*. 2 [rev.] upplagan. Stockholm: Natur och Kultur.
- Beck, U. (1992). *Risk Society. Towards a New Modernity*. London: Sage.
- Beck, U. & Beck-Gernsheim, E. (2002). *Individualization. Institutionalized Individualism and its Social and Political Consequences*. London: Sage.
- Berggren, C. (2007). Arbetsmarkanden och efterfrågan på utbildning – ett köns- och klassperspektiv. I Olofsson, J. (red.). *Utbildningsvägen – vart leder den? Om ungdomar, yrkesutbildning och försörjning*. Stockholm: SNS Förlag.
- Berggren, C. (2006). Market Influence on Recruitment to Higher Education: Gender and Class Perspectives. *Higher Education*. 52(1), 121-148.
- Bjereld, U. & Demker, M. (2008). *Kampen om kunskapen. Informationssamhällets politiska skiljelinjer*. Stockholm: Hjalmarson och Högberg Bokförlag.
- Björnsson, M. (2005). *Kön och skolframgång: Tolkningar och perspektiv*. Stockholm: Myndigheten för skolutveckling.
- Bourdieu, P. (1999). *Den manliga dominansen*. Göteborg: Daidalos AB.
- Bourdieu, P. (1995). *Praktiskt förnuft – Bidrag till en handlingsteori*. Göteborg: Daidalos AB.
- Bourdieu, P. (1994). *Kultursociologiska texter*. Stockholm: Brutus Östlings Bokförlag.
- Bourdieu, Pierre (1992). *The logic of practice*. Cambridge: Polity
- Bourdieu, P. (1984). *Distinction. A Social Critique of the Judgement of Taste*. London: Routledge.
- Bourdieu, P. & Passeron, J. (2008). *Reproduktionen: bidrag till en teori om utbildningssystemet*. Lund: Arkiv förlag.
- Breen, R. & Jonsson, J O. (2005). Inequality of Opportunity in Comparative Perspective: Recent Research on Educational attainment and Social Mobility. *Annual Review of Sociology*. 31 (1), 223-243.
- Broady, D. (1998). *Kapitalbegreppet som utbildningssociologiskt verktyg*. 2., korr. utg. Uppsala: Forskningsgruppen för utbildnings- och kultursociologi, ILU, Univ.
- Bryman, A. (2002). *Samhällsvetenskapliga metoder*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi.
- Darling-Hammond, L. (2000). How teacher education matters. *Journal of Teacher Education*. 51 (3), 166-173.

- Denscombe, M. (2009). *Forskningshandboken: för småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 2. uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Dresch, J. & Lovén, A. (2010). Vägen efter grundskolan. I Lundahl, L. (red.). *Att bana vägen mot framtiden. Karriärval och vägledning i individuellt och politiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Dresch, J. & Lovén, A. (2003). *Vägledning i förändring*. Lärarutbildningen, Malmö Högskola.
- Epstein, J. L. & Sanders, M. G. (2000). Connecting home, school and community. I Hallinan, M T. (eds.). *Handbook of sociology of Education*. New York: Kluwer Academic.
- Folkhälsomyndigheten. (2014). *Utbildningsnivå*. Stockholm: Folkhälsomyndigheten.
- Fox, C. & Butler, I. (2007). If you don't want to tell anyone else you can tell her: young people's views on school counselling. *British journal of guidance and counselling*. 35 (1), 97-114.
- Frankfort-Nachmias, C. & Nachmias, D. (1996): *Research Methods in the Social Sciences*. 5 upplagan. London: Arnold.
- Furlong, A. & Cartmel, F. (2006). *Young people and Social Change. New perspectives*. Buckingham: Open University Press.
- Giddens, A. (1991). *Modernitet och självidentitet. Självet och samhället i den senmoderna epoken*. Göteborg: Daidalos.
- Goldenberg, C. N. (2004). *Successful school change: Creating settings to improve teaching and learning*. New York: Teacher College PR.
- Gruffman, U. & Schedin, G. (2010). Vägledning för vem?. I Lundahl, L. (red.). *Att bana vägen mot framtiden. Karriärval och vägledning i individuellt och politiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- Gunther, M. (2014). *Bara vetenskapen kan rädda oss från undergång*. Dagens Nyheter. 13 april.
- Gustafsson, J. E. & Myrberg, E. (2002). *Ekonomiska resursers betydelse för pedagogiska resultat*. Stockholm: Statens skolverk.
- Haavind, H. (1993). Analyse av kvinnors historier – bearbetning av makt og splittelse. I Nielsen, A. M. (eds.). *Køn i forandring: ny forskning om køn, socialisering og identitet*. Köpenhamn: Forlaget Hyldespjæt.
- Hacking, I. (1999). *The social construction of what?* Cambridge: Harvard University Press.
- Hansson, J. (2013). "Fortsatta reformer ska bidra till varaktigt hög sysselsättning, främja hög produktivitetstillväxt och stärka Sveriges konkurrenskraft". *En studie av svenska politikernas syn på utbildning*. Examensarbete – Lärarutbildningen Högskolan i Halmstad.
- Hanushek, E. A. (2003). *The failure of input-based schooling policies*. *Economic Journal*. 113 (485), 64-98.
- Hilding, L-O. (2011). "Är det så här vi är": om utbildning som normalitet och om produktionen av studenter. Diss. Lund : Lunds universitet.

- Holter, H. (1962). Kjønsroller og sosial struktur. *Kvinnors liv och arbete. Kvinners liv og arbeid: svenska och norska studier av ett aktuellt samhällsproblem*. Stockholm: Studieförbundet Näringsliv och Samhälle.
- Holzer, S. (2009). *University, Choice, Equality and Academic Performance*. Växjö: Växjö University Press.
- Högdin, S. (2007a). Studieengagemang i grundskolan. Betydelsen av kön, etnicitet och lärarstöd. *Pedagogik i Norden*. 1.
- Högdin, S. (2007b). *Utbildning på olika villkor. Kön och etnisk bakgrund i grundskolan*. Avhandling vid sektionen för socialt arbete. Stockholms Universitet.
- Högdin, S. (2006). Hemmets resurser. Om ungdomars upplevelse av föräldrars stöd och engagemang i deras skolgång. *Pedagogisk Forskning i Sverige*. 1 (11), 1–19.
- Johnson, M. K., Crosnoe, R. & Elder G. (2001). Students' attachment and academic engagement: The role of race and ethnicity. *Sociology of education: a journal of research in socialization and social structure*. 74 (4), 318-340.
- Jönsson, I., Trondman, M., Arnman, G. & Palme, M. (1993). *Skola - fritid - framtid: En studie av ungdomars kulturmönster och livschanser*. Lund: Studentlitteratur.
- Kristjánsson, B. (1995). Varandets barndom – (be):varandets barnforskning: om mötet mellan en föränderlig värld och en statisk världssyn. I L. Dahlgren & K. Hultqvist (red.). *Seendet och seendets villkor. En bok om barns och ungas välfärd*. Stockholm: HLS förlag.
- Lareau, A. (2003). *Unequal childhoods. The class, race and family life*. Berkeley: University Press.
- Lareau, A. (2000). *Home advantage*. 2 upplagan. Lanham: Rowman & Littlefield Publishers.
- Larsson, K. (2009). Högre utbildning som politiskt instrument. *Utbildning & Demokrati*. 18 (1), 93-120.
- Lundahl, L. (2010). Den resandes ensak?. I Lundahl, L. (red.). *Att bana vägen mot framtiden. Karriärval och vägledning i individuellt och politiskt perspektiv*. Lund: Studentlitteratur.
- McCarthy, J. & Holliday, E. (2004). Help-seeking and counselling within a traditional male gender role. An examination of a multicultural perspective. *Journal of Counselling & Development*. 82 (1), 25-30.
- Miller, G.W. (1971). *Educational opportunity and the home*. London: Longman.
- National Research Council (2004): *Engaging schools fostering high school students' motivation to learn*. Washington D.C: National Academies Press.
- Nelson & Bloom (1973): *Issues and dialogue. Building Parent Involvement*. Elementary School Guidance and Counseling.
- Nilsson, S. (2013). *Stora regionala skillnader i andelen ungdomar som påbörjat högskoleutbildning*. Stockholm: Universitetskanslerämbetet.
- Nordahl, T. (2000). *Samarbeid mellom hjem og skole: En kartleggingsundersøkelse*. Oslo: Norsk institutt for oppvekst, velferd og aldring.

- Oliver, J., Reed, C., Katz, B. & Haugh, J. (1999). Student's self-reports of help-seeking: The impact of psychological problems, stress and demographic variables on utilization of formal and informal support. *Social behavior and Personality*. 27 (2), 109-128.
- Olofsson, J. (2007). Utbildning – vägen till frälsning? I Olofsson, J. (red.). *Utbildningsvägen – vart leder den? Om ungdomar, yrkesutbildning och försörjning*. Stockholm: SNS Förlag.
- Phoenix, A. (2003). Neoliberalism and Masculinity. *Youth & Society*. 36 (2), 227-246.
- Roberts, K., Clark, S.C. & Wallace, C. (1994). Flexibility and individualization: A comparison of transitions into employment in England and Germany. *Sociology*. 28 (1), 31-54.
- Rochlen, A. & O'Brien, K. (2002). Men's reasons for and against seeking help for career related concerns. *Men's studies press*. 11 (1), 55-63.
- Ross, C. E. & Wu, C-l. (1995). The Links Between Education and health. *American Sociological Review*. 60 (59), 719-745.
- Rudolphi, F. (2014). Tro, hopp och utbildning. Sociala skillnader i ungdomars utbildningsaspirationer. I Evertsson, M. & Magnusson, C. (red.). *Ojämlighetens dimensioner. Uppväxtvillkor, arbete och hälsa i Sverige*. Stockholm: Liber
- Ryen, A. (2004). *Kvalitativ intervju: från vetenskapsteori till fältstudier*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi.
- Sandell, A. (2007). *Utbildningssegregation och självsortering – om gymnasieval, genus och lokala praktiker*. Malmö Studies in Education Sciences 31. Malmö: Malmö högskola.
- Sjöberg, L. (1997). *Studieintresse och studiemotivation. En analys av de grundläggande faktorerna*. Stockholm: Institutet för individanpassad skola: Svenska arbetsgivareförening.
- Skeggs, Beverly. (2006). *Att bli respektabel konstruktioner av klass och kön*. Enskede: TPB
- Skeggs, Beverly. (2002). Techniques for Telling the Reflexive Self. I May, T. (eds.). *Qualitative Research in Action*. London: Sage.
- Skinner, E. A. & Belmont, M. J. (1993). Motivation in the classroom: Reciprocal effects of teacher behavior and student engagement across the school year. *Journal of educational psychology*. 85 (4), 571-581.
- Skolverket (2012). *Börja om på nytt program i gymnasieskolan. Statistik och elevröster*. Stockholm: Skolverket rapport 376.
- Skolverket. (2008). *Studieavbrott och stödinsatser i gymnasieskolan. En kunskapsammanställning*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket. (2007). *Varför hoppade du av? En studie om orsakerna till att ungdomar byter studieinriktning eller hoppar av gymnasiet*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2005). *Elever med utländsk bakgrund. En sammanfattande bild*. Stockholm: Skolverket.
- Skolverket (2001). *Attityder till skolan 2000: [elevers, lärares, skolbarnsföräldrars och allmänhetens attityder till grundskola och gymnasieskola]*. Lund: Liber Läromedel.

- Smith, C. (1990). Involving parents in reading development. *Reading Teacher*. 43 (4), 332–333.
- SOU 2014:6. *Utredningen om män och jämställdhet. Män och jämställdhet: betänkande*. Stockholm: Fritze.
- SOU 2000:47. *Mångfald i högskolan*. Stockholm: Fritze.
- SOU 1993:85. *Utbildning och ursprung. Social snedrekrytering till högre studier*. Stockholm: Fritze.
- Staberg E. M. (1992). *Olika världar, skilda värderingar. Hur flickor och pojkar möter högstadiets fysik, kemi och teknik*. Umeå: Universitetet.
- Stanfors, M. (2007). Utbildningsexpansionen under 1990-talet. Ett ekonomisk-historiskt och befolkningshistoriskt perspektiv. I Olofsson, J. (red.). *Utbildningsvägen – vart leder den? Om ungdomar, yrkesutbildning och försörjning*. Stockholm: SNS Förlag.
- Statens folkhälsoinstitut. (2009). *Livsstilsrapport 2008. Lägesrapport om livsstilsfrågor*. Rapport 2009:7. Östersund: Statens folkhälsoinstitut.
- Sveriges kommuner och landsting. (2012). *Motverka studieavbrott. Gymnasieskolans utmaning att få alla elever att fullfölja sin utbildning*. Stockholm: Sveriges kommuner och landsting.
- Tallberg Broman, I. (2002). *Pedagogiskt arbete och kön. Med historiska och nutida exempel*. Lund: Studentlitteratur.
- Tallberg Broman, I., Rubinstein Reich, L. & Hägerström, J. (2002). *Likvärdighet i en skola för alla. Historisk bakgrund och kritisk granskning*. Stockholm: Statens skolverk.
- Timlin-Scalera, R., Ponterotto, J., Blumberg, F. & Jackson, M. (2003). A grounded theory study of help-seeking behaviours among white male high school students. *Journal of Counselling Psychology*. 50 (3), 339-350.
- Trondman, M. (1991). Den panerade grytlappen. Om manlig motkultur, kreativitet, humor och självbedrägeri. I A. Löfgren & M. Norell (red.). *Att förstå ungdom: Identitet och mening i en föränderlig värld*. Stockholm: Stehag: B. Östlings bokförlag.
- Turner, J., Thorpe, P. & Meyer, D. (1998). Student's reports of motivation and negative affect: A theoretical and empirical analysis. *Journal of educational psychology*. 90 (4), 758-771.
- Ungdomsstyrelsen. (2013). *10 orsaker till avhopp. 376 unga berättar om avhopp från gymnasiet*. Stockholm: Ungdomsstyrelsen.
- Utbildningsdepartementet (2004). *Könsskillnader i utbildningsresultat: Fakta, mönster och perspektiv*. Stockholm: Regeringskansliet.
- Wahl, A. (1996). Företagsledning som konstruktion av manlighet. *Kvinnovetenskaplig tidskrift*. 1, 15-29.
- Wibeck, V. (2000). *Fokusgrupper. Om fokuserade gruppintervjuer som undersökningsmetod*. Lund: Studentlitteratur.

Wikhall, M. (2001). *Universiteten och kompetenslandskapet. Effekter av den högre utbildningens tillväxt och regionala spridning i Sverige*. Stockholm: SiSTER

Willis, P. (1977/1983). *Fostran till lönearbete*. Göteborg: Röda Bokförlag.

Åstorps årsredovisning (2013). *Åstorp – Söderåsstaden där människor och företag möts och växer*. Åstorps kommun.